CRAVAȘA

constantin virgil
gheorghiu

CRAVAȘA

CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU

Traducere din limba franceză Gheorghiță Ciocioi

București

Redactor: Diana-Cristina Vlad

Coperta: Mona Velciov

Traducerea s-a realizat după originalul în limba franceză:
Constantin Virgil Gheorghiu, La Cravache, Librairie Plon, Paris, 1960

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

ISBN 978-973-136-807-8

Descrierea CIP poate fi consultată la Biblioteca Națională a României

Doctorului Meţianu

I. MISIUNE ÎN ZORI

— Mâine, în zori, te vei prezenta cu două camioane la comandamentul poliției militare române. Verifică încă din această seară motoarele şi fă plinul. Ia mâncare pentru tine şi pentru cel de-al doilea şofer. Mâine, toată ziua, vei fi la ordinele armatei române. Cum se numeşte şoferul celui de-al doilea camion?

— Soldat Hans Kurt, domnule căpitan.

Feldwebel-ul Otto Ritter ia poziție de drepți. Căpitanul Konrad Vitalis comandantul Serviciului de informații german din Paşcani îi face semn subofițerului că poate pleca. Căpitanul e înalt, cu părul cărunt. E un intelectual. În viața civilă e profesor universitar într-un oraş din sudul Germaniei.

Mâna ofițerului cu degete lungi, subțiri şi albe, care au răsfoit nenumărate cărți arată spre uşa biroului. Sergentul salută şi iese. Ar vrea să ceară detalii, căci, pentru fiecare misiune, camioanele sunt pregătite în mod diferit. Căpitanul nu-i îngăduie să vorbească.

Feldwebel-ul trece pe la cantină, apoi merge la garaj. Pregăteşte camioanele conform ordinelor primite.

A doua zi, la revărsatul zorilor, cele două camioane germane ies din Paşcani şi se îndreaptă spre apus, după instrucțiunile date şoferului poliției. *Feldwebel*-ul Otto Ritter şi soldatul Hans Kurt nu ştiu nimic despre misiunea pe care trebuie să o îndeplinească. Nu îndrăznesc să ceară lămuriri, secretul fiind unul strict pe timp de război.

Ieşind din oraş, camioanele merg încet pe câmp, spre munții care se zăresc la apus ca nişte ziduri albăstrui înălțate spre cer.

Camioanele rulează la o sută de metri depărtare unul de celălalt, pe un drum îngust de pământ bătătorit. Sunt primele automobile care merg pe acest drum de țară. Două dâre de praf, precum norii de ploaie, se înalță în spatele camioanelor, plutind deasupra câmpului cu porumb verde, ai cărui ştiuleți aurii se pleacă în cele două părți ale drumului.

— În ce zi suntem astăzi, *feldwebel?,* întreabă locotenentul Marcel Fanoti.

A luat loc în primul camion, aproape de şoferul german. Locotenentul, un tânăr aristocrat ce are înjur de treizeci de ani,

poartă uniforma de ofițer al cavaleriei române. Înalt şi slab, are părul negru, dat cu briantină, fața proaspăt rasă şi pudrată, mustața subțire şi neagră ca două virgule trasate cu cerneală chinezească ori ca sprâncenele unei tinere. Tunica e kaki, cu nasturi aurii, strânsă cu o centură; pantalonii gri, de culoarea perlei, cizmele lustruite, înalte până spre genunchi; pintenii sunt de argint; poartă mănuşi de piele de porc de culoare deschisă, aproape albe. Pe genunchi, locotenentul ține o cravaşă nouă de piele cu mâner de argint, pe care sunt înscrise cuvintele: „Jockey Club". Marcel Fanoti e ofițer în rezervă. Miroase a apă de colonie proaspătă, briantină, pudră, tutun blond şi ciocolată.

Alături de locotenent, *feldwebel*-ul german ce conduce camionul e tânăr, mic de statură, îndesat, cu părul blond ca spicul de grâu copt; chipul rotund, roşcovan şi strălucitor ca un bec aprins.

— Heute e 23 August, *Herr leutnant*, răspunde germanul.

Chipul i se luminează şi mai mult de emoție, căci ştie că era cât pe ce să aibă un lapsus. Sunt primele vorbe pe care ofițerul român şi sergentul german le schimbă de la plecarea lor din Paşcani. Nu a dormit nici unul şi nu au chef de vorbă. Pentru a pleca în misiune s-au trezit înainte de zori. În plus, conversația dintre ei este nespus de dificilă, căci locotenentul Fanoti nu cunoaşte decât puține cuvinte nemțeşti, iar germanul vorbeşte prost româneşte.

Numele complet al *feldwebel*-ului neamț este Otto Ritter Freiherr von Jahrmarkt. Nimeni nu îi spune „baron Ritter". În armată e *feldwebel* Ritter.

Sergentul german şi ofițerul român nu mai continuă conversația. Privesc în tăcere Carpații care se întind înaintea lor către apus; cerul albastru asemenea unei cupole bizantine, deasupra munților şi lanurilor verzi de porumb, care se pierd în depărtare pe cele două părți ale drumului.

La volanul celui de-al doilea camion se află soldatul german Hans Kurt. Poartă uniformă de culoarea pietrei de sulf, cu cizme scurte negre. Hans Kurt are capul rotund şi strălucitor ca un felinar aprins. Lângă el, bancheta este goală. În spatele său, în cel de-al doilea camion, stau claie peste grămadă zece militari români: nouă soldați şi un caporal.

Aliniați pe băncile de lemn, cinci pe o parte şi cinci pe cealaltă, cele două grupuri sunt față în față, purtând pe cap caschete de

fontă, rotunde şi grele ca nişte tuciuri, ce le cad pe urechi şi care sunt fixate sub bărbie prin cureluşe din piele de bou.

Cei zece poartă uniforme de postav kaki, gros, aspru şi boţit ca scoarţa unui stejar bătrân, centură şi centiron de piele asemenea hamurilor de cai. La centura fiecărui soldat atârnă patru cartuşiere pline. La fiecare şold au două grenade. Militarii români îşi ţin arma între genunchi cu baioneta la ţeavă. Dreaptă ca o torţă.

Aceşti oameni nu mai sunt tineri. Au trecut cu toţii de cincizeci de ani. Chipul lor este osos, plin de riduri, ars de soare şi pârlit de vânturi, precum vasele de ceramică descoperite în pământ după sute de ani...

Toţi zece au o privire absentă. Le e cald. Sunt nespus de înghesuiţi, nu mişcă niciunul. Doar pleoapele clipesc în orbite.

Caporalul se numeşte Moţoc. E aşezat la capătul primei bănci. Caporalul se distinge de cei nouă soldaţi prin două galoane de bumbac galbene, de culoarea dovleacului, cusute pe umeri. Galoanele caporalului român sunt atât de late şi atât de galbene, încât se văd mai bine decât cele ale unui general. În loc de a da autoritate celui care le poartă, par mai degrabă ornamentele unui clovn.

Aceşti soldaţi români fac parte din compania de poliţie militară a locotenentului Fanoti. Toţi zece sunt folosiţi în spatele frontului, în companie, pentru că nu pot lupta în linia întâi. Fiecare dintre aceşti zece soldaţi a fost de mai multe ori rănit ori suferă de malarie, de pelagră, de ulcer la stomac. Pur şi simplu, sunt prea în vârstă pentru a lupta.

Înainte de a pleca din Paşcani, *feldwebel*-ul Otto Ritter, în faţa postului comandamentului, a ordonat soldaţilor români să se despartă în două grupe: cinci să urce în primul camion, condus de el, şi alţi cinci în celălalt camion, condus de soldatul german Hans Kurt. Locotenentul Fanoti, plin de indignare, a anulat însă acest ordin. A decis ca soldaţii români să urce cu toţii în cel de-al doilea camion. I-a explicat germanului:

— Soldaţii români miros urât. Nu accept ca ei să stea în spatele meu. Nu pot să le suport mirosul.

În primul camion nu sunt, aşadar, decât *feldwebel*-ul şi locotenentul. Bătrânii soldaţi şi caporalul sunt îngrămădiţi în cel de-al doilea camion.

Ziua se anunţă foarte călduroasă. Nu a răsărit încă soarele. Doar primele raze ale zorilor s-au ivit la răsărit precum stropii de

sânge proaspăt pe tunica albastră a cerului. Pământul este încă pârjolit din ajun. Militarii se bucură gândindu-se că maşinile urcă spre munții care se profilează la apus. Pe înălțimi, va fi mai răcoare.

Locotenentul se plictiseşte. Dintr-un toc de piele, ia un binoclu încrustat cu sidef, purtând înscrisul de argint al prinților Fanoti. E binoclul cu care tatăl tânărului ofițer urmărea cursele de cai de la Londra, Paris şi de pe toate hipodromurile mondene ale Europei. Un binoclu scump. Cei din familia Fanoti sunt mari moşieri, mari boieri de țară. Nu posedă decât obiecte de valoare. Locotenentul priveşte cu binoclul, indiferent, muntele şi câmpia. Fiecare tulpină de porumb e dreaptă ca un ofițer de husari, strâns în tunica sa verde, cu pampon aurit în vârf. Fiecare tulpină de porumb are mai jos câteva frunze lungi şi ascuțite precum săbiile verzi ce taie şuieratul vântului.

Niciun sat, nicio casă, nici țipenie de om. Doar cerul, munții, lanurile de porumb, huruitul motoarelor şi cele două dâre de praf care se ridică în spatele camioanelor militare.

— Halt!, comandă pe neaşteptate locotenentul Marcel Fanoti.

Feldwebel-ul frânează speriat şi întreabă ce s-a întâmplat.

— O să afli îndată, *feldwebel*, răspunde locotenentul.

Coboară în drum, zdrobind sub cizmele sale lăcuite pământul arzând.

Cel de-al doilea camion soseşte şi opreşte şi el.

— Caporal Moțoc, coboară imediat cu doi soldați!, țipă locotenentul.

În mâna stângă strânge binoclul de curse, iar în dreapta cravaşa cu mânerul de argint, pe care sunt înscrise cuvintele: „Jockey Club”.

Din cel de-al doilea camion țâşnesc doi soldați dând la o parte cu aceeaşi mişcare prelata care îi acoperă. Soldați cu căşti de fontă, care le cad pe urechi ca un tuci uriaş şi greu; doi militari stângaci în uniformă scorțoasă şi şifonată. Se prezintă locotenentului. Iau poziția de drepți şi aşteaptă ordinele plini de îngrijorare.

— Caporal Moțoc, întoarce capul şi uită-te spre miazăzi!, ordonă locotenentul.

Indică cu cravaşa sa un punct şi adaugă:

— Unde se termină lanul de porumb, la aproape un kilometru de aici, e un punct alb. Acum punctul alb e nemişcat. Uită-te bine. Când distingi punctul arătat, să-mi spui... Îl vezi?

— Îl văd, domnule locotenent, răspunde caporalul.

Pe vârfuri, şi-a aşezat mâna streaşină la ochi, privind atent punctul indicat cu cravaşa, şi continuă:

— E un biet țăran care culege ceva în ogorul lui, domnule locotenent. Îl văd foarte bine. Țăranul s-a oprit şi se uită la noi. Se întreabă, desigur, de ce-l privim. Îl văd foarte clar, e un țăran sărman.

Feldwebel-ul Otto Ritter, soldatul Hans Kurt şi cei nouă soldați români văd şi ei la fel de limpede punctul alb indicat de ofițer. Ar părea că e o gânganie albă la marginea lanului verde de porumb. E, cu adevărat, un țăran ce stă nemişcat, uitându-se spre camioane. Țăranul ține ceva în mână. Ceva adunat de pe câmp. Aşa cum a spus caporalul Moțoc. Țăranul trebuie să fi adunat ceva pentru el ori pentru animale.

— Acum nu e nimic de adunat de pe câmp, caporal Moțoc, spune locotenentul. Muncile agricole s-au încheiat, iar recoltarea încă nu a început. Niciun țăran n-are ce să mai facă pe câmp. De aceea toate câmpurile sunt pustii. Omul pe care îl vedeți înaintea voastră e un paraşutist inamic. Un sabotor. Un spion ori un dezertor. Nu uitați că ne aflăm la nici o sută de kilometri de linia frontului. Inamicul e la doi paşi de noi. Trebuie să fim vigilenți. Suntem militari. Viața națiunii şi destinul a douăzeci de milioane de români sunt în mâinile noastre. Ale militarilor noştri. Doar în mâinile noastre. Lipsa de vigilență a unui militar e o crimă națională.

Locotenentul Fanoti e comandant militar. Şeful tuturor instituțiilor militare şi civile din regiune. Toate zonele din apropierea frontului sunt încredințate comandanților militari, şi aceştia au putere absolută.

— Caporale Moțoc, îndreaptă-te către acest individ cu doi dintre soldații tăi. Veți merge ca la atac. În linie dreaptă. Nu încetini când te apropii de el. Înaintați cu toate trei armele încărcate, gata de foc. Pentru nimic în lume nu luați degetul de pe trăgaci. Dacă individul fuge ori încearcă să fugă, deschideți imediat focul asupra lui. Omorâți-l. Să mi-l aduceți aici viu sau mort. Consemnul este acesta: să nu vă scape. Aşadar, ochiul pe el şi degetul pe trăgaci. Executarea!

Caporalul Moțoc şi cei doi soldați pornesc în marş cu arma în mână, ca pentru asaltul unei fortărețe, către țăranul ce stă nemişcat, alb, singur, la marginea câmpului. Omul suspect nu mişcă. De îndată ce canioanele s-au oprit, s-a oprit şi el. Mai apoi

nu şi-a schimbat poziția, rămânând ca o stană de piatră. Caporalul Moțoc şi cei doi soldați ai săi înaintează. Toți trei au umerii lăsați. Mersul lor e fără vlagă.

Spre mirarea tuturor, omul nu încearcă nici să fugă, nici să se ascundă. Cei trei soldați se apropie de el. Suspectul cu siguranță, un țăran din zonă nu doar că nu caută să fugă, dar e chiar încântat că cele două camioane s-au oprit pentru el doar pentru el în mijlocul drumului şi că cei trei soldați se încumetă să-i vorbească. Nu înțelege de ce militarii nu i-au ordonat să vină la ei. De ce se deranjează? Țăranul se simte măgulit.

Caporalul îi comunică ordinul locotenentului. Țăranul porneşte la drum. Soldații îl urmează, încadrându-l, fiindu-le teamă să nu le scape. Toți patru se îndreaptă către camioane. Țăranul se simte din ce în ce mai mult în largul său. E de aceeaşi statură cu soldații care îl escortează. Şi merg cu acelaşi pas. Un pas cadențat ca rațele, cu trupul aplecat în față. Cei patru înaintează ca şi când ar fi legați de pământ; la fiecare pas smulg câte puțin din acest pământ, ce se lipeşte pe talpa lor. S-ar putea crede că țăranul suspect şi soldații ce-l escortează sunt frați. Țăranul poartă pe umăr o desagă cu dungi late, negre şi roşii, plină pe jumătate. Încadrat de cei trei soldați, se opreşte în fața locotenentului Marcel Fanoti. Țăranul are un zâmbet pe buze. Îşi ține în mână pălăria de paie cu boruri largi.

Bărbatul îl salută milităreşte pe locotenent, luând poziția de drepți. Întoarce capul respectuos şi-i salută pe cei doi militari germani, apoi pe cei patru soldați români din cel de-al doilea camion. Aceştia au ridicat prelata ce îi acoperea pentru a asista cu chipuri tematoare la ceea ce se petrece. Țăranul e acum tot un surâs, cu traista pe umăr, cu pălăria de paie în mână; în poziție de drepți, cu picioarele goale în țărână.

Are părul scurt, cenuşiu, un chip osos, ars de soare. Chip oval, asemănător argilei arse în cuptor. Pielea mâinilor şi a gâtului are aceeaşi culoare ca a cărămizii vechi.

Bărbatul poartă o cămaşă de cânepă, albă, foarte curată, cu mâneci largi, deschisă la piept. E încins cu un brâu de lână neagră, lat de o palmă. Pantalonii strânşi sunt, de asemenea, din cânepă albă. Picioarele goale în praf, călcâiele strânse ca la armată... Locotenentul Marcel Fanoti fumează. Îl examinează pe țăranul din fața sa. Acesta priveşte cu o încântare vădită cravaşa cu mâner de argint, portțigaretul de aur, mănuşile fine de piele de porc şi hainele de postav fin ale ofițerului. Nările țăranului, pârlite

de vânt, freamătă de plăcere: savurează tutunul blond fumat de Fanoti. S-ar putea spune că şi el fumează acest tutun. Îşi lungeşte gâtul cât poate, pentru a fi mai aproape de fumul albăstrui şi parfumat ce iese din portțigaretul de aur.

— Cum te numeşti?, întreabă locotenentul.

Are un ton politicos, rece şi fățarnic, ca cel al unui crupier de cazinou.

— Mă numesc Tomiță Apostol, domnule locotenent, răspunde țăranul.

Pronunță „domnule locotenent" accentuând cuvintele, pentru a arăta că gradele militare nu au niciun secret pentru el. Țăranul e nespus de măgulit că locotenentul îl întreabă cum îl cheamă. Tomiță Apostol ştie că locotenentul îl întreabă de nume deoarece aşa îi prescrie regulamentul. Cu toate acestea, Tomiță este încântat. Un ofițer frumos, elegant şi necunoscut se opreşte în mijlocul câmpului special pentru a-l întreba pe Tomiță Apostol cum îl cheamă. Țăranul e pe drum de câteva săptămâni. Nimeni, în timpul acestor săptămâni şi de-a lungul drumului străbătut, nu l-a întrebat cum îl cheamă. Nimeni, înainte de acest ofițer, nu l-a întrebat pe Tomiță Apostol de numele său. E cuprins de emoție. Şi îi este recunoscător ofițerului pentru această emoție, pentru bucuria neaşteptată.

— Mă numesc Tomiță Apostol, domnule locotenent, repetă țăranul. Am douăzeci şi nouă de ani şi locuiesc sus, pe platou, în satul de pe creastă. Dacă mergeți în acea direcție, după un ceas o să vedeți şi dumneavoastră Iarmarocul. Sus de tot. Ai putea spune că satul e în cer.

Țăranul arată cu mâna platoul agățat precum un balcon pe versantul răsăritean al Carpaților.

— M-am născut la Iarmaroc, dar de patru ani nu l-am mai văzut. Războiul!... Acum mă întorc sus. Mă aşteaptă soția. Am plecat la război la patru zile după nuntă. De patru ani sunt plecat. Pe soția mea o cheamă Ioana. Acum i se spune „Lupoaica". A avut doi gemeni doi băieți –, Romulus şi Remus. Au murit amândoi. Nu i-am văzut. Războiul!... Acum mă întorc acolo sus. Sărmana Ioana! I-am spus să mă aştepte. Mă aşteaptă.

Țăranul surâde spre munții de dinainte aşa cum ar surâde în fața soției sale, Ioana.

— M-am liberat de câteva luni, explică țăranul. Reformat. Ar fi trebuit să fiu de multă vreme acasă. Cu neputință să vin direct! M-am oprit pe cale. Un reformat nu poate să meargă ca un om teafăr.

Dureri de cap, febră, ameţeli şi multe altele. Eu, la începutul războiului, eram puternic. Am început războiul chiar din prima zi. Toată Rusia. Tot timpul în linia întâi. Vânători de munte. Vânătorii de munte sunt mereu trimişi acolo unde bătălia e cea mai crâncenă. Acum sunt reformat. Ultima oară când am fost rănit căci am fost rănit de câte două ori pe an, adică de opt ori deci, ultima oară când am fost rănit, a fost cu totul altfel. A fost grav. Credeam că am să mor. Medicii militari au trebuit să-mi scoată un plămân. Plămânul drept. Şi trei coaste.

Ţăranul Tomiţă Apostol e mândru că nu are decât un plămân şi trei coaste lipsă; au trebuit să i le scoată deoarece erau ciuruite de gloanţe. Are sentimentul că iese cumva în evidenţă trăind cu un singur plămân şi cu trei coaste mai puţin, aşa cum trăiesc la fel de bine oamenii cu doi plămâni şi cu toate coastele.

De când Tomiţă Apostol a ieşit din spital are impresia că deţine un secret ca nimeni altul. Ştie că în pieptul său nu se află decât un singur plămân. Nimeni din jurul lui nu bănuie acest fapt. Şi apoi, Tomiţă Apostol e mândru că a dat ceva de la el, ceva esenţial, Patriei. Are conştiinţa datoriei împlinite. Nu a trişat faţă de Patrie.

— Războiul e de patru ani, spune Tomiţă cu un aer sever. E un război crâncen. Duşmanul care încearcă să ne ocupe ţara e mult mai puternic decât sărmana noastră Românie. Mai mult, toate ţările din Apus îi ajută pe sovietici ca ei să poată ocupa ţara noastră creştină. Suntem singuri. Ţara este în mare primejdie. Noi, ţăranii, am dat vitele, grâul şi pe fiii noştri. Mulţi şi-au dat viaţa. Eu, domnule locotenent, mi-am dat un plămân şi trei coaste. Din trupul meu de ţăran. Aş fi dat mai mult. Aş fi dat, fără să mă târguiesc, viaţa mea. Cu toate că am o soţie care mă aşteaptă, pe Ioana, în sat, acolo sus. N-am trăit cu ea decât patru zile în patru ani de când sunt căsătorit. Dar Patria mi-a refuzat viaţa. Aşadar, acum mă întorc acasă. Reformat. Mă întorc sus, la Iarmaroc. I-am scris soţiei să mă aştepte. O cunosc. Nu mai doarme de când i-am scris. Ioana mă aşteaptă zi şi noapte. Numai că drumul a fost nespus de lung. Nu pot să mai merg ca înainte... Dar acum, iată-mă foarte aproape. În puţină vreme o s-o întâlnesc pe Ioana acolo sus. Cu conştiinţa liniştită că mi-am făcut datoria de creştin şi de român.

Tomiţă Apostol vorbeşte cu fraze scurte pentru a nu-l plictisi pe ofiţer. Nemţii nu înţeleg aproape nimic din cele povestite de Tomiţă. Soldaţii români ascultă. Se gândesc la viaţa lor. Ofiţerul

are altceva în cap. În fond, Tomiță vorbeşte doar pentru sine. În ciuda faptului că e înconjurat de oameni ce par că îl ascultă.

— Dacă aş fi putut să merg ca un om teafăr, aş fi ajuns de multă vreme la Iarmaroc. Dar nu pot să mai merg. Iată de ce am întârziat. Aş fi putut să ajung la începutul verii.

— Ce-ai în traistă?, întreabă locotenentul Fanoti.

Țăranul lasă să-i cadă traista de pe umăr în țărână. Câtă vreme a vorbit, şi-a ținut traista pe umărul drept, umărul sub care îi lipsea un plămân. Traista cu dungi roşii şi negre e acum în drum, în fața picioarelor goale ale țăranului. Tomiță îşi aruncă pălăria de paie în praf. Cu mâinile goale dezleagă sfoara de la gura traistei. Ochii soldaților germani şi români îl urmăresc cu atenție. Ochii locotenentului Fanoti îl privesc pe țăran plini de răceală şi indiferență.

— Urzici, domule locotenent, spune Tomiță.

Desface larg gura traistei.

— Aşa cum v-am spus, după ce am fost reformat cu toată nerăbdarea mea de a ajunge acasă, căci am lăsat-o pe soția mea la patru zile după nuntă şi nu am mai văzut-o de patru ani –, cu toată nerăbdarea mea de a o revedea, am zăbovit pe drum. Nu puteam să mai înaintez, domnule locotenent. Ştiți că reformatul, după reformă, pleacă din cazarmă către căminul său cu hainele pe care le-a avut atunci când a venit la regiment.

Tomiță arată cămaşa albă, pantalonii, brâul şi pălăria de paie. Adaugă:

— Eu am ajuns la regiment acum patru ani la începutul războiului îmbrăcat aşa cum mă vedeți. Cu aceleaşi haine. Am ajuns cu picioarele goale la regiment. Acum, după patru ani de război, nu mai e ca înainte. Acum nu mai pot merge. Talpa picioarelor mele nu mai vrea să meargă desculță. Înțelegeți, domnule locotenent? Talpa piciorului a luat obiceiul de a fi încălțată. Cu bocanci.

— Ce faci cu urzicile?, întreabă locotenentul Fanoti.

Arată cu cravaşa pe care sunt gravate cuvintele „Jockey Club” frunzele verzi şi dantelate ce ies din traistă.

— Cu urzicile, domnule locotenent?, pare mirat Tomiță. E cam târziu. Nu mai găseşti să mănânci nicăieri. În satele prin care am trecut, țăranii sunt nespus de primitori. Dar nu au nimic de mâncare. August e o lună grea. Recolta de dinainte e demult dusă. Noua recoltă încă nu s-a copt. De aceea, neavând nimic altceva, mănâncă urzici. Urzicile cresc pe toate drumurile. Din belşug. E de

ajuns să te apleci şi să le culegi. Se spune că urzicile sunt foarte bune pentru sănătate. Sunt recomandate şi de doctor. Nu ştiu dacă este adevărat că doctorii le dau bolnavilor să mănânce urzici şi dacă ele îi vindecă. Ştiu doar că urzicile potolesc foamea. De asta sunt sigur. Sunt fără bani. Se prepară uşor. Pentru un călător contează că se prepară uşor. De cum ajung într-o casă cer o oală. Fierb apa şi arunc urzicile în apa clocotindă. Mâncarea e gata. De când sunt reformat şi mă aflu pe drum, primul lucru pe care îl fac când mă trezesc e să umplu traista cu urzici. După aceea sunt sigur că voi fi sătul toată ziua. N-am să sufăr de foame. Pe drum, în prima casă întâlnită în cale, îmi fierb urzicile, le dau cu sare şi apoi le mănânc. Dumnezeu mă ajută să dau de o picătură de ulei ori de grăsime ca să torn peste ele, şi atunci nu e mâncare mai bună şi mai sănătoasă pentru un călător înfometat. Sărmanii țărani din satele prin care am trecut mănâncă tot urzici. August e o lună cumplită.

Tomiță Apostol surâde. Priveşte traista deschisă de la picioarele sale. Stă mereu în poziție de drepți. Îşi ridică ochii şi admiră iarăşi cravaşa, stofa costumului, cizmele lustruite şi portțigaretul de aur al locotenentului Marcel Fanoti.

Niciun ofițer român dintre miile de ofițeri pe care i-a întâlnit pe front, nici chiar coloneii nu fuma țigarete parfumate, nu avea mustața trasată cu creionul ca sprâncenele unei tinere, nu era pudrat, nici nu mirosea a parfum de la Paris.

Pe front, țăranul Tomiță Apostol a trăit patru ani alături de ofițeri români. Zi şi noapte. Ofițerii mâncau cu soldații, pe linia frontului, dormeau pe pământ la fel ca ei, lângă ei, şi mureau împreună cu ei. Ofițerii şi soldații erau înmormântați unul lângă altul. Împreună. Ca frații de arme, de luptă şi de moarte. Tomiță simte din nou parfumul țigării. Fanoti e diferit întru totul de ofițerii pe care i-a întâlnit Tomiță. Țăranul adulmecă cu voluptate parfumul țigării locotenentului.

— Desfă traista de tot!, ordonă Fanoti.

Se întoarce către *feldwebel* şi spune:

— Tot ce-mi povesteşte acest țăran necioplit, acest mitocan, nu e decât minciună. Nicio fărâmă de adevăr. Țăranul român minte. O face din obişnuință. Veți avea îndată dovada că tot ceea ce spune e neadevăr.

Feldwebel-ul Otto Ritter şi Hans Kurt aparțin Companiei germane de transport de la Paşcani. Căpitanul Serviciului de informații, Konrad Vitalis, i-a pus la dispoziția armatei române

pentru întreaga zi. Plus camioanele. Armata română deține extrem de puține automobile. Împrumută, cum e cazul astăzi, de la aliații săi germani. *Feldwebel*-ul şi soldatul Hans Kurt sunt aici exclusiv ca transportatori şi ca martori.

— Nu trebuie să dai crezare vorbelor unui mitocan, dragul meu *feldwebel*. Trei lucruri îl caracterizează pe țăranul român: miroase urât, minte şi e laş. Individul care se află în fața noastră şi care face pe nevinovatul îşi ascunde cu siguranță laşitatea ori o crimă. O să fiți martori. Niciun țăran român nu va ajunge vreodată să mă înşele. Îi cunosc. Familia mea, care descinde din împărații Bizanțului, participă efectiv la cultura acestei țări şi la guvernarea ei de trei veacuri. Noi, prinții Fanoti, ştim să ne comportăm cu localnicii, dragul meu *feldwebel*. O să vedeți că ştim cum să-i luăm. Avem trei veacuri de experiență.

Țăranul Tomiță Apostol îşi goleşte complet traista. Urzicile cu frunze grase şi dantelate se risipesc în praful de la picioarele locotenentului Fanoti. Tomiță nu mințise. Traista era, într-adevăr, plină de urzici. Mâncarea lui Tomiță Apostol pentru o zi. Pentru ziua de 23 august 1944.

În praful de pe drum, printre urzici, se aflau încălțările țăranului. E cu picioarele goale.

— Ce-i cu aceste încălțări?, întreabă locotenentul Fanoti.

— Să nu credeți, domnule locotenent, că port încălțăminte din mândrie!, spune Tomiță.

Râde.

— Nu sunt trufaş, dar, cum v-am spus, mă văd obligat să port încălțăminte încă o vreme. Ştiu că fiind țăran român trebuie să merg cu picioarele goale. Douăzeci de milioane de țărani români merg cu picioarele goale. Pentru un țăran român e o necuviință să fii încălțat. Dar în aceşti patru ani de război am fost obligat să port încălțări. O cere regulamentul. Soldații trebuie să fie încălțați. Atunci pielea tălpii picioarelor s-a subțiat. Picioarele mele de țăran au devenit sensibile. Primul lucru pe care l-am constatat ieşind din birou e că nu mai puteam să merg cu picioarele goale ca altădată. E un lucru ciudat, adus de război... Din cauza acestui război nesuferit, picioarele s-au obişnuit cu încălțămintea. După primul kilometru, talpa se umflă ca o pâine scoasă din cuptor, arde ca o flacără şi sângerează. Această descoperire m-a mâhnit nespus. Eram reformat. În loc să merg cât mai repede cu putință către casa mea unde mă aşteaptă soția Ioana, cu care am dormit patru nopți în patru ani de căsătorie –, a trebuit să lucrez, să

câştig puțini bani pentru a putea cumpăra aceste încălțări ca să ajung acasă, închipuiți-vă ce necaz, domnule locotenent: să nu poți merge pentru că picioarele sângerează fără încălțări!

Tomiță e îndurerat de această infirmitate. Îl incomodează mai mult decât lipsa plămânului şi a celor trei coaste.

— Când ați apărut cu camioanele dumneavoastră, spune Tomiță, eram descălțat. Când părăsesc un drum şi intru într-un câmp îmi scot întotdeauna aceste ciubote. Mi se pare că intru într-o biserică. Pământul câmpului e moale. Asta face bine tălpii picioarelor mele. Pe câmp, picioarele merg ca pe puf. Pământul este ca o alifie. Pământul câmpului e sfințit. Dar, când pornesc din nou la drum, trebuie să mă încalț. Războiul încurcă toate. Războiul aduce o mulțime de nenorociri.

Tomiță e acum amuzat la gândul că el, țăran din Iarmaroc, trebuie să poarte încălțăminte. E surprins că tălpile picioarelor unui țăran român pot să fie sensibile. De mii de ani țăranii de pe versantul răsăritean al Carpaților merg cu picioarele goale. Doar războiul putea provoca o astfel de catastrofă: sensibilizarea picioarelor țăranilor! Tomiță priveşte din nou grămada de urzici. De săptămâni şi încă în săptămânile ce vor urma, urzicile vor fi hrana lui zilnică. Toamna lucrurile se vor schimba. Va mânca ceva mai mult decât urzici. Tomiță n-a mai semănat nimic de patru primăveri. Dar soția sa, în lipsă, va fi cultivat pământul. Va avea ce să mănânce şi el. Recolta va fi gata în curând. Tomiță Apostol miroase parfumul noii țigări pe care locotenentul tocmai a aprins-o. Nările lui se umflă şi freamătă de plăcere. De când i-a fost scos un plămân şi îi lipsesc trei coaste, Tomiță Apostol are nasul nespus de sensibil.

— De unde ai aceste încălțări?, întreabă locotenentul.

— De la mama unuia dintre camarazii mei de regiment, răspunde Tomiță. O bătrână cu inima de aur, domnule locotenent.

— De ce mama unuia dintre camarazii tăi de regiment ți-a dat aceste încălțări?, întreabă Fanoti.

E ironic. Vocea îi devine țipătoare.

Camaradul meu de regiment a fost reformat înaintea mea, explică Tomiță. Camaradul meu s-a întors acasă. Dar a murit la două luni după ce a ajuns. A murit în pădure, într-un accident. A căzut un copac peste el şi l-a zdrobit complet. Capul i-a fost crăpat ca un dovleac. Sărmanul prieten... A scăpat teafăr de război, de bombe, şrapnele, de mine. Când a ajuns acasă, la adăpost de aviație, de artilerie, un copac a căzut peste el şi i-a zdrobit capul!...

Satul în care locuia se afla în drumul meu. M-am oprit ca să-l salut pe camaradul meu. Murise. Mama lui plângea. Era unicul ei fiu. I-am spus că fusesem şi eu reformat. Am dormit acasă la dânsa. Mi-a purtat de grijă o zi întreagă, precum fiului ei. Înainte să plec, i-am arătat talpa picioarelor mele. I-am spus cu ce infirmitate mă întorceam de la război. „În ciuda grabei mele nu pot să merg!" Avea o pereche de încălțări ale fiului ei. Mi le-a dat. În schimb, m-a rugat să o ajut să strângă fânul. Am rămas, aşadar, patru săptămâni să lucrez pentru a-mi plăti încălțările. Apoi am plecat. Iată povestea încălțărilor mele, domnule locotenent. Ghetele unui camarad mort într-un accident la pădure. Fără ghetele acestui biet om, n-aş fi ajuns aici. Dumnezeu să-i ierte păcatele!

Tomiță îşi priveşte, plin de gingăşie, încălțările. Mulțumită lor va putea ajunge la Iarmaroc, s-o întâlnească pe Ioana, soția lui pe care n-a văzut-o de patru ani şi care-l aşteaptă zi şi noapte, căci i-a scris că va sosi.

— Aceste încălțări sunt militare, spune locotenentul Fanoti.

— Îşi întinde cravaşa cu mâner de argint către încălțările aşezate pe grămada de urzici adunate de curând.

— Recunoşti că sunt încălțări militare?

Ochii lui Tomiță se ascund brusc în orbite. La fel cum s-ar stinge două lumini care ard pe întuneric. Întunericul îi acoperă chipul. Surâsul de pe buzele sale pârlite de vânt dispare brusc. Pielea obrajilor săi de culoarea ceramicii devine neagră.

— Nu mi-am dat seama că erau militare, spune Tomiță Apostol.

Priveşte plin de teamă încălțările de pe maldărul de urzici.

— Aceste încălțări nu seamănă cu cele pe care le-am purtat vreme de patru ani. Sunt diferite. Niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap că ar fi ghete militare. Nu seamănă cu cele pe care le-am avut. Deloc. Nu e nicio asemănare.

Cuvintele lui Tomiță freamătă precum frunzele de plop. Repetă:

— Sunt cu totul altfel de cele pe care le-am purtat vreme de patru ani. Dar dacă spuneți că sunt ghete militare, aşa e, domnule locotenent. Ştiți mai bine decât mine. Sunteți ofițer. Dacă spuneți că sunt militare, sunt militare. Bineînțeles, fără nicio îndoială. Cu siguranță. Doar pentru mine sunt încălțările unui camarad de regiment, mort într-un accident la pădure, aşa cum v-am spus. Mama lui mi le-a dat deoarece nu mai avea alt fiu. I-a fost milă de tălpile picioarelor mele. Şi pentru că am ajutat-o să adune fânul, şi

pentru că vedea că fără încălțări n-aş fi putut ajunge acasă, la Iarmaroc, unde soția mea mă aşteaptă zi şi noapte. Era o femeie de treabă mama camaradului meu. Mi-a dat aceste încălțări ca să ajung acasă.

În jurul lui Tomiță se lasă o tăcere de moarte. E cuprins pe neaşteptate de o frică cumplită. Adaugă:

— Dacă războiul nu mi-ar fi făcut sensibile tălpile picioarelor, n-aş fi avut nevoie de încălțări. Aş fi venit cu picioarele goale. Dar războiul naşte nenorociri. Iată că tălpile picioarelor mele, ale unui țăran, nu mai pot atinge pământul fără încălțăminte. E o mare nenorocire. O nenorocire datorată războiului. O tâmpenie. Dar aşa stau lucrurile. O nenorocire de război.

— Caporal Moțoc, ia aceste încălțări!, ordonă ofițerul.

Caporalul se apleacă şi ia ghetele de pe grămada de urzici. Mâna caporalului tremură. E palid. Nespus de palid. Nemişcați, soldații din cel de-al doilea camion privesc. Trupurile le sunt parcă invizibile; capetele lor, întinse sub prelată, par capete tăiate, agățate de camionul german, asemenea capetelor inamicilor pe care barbarii le agățau de carele lor de luptă. Soldații din cel de-al doilea camion nu au primit ordinul de a coborî. Asistă, aşadar, de la distanță. Nu vor să piardă nimic din scena de dinaintea lor.

— Caporal Moțoc, examinează cu atenție încălțările pe care le ai în mână!, ordonă ofițerul.

Adaugă:

— După ce le-ai examinat cum trebuie, răspunde cu conştiința ta militară şi de român: aceste încălțări sunt militare ori ba?

— Se poate să fie militare, răspunde caporalul Moțoc.

Stă cu ochii plecați. Aşa cum stau oamenii în momentul deciziilor capitale. În clipa în care un om nu are curajul să privească în jurul lui, ci doar în străfundurile propriului suflet.

În mâinile caporalului Moțoc ghetele mari, negre, vechi, pline de noroi, ferecate în oțel, cu cuie groase, precum bocancii unui alpinist, tremură.

Răspunde clar, caporale Moțoc: ghetele pe care le ai în mână sunt militare sau civile?

Locotenentul adaugă:

— Orice caporal trebuie să ştie să recunoască încălțămintea militară de cea civilă.

— Sunt militare, răspunde caporalul Moțoc.

Închide ochii, precum cel care plonjează în apă înainte de săritură. După o secundă, Moțoc îşi deschide ochii. Emoția s-a

dus. Profunzimile lăuntrice în care a plonjat au fost explorate. Caporalul Moţoc îl priveşte pe locotenent drept în ochi. Fix. Fără teamă. Cu curaj. Criza şi primejdia au trecut. Deciziile au fost luate şi executate. Moţoc repetă încă o dată cu o voce clară şi distinctă, fără ezitare:

— Încălţările sunt militare, domnule locotenent.

Repetă ca pentru sine:

— Militare.

— Soldat, cum te numeşti?, întreabă locotenentul, întinzând cravaşa către unul dintre cei doi soldaţi care l-au însoţit pe caporalul Moţoc atunci când l-au prins pe ţăranul cu urzici.

Acesta rămâne mirat, în poziţie de drepţi în faţa ofiţerului.

— Sunt soldatul Stănescu Stan, domnule locotenent, răspunde ostaşul.

E bătrân şi nespus de ostenit. Dinţii din faţă îi lipsesc atât în partea de sus, cât şi în cea de jos. E un ţăran. Uniforma îi atârnă precum o scoarţă de copac atunci când se schimbă. Oasele chipului său sunt proeminente. Are un cap de om subnutrit, de bătrân, chinuit de reumatism.

— Soldat Stănescu Stan, ia încălţările pe care caporalul le ţine în mână!, ordonă locotenentul Fanoti. Ia-le şi uită-te la ele cu băgare de seamă. După ce te-ai uitat, răspunde cu voce tare, clară, după conştiinţa ta de creştin şi de român. Aceste încălţări sunt militare ori civile?

Soldatul Stănescu Stan ia cu mâna stângă încălţările. În dreapta îşi ţine arma. Îi lipsesc două degete de la mâna stângă. Le-a pierdut pe front. Mâna sa e aspră, noduroasă, ca o rădăcină de stejar. O mână de lucrător. Soldatul Stănescu Stan mănâncă acasă urzici, la fel ca Tomiţă Apostol în timpul acestor luni cumplite când recolta veche s-a epuizat şi când noua recoltă, încă verde, n-a fost strânsă de pe câmp.

Ţăranul-soldat Stănescu Stan priveşte încălţările plin de admiraţie şi de invidie. Se gândeşte înspăimântat că şi talpa piciorului său s-a subţiat după patru ani de război. Are neapărat nevoie, la fel ca Tomiţă, de o pereche de încălţăminte. De o pereche la fel ca aceasta. Are nevoie de aceste încălţări pe care le ţine în mână. În ziua în care se va libera ori va fi reformat, va fi incapabil să meargă cu picioarele goale până acasă. Ştie asta. Îi vor trebui încălţări ca să se întoarcă acasă. Nu are. Nu are, la fel ca Tomiţă, un camarad de regiment care să fi murit în accident la pădure. Astfel, s-ar fi oprit la mama acelui camarad, i-ar fi cosit fânul şi, în

schimb, ar fi primit încălțăminte. Dacă soldatul Stănescu Stan se va întoarce într-o zi acasă, va fi obligat să meargă tot drumul cu picioarele umflate şi sângerânde. Va trebui să sufere şi să sângereze la fiecare pas pe care îl va face către casă. Până ce talpa picioarelor sale va deveni groasă precum pielea încălțămintei. Aşa cum ar trebui să fie în mod normal talpa picioarelor țăranului român.

E nevoie, pe cărările istoriei, să înaintezi cu picioarele goale. Desculț. Soldatul Stănescu Stan nu se grăbeşte să răspundă. Ține încălțările în mână. Se gândeşte că el se va reîntoarce curând acasă. N-a fost rănit decât la umăr. A stat patru luni cu el în ghips. Apoi medicii i-au scos ghipsul şi l-au trimis aici, în compania de poliție a locotenentului Marcel Fanoti. Medicii nu l-au trimis acasă, aşa cum au făcut cu Tomiță. Bineînțeles, înainte de a-l trimite acasă pe Tomiță, i-au scos un plămân şi trei coaste. Medicii n-au extras din Stănescu Stan decât câteva mici fragmente din osul claviculei şi i-au amputat două degete de la mâna stângă. Iată motivul pentru care Stănescu poartă şi acum uniformă kaki, groasă ca scoarța unui copac.

— Încălțările sunt militare, răspunde soldatul Stănescu Stan.

Le examinează cu atenție şi concentrare. Repetă:

— Încălțările sunt militare, domnule locotenent. Fără nicio îndoială. Militare.

— Cum te cheamă?, îl întreabă locotenentul pe cel de-al doilea soldat ce a luat parte la prinderea lui Tomiță.

— Sunt soldatul Ionescu Ion, domnule locotenent.

— Soldat Ionescu Ion, ia aceste încălțări din mâinile camaradului Stănescu Stan. Studiază-le cu atenție. Cu seriozitate. Apoi, să-mi răspunzi limpede şi fără teamă, ca înaintea lui Dumnezeu, la întrebarea următoare: aceste încălțări sunt militare sau civile?

— Sunt încălțări militare, răspunde soldatul Ionescu Ion fără să ezite. Se vede de la distanță că sunt militare. Nu trebuie să te uiți prea mult la ele. Răspunsul meu e categoric, domnule locotenent, sunt încălțări militare.

— Pune aceste încălțări la picioarele mele!, ordonă locotenentul.

Soldatul Ionescu Ion aşază ghetele una lângă alta cu evlavie, ca pe sfintele moaşte în fața locotenentului, în mijlocul grămezii de urzici verzi.

Soldatul se ridică şi ia poziție de drepți. E mulțumit. A spus adevărul.

— În fața locotenentului, ghetele aşteaptă cu şireturi de piele, placheuri şi cuie de oțel. Fanoti aruncă mucul de țigară parfumată. Îl priveşte fix pe țăranul Tomiță Apostol şi spune:

— Cetățene Tomiță Apostol, ai auzit întrebările pe care le-am pus şi răspunsurile primite?

— Am auzit, răspunde Tomiță.

Vocea țâşneşte de undeva de departe. Din străfundurile inimii omului, care e tărâmul cel mai profund şi cel mai îndepărtat al universului. Un tărâm explorat doar de Dumnezeu. Nici măcar gândul nu pătrunde acolo, nici visul. Nimic. Doar îngerul fiecărui om. De pe acest tărâm îndepărtat vine vocea lui Tomiță.

— Încălțările pe care le-ai ascuns în traistă lângă urzici sunt ghete militare. Am făcut o anchetă legală. Fără vreo constrângere. Numărul legal de martori cerut de lege e de trei persoane. În speță, caporalul Moțoc, soldatul Stănescu Stan şi soldatul Ionescu Ion au confirmat că ghetele sunt militare. Mai ai ceva de adăugat?

— Se poate ca ghetele să fie militare, răspunde Tomiță.

Caută să reînvie surâsul trist pe care îl avea în mod obişnuit pe buzele sale aşa cum cineva ar încerca să aprindă un băț de chibrit. Nu reuşeşte. Zâmbetul se stinge în inima sa fără să ajungă pe buze.

Chipul lui Tomiță acest chip cu pielea precum cărămida arsă, fruntea cu riduri adânci în care sunt încrustate toate suferințele unui român s-a întunecat. Nicio speranță nu mai apare pe chipul de argilă. Nicio lumină. Un cap asemenea unui vas nefolositor, mort. Afundat în pământ.

— Ai acte?

— Bineînțeles că am!, răspunde Tomiță. Am acte militare. Certificatul de căsătorie. Acte de identitate.

În orbitele adânci ale lui Tomiță se aprinde o lumină de speranță asemănătoare farurilor unui tren care se ivesc la capătul unui tunel. Tomiță îşi închipuie că hârtiile din care rezultă unde s-a născut, ce vârstă are şi căsătoria sa, luptele sale, plămânul întreg şi cele trei coaste pe care le-a oferit Patriei române îl vor salva, împreună cu aceste acte se află scrisorile Ioanei, soția sa cu care a stat doar patru zile în patru ani de căsătorie. Locotenentul va vedea toate acestea de cum îşi va arunca privirea pe pachet. În scrisori, Ioana povesteşte tot ceea ce se petrece în Iarmaroc, satul de pe platou, de lângă cer. Povesteşte cum a rămas însărcinată,

cum a avut doi băieți gemeni, cum i-a botezat cu numele de Remus şi Romulus. Cum oamenii au poreclit-o „Lupoaica” din cauza gemenilor, cum au murit copiii. Cum Ioana îl aşteaptă acasă pe el, Tomiță Apostol, cu o dragoste arzătoare, asemenea unui cuptor de foc. Locotenentul va vedea cum Ioana plânge de dorul lui Tomiță. Se vede asta în scrisori. Totul.

Licăririle de speranță se aprind în străfundul orbitelor lui Tomiță şi devin din ce în ce mai mari. Scoate de la brâul său de lână pachetul cu hârtiile. Îl întinde locotenentului. Locotenentul nu-l ia. Îi ordonă caporalului:

— Moțoc, ia documentele! Mi le vei da la cazarmă, ca să le adaug la procesul verbal.

Locotenentul se întoarce către Tomiță:

— Cetățene Tomiță Apostol, eşti vinovat de tăinuire şi înstrăinare de efecte militare pe timp de război când duşmanul ne înconjoară. Noi suntem aici într-o zonă militară. Se aplică exact aceeaşi lege ca pe front. Conform legii marțiale în vigoare, eşti condamnat la moarte fără drept de apel. Vei fi executat imediat. Pe loc, fără doar şi poate. N-avem timp de pierdut cu duşmanii patriei.

Țăranul Tomiță Apostol se întunecă dintr-odată. Chipul său, de culoarea ceramicii, devine asemenea antracitului. Ochii lui au o strălucire pierdută, orbitele adânci, plonjate într-un întuneric total, se adâncesc din ce în ce mai mult. Globul ocular se retrage în fundul orbitelor negre, precum melcii se retrag în fundul cochiliei lor. Ochii se întunecă pe măsură ce se afundă în orbitele care, sub fruntea osoasă, par asemenea intrărilor a două tunele. În acelaşi timp, genunchii lui Tomiță Apostol din Iarmaroc se înmoaie. Cade în genunchi. Cartilagiile articulațiilor s-au lichefiat. Toate articulațiile sunt lichide. Trupul lui Tomiță se prăbuşeşte în genunchi, abandonat de propriul schelet, de oasele sale fără cartilagiu, asemenea unui pardesiu fără suport. Tot trupul lui Tomiță se îndeasă în genunchi. La fel cum cu câteva clipe mai înainte îi căzuse, alunecându-i de pe umăr, traista plină cu urzici. Tomiță Apostol se pleacă parcă pentru rugăciune înaintea locotenentului Fanoti. Loveşte cu fruntea pământul fierbinte al drumului.

Deodată însă, Tomiță îşi ridică capul. Rămâne căzut înaintea locotenentului Marcel Fanoti, drept, pe genunchi, precum stau cocoşii cu capul tăiat. Tomiță se aruncă din nou la picioarele locotenentului şi, cu amândouă brațele, cuprinde cizmele lăcuite.

— Nu, domnule locotenent! Nu faceți aşa ceva! Nu veți face un asemenea lucru! Nu!

Tomiță Apostol îşi dă seama pe deplin cu spiritul, cu instinctul său, cu carnea, cu sângele său, cu toate mecanismele nevăzute care funcționează asemenea sirenelor de alarmă în apropierea unei nenorociri –, îşi dă seama că va muri. Iremediabilul s-a declanşat. Tomiță aude toate soneriile şi toate sirenele urlând în ființa sa, somându-l să se pună la adăpost. Îl anunță că el, Tomiță, va muri. Țăranul strânge în brațele sale cizmele lăcuite ale ofițerului.

— Domnule locotenent, sunt român! Lupt de patru ani în linia întâi. Nu faceți asta, nu mă împuşcați! Am soție care mă aşteaptă de patru ani, Ioana, acolo sus pe platou. Mi-am dat un plămân şi trei coaste. Patru ani de foc. Fără lipsuri. Mereu în luptă. Crimeea. Caucaz. Nu faceți asta, vă implor! Soția mea vă roagă. Ioana, o femeie sărmană care îl aşteaptă pe soțul ei la Iarmaroc. Nu! Nu mă împuşcați ca pe un câine! Nu este drept. Pentru aceste amărâte de încălțări! Vă jur că nu le-am furat! Vă jur că nu ştiam că sunt militare! Nici acum nu ştiu că sunt militare. Vă jur, domnule locotenent! Sunteți tânăr... Fiți bun! Domnule locotenent... Domnule locotenent!

— Cetățene Apostol, conform legilor militare, eşti fără drept de apel. În zadar implori!, spune locotenentul.

Adaugă:

— Vei servi drept exemplu. De patru ani, tot ce este românesc pe acest pământ luptă până la moarte împotriva invadatorilor din Răsărit, împotriva sovietelor care sunt de o sută de ori mai puternice decât noi. Trebuie să învingem ori să murim. Cel care fură, ascunde, strică, înstrăinează efecte militare luptă împotriva Patriei; este un duşman al Patriei. Pe duşman îl ucidem fără vreo ezitare, cu sânge rece. E datoria noastră sfântă să-l ucidem. Ceasul prin care trecem e nespus de grav. Duşmanul a pătruns în patria noastră. Nici o indulgență pentru duşman! Nu mai există vreo indulgență acum. Indulgența e o crimă.

— Domnule locotenent, domnule locotenent!, imploră Tomiță Apostol.

Strânge cizmele lăcuite ale locotenentului Fanoti, le strânge la piept. Tomiță şi-a schimbat complet chipul.

I-a apărut un alt cap decât al său; un cap în care nu regăseşti vreuna dintre trăsăturile lui dintru început. Nu recunoşti nici de departe pe omul de mai înainte, cu traista pe umăr, cu un surâs

uscăţiv pe buze, care saluta milităreşte spunând: „Mă numesc Tomiță Apostol.”

Tomiță Apostol are acum un alt cap. Tunelurile întunecate ale orbitelor se înnegresc din ce în ce mai mult; ridurile frunții sale devin mai strânse. Luminile ochilor săi sunt stinse în fundul orbitelor, unde lucesc mici felinare roşii cumplit de roşii. Pielea de culoarea ceramicii s-a înnegrit. Mai înainte, Tomiță avea pe chip şi pe gât riduri care brăzdau în toate direcțiile. Acum, ridurile au dispărut. În locul lor are o piele galbenă şi întinsă precum galoanele caporalului Moțoc. Dungat, cu aceste benzi galbene, capul negru al lui Tomiță e asemenea unei măşti de idol african. Masca unui zeu al terorii. O mască pe care nimeni n-o va putea uita. Niciodată.

Acest piept, căruia îi lipsesc trei coaste, se contractă şi se dilată, în timp ce omul se convulsionează la picioarele cu cizme lăcuite ale locotenentului Marcel Fanoti.

Trupul țăranului Tomiță Apostol se zvârcoleşte în praf; mâinile şi picioarele se răsucesc precum rădăcinile unui stejar doborât de un torent, de un seism ori de un fulger. Tot trupul lui Tomiță este o rădăcină smulsă de oceanul dezlănțuit, ce a eşuat aici, la picioarele cu cizme lăcuite ale tânărului locotenent, pudrat şi parfumat cu apă de colonie de la Paris.

— Ridică-te şi pleacă!, ordonă locotenentul Fanoti.

Vocea îi este rece. Fără nicio emoție. Vocea unui crupier într-un tripou.

— Mă iertați?, spune Tomiță.

Din orbitele lui Tomiță apar două limbi ca de foc, ce se sting pe chipul pudrat al locotenentului.

— Mă iertați?, repetă țăranul.

Chipul i se luminează pe neaşteptate, ca învăluit de farurile unui proiector. Liniile late, galbene, hidoase, care dungau pielea neagră, dispar. Pielea se luminează. Culoarea ceramicii reapare, devine din ce în ce mai limpede. Chipul lui Tomiță capătă culoarea aurită a pâinii ieşite din cuptor.

Tomiță Apostol îşi ridică brațele către cer. Imploră infinitul. Mulțumeşte înaltului cerului. Fruntea i se prosternează apoi în praful drumului. Cu recunoştință. Țăranul sărută vârfurile cizmelor lăcuite ale prințului Marcel Fanoti.

— Mulțumesc, domnule locotenent!, spune Tomiță Apostol. Mulțumesc, Dumnezeu să vă aibă în pază!

— Ridică-te şi du-te!, ordonă ofițerul.

Tomiță Apostol se ridică. Trupul i-a devenit pe neașteptate elastic, ca şi când ar fi avut doi plămâni, nu unul. Ca şi când ar fi avut toate coastele. Ca şi când n-ar fi fost grav rănit de opt ori.

Bucuria de a rămâne viu şi de a mânca şi de aici înainte urzici îl face mai tânăr. Ca împins de un arc se ridică din pulberea drumului. E în picioare. Drept, tânăr. Viața sa, care a fost cât pe ce să fie stinsă de un glonț ori de o întreagă salvă, în piept, în singurul plămân – aşa cum se opreşte un robinet viața sa țâşneşte din nou cu putere în întreg trupul. Tomiță este în picioare. Drept, dar nesigur. Nu ştie exact ce ar trebui să facă. E ca şi când ar fi înviat din morți. Lazăr, ieşind din mormânt, va fi avut, cu siguranță, aceeaşi incertitudine. Viața oferită pe neașteptate îl umple de mirare. Tomiță nu ştie în ce direcție să plece. Privirile îi cad instinctiv asupra încălțărilor, pălăriei de paie şi asupra grămezii de urzici proaspete, răsturnate în mijlocul drumului.

Pentru el, încălțările, pălăria şi urzicile fac parte integrantă din viață. Din viața trecută. Tomiță însă tocmai a intrat într-o nouă viață. E nesigur. Nu-i pasă dacă urzicile, pălăria şi încălțările îi sunt acum, după învierea sa, la fel de necesare ca şi înainte. Le priveşte nesigur. Ezită. Se apleacă să ia traista goală, urzicile, pălăria de paie şi încălțările.

— Du-te!, ordonă locotenentul.

Tomiță îşi retrage mâna rapid. Renunță să mai strângă obiecte. Niciun regret în această renunțare. Ochii săi se ridică către munții albăstrui, către soare-apune. E direcția casei sale. Direcția cerului. Cele două au aceeaşi direcție. Direcția în care se află Ioana, soția lui Tomiță. Unde se află mormântul celor doi gemeni ai săi pe care nu i-a văzut vreodată nici când au trăit atât de puțin, nici când au murit. Tot trupul țăranului se aşază în acea direcție: cea a casei, a satului Iarmaroc, a platoului, a cerului, atât de aproape de satul său, de soția sa, de casă, de micile morminte.

Tomiță uită de urzici, de traistă, de ghete şi de pălărie. Lasă totul. Se îndreaptă către înălțimi. Primul pas e un salt de căprioară tânără. Pleacă spre casă ca o săgeată. Paşii săi sunt însă precum cei ai unui automat. Are ceva din mersul oamenilor beți. Iar omul beat riscă să se împiedice şi să cadă la fiecare pas. Tomiță nu va cădea. Seamănă cu un automat cu arcuri nespus de dure, cu un arc întins la maximum.

Tomiță Apostol nu merge. Aleargă.

Deodată, întoarce capul. Ar vrea desigur să mulțumească încă o dată.

— Şterge-o!, ordonă locotenentul Fanoti. Şterge-o rapid! Tot înainte!

Tomiță aleargă continuu. E la cinci, şase, opt paşi depărtare. Aleargă precum un cal. Ca un om ce tocmai a scăpat de întuneric. E în stare să alerge, fără să se oprească, toată ziua. Viața sa este cu totul nouă. Traista a rămas în locul unde a fost răsturnată. Alături de minunatele urzici verzi. Alături de pălăria de paie. Alături de încălțări. La picioarele prințului Marcel Fanoti. La picioarele bravului caporal Moțoc. în mijlocul drumului.

— Drepți!, comandă locotenentul celor doi soldați şi caporalului Moțoc.

Soldații rămân neclintiți.

— Ochiți!

Caporalul Moțoc şi soldații pun arma la umăr şi iau poziție de tragere.

Locotenentul Fanoti îşi întinde cravaşa cu mâner de argint pe care sunt înscrise cuvintele „Jockey Club”. Cu vârful cravaşei arată spre trupul lui Tomiță care aleargă fără să se uite înapoi. Aşa cum i s-a ordonat. Cât poate de repede.

— Țintiți!, ordonă locotenentul. Foc!

Tomiță este acum la câteva zeci de metri. Cu toate că nu a auzit comanda ofițerului, întoarce capul. Vede cele trei carabine îndreptate către el, luându-l la ochi. Vede brațul locotenentului şi cravaşa care îl indică, acuzându-l, amenințându-l, cu precizie... Brațul armat al cravaşei e mai cumplit decât cele trei ale carabinelor îndreptate asupra lui, Tomiță Apostol. S-ar putea spune că vârful cravaşei atinge inima lui Tomiță, pătrunzându-i trupul prin golul celor trei coaste. Abia ce a întors capul, că rafalele de armă se declanşează.

— Foc!, ordonă din nou locotenentul Marcel Fanoti.

Cele trei carabine trag toate cartuşele lor. Țăranul Tomiță Apostol zace la pământ. Este chircit şi se zbate. Un nor de praf se ridică deasupra trupului său îmbrăcat cu cămaşă şi pantaloni albi. Tomiță încearcă, zbătându-se, să-şi ascundă capul. Îl văd cu toții săpând pământul cu amândouă mâinile. Cu disperare. Dar e mult prea târziu ca să-şi ascundă capul. Gloanțele i-au sfredelit deja creierul. Ceea ce face Tomiță este esențial. Dar a avut mult prea puțin timp ca să facă ceea ce trebuia să facă, adică să-şi îngroape capul. Oameni au mereu, într-adevăr, mult prea puțin timp pentru a realiza lucruri cu adevărat esențiale.

Trupul lui Tomiță Apostol se convulsionează din nou, se răsuceşte ca o rădăcină de copac ce încearcă să intre în pământul din care a ieşit. Mult prea târziu însă.

Deasupra rădăcinilor albe care se zbat în spasm, zvârcolindu-se în țărână, se ridică un nor de praf. Singurul rezultat vizibil al execuției: praful de deasupra omului împuşcat.

— Trageți din nou, încărcați!, comandă locotenentul Fanoti.

Vocea sa e imperativă, rece, satisfăcută. Soldații Ionescu Ion, Stănescu Stan şi caporalul Moțoc ascultă.

Cartuşele goale cad pe pământul fierbinte aproape de urzici şi de încălțări. Cât despre gloanțe, acestea au pătruns deja în capul lui Tomiță, în brațele contorsionate şi în pieptul de unde îi lipsesc plămânul şi cele trei coaste.

— Țintiți... Foc!, țipă locotenentul Fanoti.

Cravaşa indică norul de praf care se ridică deasupra trupului îmbrăcat în alb.

Soldații trag. Ascultă de ordin în mod automat. Fără să gândească. Muşchii execută ordinele pe care le primesc; muşchii, direct, fără să treacă prin creier, nici prin inimă. Aşa cum cere regulamentul militar. O disciplină oarbă. De această dată trupul lui Tomiță Apostol dispare complet în norul de praf, de pământ şi de fum pe care îl ridică gloanțele care au pătruns în trupul crispat de spasmele agoniei.

Sub nor, apare din când în când forma trupului ce încă se mai zbate. Dar, în cele din urmă, trupul dispare îndată ca îngropat în nor.

Caporalul Moțoc şi soldații rămân cu arma la umăr. A doua salvă a fost trasă. Trăgătorii sunt epuizați.

— Drepți!, comandă locotenentul Fanoti. La camion, înainte, marş!

Soldații şi caporalul aleargă către camionul în care se află cei şapte camarazi ai lor, cărora li se văd, sub prelată, capetele îngrozite, asemenea unor capete tăiate.

Caporalul şi cei doi soldați care au tras în Tomiță Apostol aleargă exact ca el. În acelaşi fel. Ca un automat şi plini de disperare.

Locotenentul Fanoti țipă cu aceeaşi voce cu care mai înainte țipa la Tomiță să nu se oprească:

— Caporal Moțoc, la cazarmă să-mi aminteşti să menționez această execuție în raportul zilnic de activitate!

Locotenentul se întoarce către *feldwebel*-ul Otto Ritter Freiherr von Jahrmarkt şi spre soldatul german Hans Kurt. Germanii sunt nemişcați. Consternați. Asemenea statuilor de metal. Chipul germanilor e de culoarea butonilor de plumb de la tunica lor.

— Dă-i bice, *feldwebel!*, ordonă locotenentul. Ziua abia începe.

Germanii îşi întorc capetele de plumb către cadavrul îmbrăcat în alb, în jurul căruia pământul încă fumegă. Apoi cei doi oameni îşi duc privirea spre pălăria de paie şi traista goală. Grămada de urzici, cele două ghete negre, murdare, cu cuiele şi placheurile lor.

— Die Schen lucrurile bleiben stehen? Lucrurile vor rămâne acolo?

— Totul să rămână aşa cum e!, ordonă locotenentul Fanoti. Să se vadă limpede că aici a avut loc o execuție. Cadavrul trebuie să servească drept exemplu celor care au chef să fure ori să folosească efecte militare. La drum, *feldwebel!*

Soarele răsare. Sunt zorii zilei.

II. PRINŢII FANARIOŢI

— E, pur şi simplu, un asasinat!, spune soldatul german Hans Kurt.

Porneşte maşina nervos. Trupul îi tremură de indignare. Adaugă:

— Un asasinat odios. De îndată ce ajung la Paşcani îi voi raporta căpitanului Konrad Vitalis. Voi cere o anchetă. Veți fi citați ca martori. Trebuie să spuneți adevărul.

Camioanele se pun în mişcare încet. Trec pe lângă grămada de urzici, pe lângă încălțări şi traista abandonată în mijlocul drumului. Camioanele virează larg la dreapta, intrând într-un lan de porumb pentru a nu trece peste cadavrul alb al celui împuşcat. Soldații români din cel de-al doilea camion, când trec pe lângă cadavru, îşi dau jos căştile şi se pleacă fără să privească, apoi îşi fac semnul crucii, cu respect.

— Sunteți răspunzători de asasinarea acestui sărman țăran, spune Hans Kurt.

Şi-a ieşit din fire. Îi apostrofează pe caporalul Moțoc şi pe soldații Ion Ionescu şi Stănescu Stan:

— Dacă i-ați fi răspuns locotenentului că încălțările erau civile, săracul țăran nu ar fi fost împuşcat.

Neamțul strânge volanul plin de furie, gata să-l rupă. Continuă:

— E o ticăloşie ce-ați făcut. Ați comis o crimă. De ce ați spus că încălțările erau militare? Şi sărmanul țăran a fost şi el militar! Nu v-a fost milă de el? Patru ani pe front, rănit. Reformat. Cu un plămân pierdut. Cu trei coaste lipsă... Acum se afla atât de aproape de casă! Şi, iată, împuşcat de un ofițer din propria sa armată... Dacă ați fi fost împuşcați şi voi când tocmai vă întorceați în satul vostru, la câțiva paşi de soția voastră?... De ce ați declarat cu toții că ghetele erau militare? Voiați să fie ucis? De ce-ați spus una ca asta?

— Nu puteam să mințim, Herr, zice caporalul Moțoc.

E galben precum galoanele epoleților săi.

— Nu putem să mințim. Suntem creştini. E greu să minți. E un păcat să minți. Încălțările erau militare.

— Maică, măicuță, Sfântă Fecioară, de ce m-ai adus pe lume, ca să ajung un ucigaş... Maică, măicuță!, urlă pe neaşteptate soldatul Stănescu Stan.

Îşi scoate casca metalică. Îşi dă cu pumnii în cap. Se vaită:

— Ca să ajung un ucigaş, pentru asta m-ai născut, maică măiculiță, pentru ce?

Soldatul Hans Kurt frânează. Întreabă de ce urlă Stănescu.

— Nu-i nimic, explică caporalul Moțoc. Porniți, *Herr!* Nu s-a întâmplat nimic. Ni se întâmplă tuturor din când în când să cădem în deznădejde la fel ca Stănescu. Ne vine să ne dăm cu pumnii în cap.

Caporalul Moțoc îl prinde pe Stănescu care urlă, se zbate şi vrea să sară din camion. Cei zece soldați abia îl stăpânesc pe cel ieşit din minți. Neamțul e plin de mirare.

— Mergeți, *Herr!*, spune Moțoc.

Îl ține pe Stănescu cu toate puterile.

— Nu-i nimic. E normal ca Stănescu să urle. Tuturor ni se întâmplă să urlăm. E blestemul nostru.

— De ce urlă? O criză de nebunie?... Trebuie să îl ducem la spital?

— Nu-i nimic, spune caporalul. Stănescu este foarte credincios. Noi suntem cu toții credincioşi. Ştim că cel mai mare păcat e să-l ucizi pe aproapele tău. Asasinul ia asupra sa, înaintea lui Dumnezeu, toate păcatele victimei. Trebuie să dea socoteală lui Dumnezeu de crimele săvârşite. Noi, în compania de poliție a locotenentului Fanoti, ucidem în toate zilele. Fiecare dintre noi poartă o grea povară de păcate. Conştiințele noastre sunt grele precum munții.

Caporalul Moțoc îşi şterge lacrimile. Cei nouă soldați veterani plâng. Ştiu că îşi vor petrece viața veşnică în iad. Cu toții.

— De ce nu dați la iveală faptul că şeful vostru este un ucigaş? Că vă obligă să ucideți?, întreabă germanul.

Lacrimile şi pasivitatea soldaților români îl scandalizează precum crima lui Marcel Fanoti.

— Orice om are datoria să acționeze, spune din nou germanul. Sunteți soldați. Trebuie să dați raportul. Să reclamați justiției; locotenentul va fi pedepsit. Toate armatele îi pedepsesc pe criminali. Armata este mai severă decât civilii. De cum ne vom întoarce la Paşcani, voi merge să povestesc totul căpitanului Konrad Vitalis. Voi de ce nu faceți la fel? Au mai avut loc astfel de fapte?

— Des! În fiecare zi. Fără încetare.

— De ce nu faceți un raport?

— La cine?, întreabă Moțoc, nemişcat ca un idol de lut.

Îşi şterge lacrimile cu mâna.

— Pentru român nu e dreptate pe pământ. Dacă nu e dreptate, de ce s-o ceri? Cui s-o ceri?

— Faceți raport către comandantul militar din Paşcani. Spuneți că locotenentul vă ordonă să asasinați oameni pe drum. Expuneți cu exactitate faptele. Vor fi luate măsuri imediate. Asasinii sunt întotdeauna pedepsiți.

— Comandantul oraşului Paşcani e colonelul Parino, spune Moțoc. În zadar să dăm raportul colonelului Parino. Parino e unchiul locotenentului Fanoti.

— Adresați-vă procurorului militar, spune germanul. Există o justiție militară.

— Şeful justiției militare se numeşte Mauriciu Fanoti. E tot o rudă a locotenentului. Un Fanoti nu va pedepsi niciodată un alt Fanoti. Corb la corb nu scoate ochii. Nu avem către cine să facem raport. Doar către Dumnezeu, când vom muri. Dar noi nu vom vedea fața lui Dumnezeu. Cu tonele de păcate cu care ne-am împovărat, vom fi aruncați în iad. Nici măcar după moarte nu ni se va face dreptate. Niciodată. Suntem români.

Chipul caporalului Moțoc e crispat de durere.

— E vorba de o crimă, spune germanul. De un asasinat. Trebuie să faceți raport. Există oameni cinstiți care vă vor asculta.

— În România nu există oameni cinstiți care să te asculte, spune Moțoc. Românii cinstiți sunt pe front, în spatele frontului, de la miniştrii regelui până la ultimul guvernator militar, cu toții sunt fanarioți. În zadar să faci un raport către un fanariot! Sunt o bandă, un clan. Câteva familii. Proprietarii României.

— Maică, măiculiță, de ce m-am născut ca să ajung un ucigaş?, geme Stănescu Stan.

Camarazii săi îl țin cu putere, să nu sară din camion. Plânge, învins, încet, înăbuşit. Niciunul dintre soldați nu ascultă ce spun germanul şi caporalul. Soldații nu intră în discuție. Sunt trişti.

— Ce e un fanariot?, întreabă germanul.

— Un fanariot este Răul în carne şi oase. Ei şi cei asemenea lor formează o bandă de aventurieri. De politicieni. De intermediari. Au cumpărat România de la turci, cu titluri de prinți, cu regi, cu oameni, cu tot ceea ce se afla în țară. De atunci totul este al lor. Aur, justiție, viață.

— Turcii au plecat de multă vreme. România este liberă.

— Apa trece, pietrele rămân, răspunde Moțoc. Turcii au plecat, iar fanarioții au rămas. Au păstrat tot ceea ce au cumpărat de la turci. Când țara şi-a câştigat independența, fanarioții au primit, în plus, titluri democratice: de miniştri, deputați, senatori... Nu se poate face nimic împotriva lor. Nu vor muri niciodată. Fanarioții au făcut să cadă câteva imperii. Nu vor mai putea să distrugă şi să ucidă. Cu puterea de a distruge de mai multe ori s-a atins o limită. Sunt un veşnic putregai. Sunt implantați în noi. E moştenirea noastră lăsată de turci. Toate marile imperii lasă la moartea lor ceva veşnic. Romanii au lăsat edificii. Egiptenii au lăsat piramidele. Turcii i-au lăsat pe fanarioți. Un putregai veşnic.

— Arată-mi actele şi fotografiile omului pe care l-ați ucis, spune neamțul. Locotenentul ți le-a dat să le păstrezi.

— Nu, răspunde Moțoc. Aceste acte nu vor fi deschise decât de soția bărbatului pe care l-am ucis. Spunea, sărmanul, că avea soție. Se numeşte Ioana. Am s-o caut. Îi voi spune totul. Cu prima ocazie voi dezerta. Voi cădea în genunchi înaintea Ioanei şi-i voi spune: „Eu l-am ucis pe soțul tău." Îi voi da actele. Fotografiile. Scrisorile. Nimeni altul nu va pune mâna pe ele.

Moțoc îşi ascunde chipul între palme şi plânge. Camioanele înaintează încet către munții albăstrui dinspre apus. Sub pneuri, drumul devine pietros. La răsărit, soarele acoperă întregul câmp cu un văl roşu, asemenea unui ocean de sânge proaspăt. Doar către răsărit. Deasupra României, haina albastră a cerului este curată şi limpede.

III. SOŢIA ÎMPUŞCATULUI

Ioana Apostol sare din pat. Îl aude limpede pe soțul ei care o cheamă. Ioana se uită pe fereastră. E zori de zi. Nimeni împrejur. Nimeni în curte. Nici pe drumul de dinaintea casei. Nu e nimeni.

„Am visat că Tomiță era aici şi mă striga, îşi spune Ioana. N-a venit încă. Dar o să vină."

Ioana încearcă să adoarmă din nou. Vocea soțului ei vocea lui Tomiță Apostol –, care a trezit-o din somn, era atât de puternică, atât de prezentă în ea, că încă îi mai tremură carnea pe trup. Vocea soțului răsună ca un clopot în trupul femeii. A auzit-o limpede. Cu urechile ei, cu sângele şi carnea sa. Totuşi, nu a fost decât un vis...

Ioana priveşte afară. Soarele răsare ca scăldat parcă de valuri de sânge. În clipa în care Tomiță Apostol a fost împuşcat, el a strigat-o pe soția sa. L-a auzit în somn de la zeci de kilometri. S-a deşteptat. Priveşte din nou atentă pe fereastră. Ioana nu-l vede pe soțul ei, dar vede camioanele care vin dinspre răsărit. Nu ştie că în camioane se află asasinii soțului său. Detestă doar aceste camioane. De cum le vede... Cu trupul plin de vocea bărbatului ei care a trezit-o, Ioana îşi începe treburile zilnice. Principala ei treabă e să-şi aştepte soțul, pe Tomiță. În Iarmaroc, pe platoul versantului răsăritean al Carpaților, multe femei îşi au soții pe front. Dar nicio femeie din sat nu-şi aşteaptă soțul cu atâta patimă, nerăbdare şi statornicie ca Ioana.

Dragostea Ioanei e mai mare decât dragostea altor femei. E orfană. Întreaga ei copilărie s-a jucat cu Tomiță Apostol. În adolescență, dragostea lor s-a aprins. Au aşteptat cu răbdare să ajungă la vârsta măritişului.

— Căsătoria e cu neputință, spunea mama lui Tomiță. Ioana e mult prea săracă ca să fie soția fiului meu. Tomiță se va însura cu o fată bogată.

— Dacă nu mă laşi să o iau de nevastă pe Ioana, n-o să mă însor cu nicio femeie, răspundea Tomiță.

S-a ținut de cuvânt. Când mama lui a murit, s-a căsătorit cu Ioana. A aşteptat multă vreme, dar visul său s-a împlinit. La doar patru zile după nuntă, Tomiță a fost mobilizat. Izbucnise războiul. Sovietele invadau România. Tomiță a plecat cu toți tinerii din sat.

Ioana nu a dormit decât patru nopți sub acelaşi acoperiş cu soțul său, cu soțul său pe care îl iubea din copilărie şi care era pentru ea singurul bărbat de pe pământ.

Ochii Ioanei sunt albaştri ca bolta cerească şi vitraliile bisericilor. Aceşti ochi au plâns fără încetare mai multe săptămâni după plecarea lui Tomiță. Deodată lacrimile Ioanei s-au oprit. Le-a vestit femeilor din sat că era însărcinată. I-a scris lui Tomiță. Era fericită. Ioana Apostol a avut nu un copil, ci doi băieți gemeni. I-a botezat Romulus şi Remus. I-a alăptat pe unul la sânul stâng, iar pe celălalt la sânul drept. Pe amândoi în acelaşi timp. Cu mândrie. Fericită. Înaintea oamenilor, ca lumea să o vadă. Cu un sentiment de revanşă împotriva sorții care se opusese căsătoriei sale şi care, mai apoi, îl luase pe soțul său la patru zile după căsătorie.

Preotul Visarion, care i-a botezat pe gemenii Ioanei şi ai lui Tomiță Apostol, a insistat ca băieții să primească alte nume, luate din calendarul ortodox.

— Tu nu eşti lupoaică, fiica mea, a spus părintele. Doar copiii lupoaicei de la Roma se numeau Romulus şi Remus.

Ioana n-a vrut să se plece. Gemenii au fost numiți Romulus şi Remus. Mai mult, ea nu mai era numită Ioana, ci „Lupoaica”.

Era mândră de asta. A fotografiat copiii; i-a trimis fotografia lui Tomiță pe front. Îl aştepta pe „bărbatul ei”. Într-o zi, gemenii Romulus şi Remus care tocmai învățaseră să spună „tată” s-au îmbolnăvit, unul după altul, în două zile.

Privirea Ioanei a devenit aspră. S-a prefăcut într-o adevărată lupoaică. Ochii ei albaştri au devenit reci precum sticla. Umerii, pieptul şi chipul ei suav s-au făcut ca de piatră. Mersul său e drept. Apăsat. Nu-şi întoarce niciodată capul să privească în dreapta, în stânga ori în spate. Nu priveşte decât drept înainte, la fel ca lupii. Ioana lucrează de două ori mai mult ca înainte. Doarme puțin. Vorbeşte cu puține cuvinte.

Când deschide gura, frumoşii ei dinți strivesc cu furie cuvintele ca şi când ar strivi perle. Dar ea se face din ce în ce mai frumoasă. De o frumusețe rece, de piatră, de sticlă. E înaltă, dreaptă, elastică. Asemenea unei săbii. Părul ei e blond ca mătasea de porumb. Iar tenul e alb precum faianța.

De la moartea gemenilor Romulus şi Remus, gândul Lupoaicei e mereu la soțul său, la Tomiță. Îl aşteaptă cu patimă. Îşi face patul în fiecare seară, ca şi când ar trebui să sosească noaptea. Îi pregăteşte în fiecare dimineață hainele. Aşază masa şi pentru el. A întârziat, dar aşteptarea Ioanei e mai puternică decât granitul,

într-o zi, totuşi, va sosi. Aşteptarea ei va fi recompensată. Într-o bună zi la capătul a trei ani de aşteptare –, Ioana a primit o scrisoare. Un carton imprimat cu litere argintii. Elegant ca o invitație de nuntă. Misiva era trimisă Ioanei de şeful suprem al Armatei Regale Române. Pe carton era scris: „Majestatea Sa Regele vă adresează augustele sale condoleanțe pentru marea durere pe care o încercați prin pierderea soțului dumneavoastră soldatul Tomiță Apostol –, din corpul Vânătorilor de Munte –, mort pe câmpul de onoare, față în față cu inamicul.” Lupoaica a scrâşnit de durere. Privirea ei a devenit şi mai sticloasă. Carnea i s-a făcut mai tare decât marmura. S-a cutremurat de durere. Privind în față drept precum lupii –, şi-a şters lacrimile. Ioana a mers la oraş cu o fotografie pentru identificarea soțului mort pe câmpul de onoare.

— Să-mi faceți după această fotografie un portret în mărime naturală, i-a spus Lupoaica fotografului.

Acest portret al lui Tomiță ea l-a adus acasă. Îl are în fața sa. Mare, ca şi când ar fi fost chiar el în realitate.

Lupoaica s-a îmbrăcat în haine de doliu. I-a făcut slujba înmormântării.

— Nu sunt singura văduvă de război, a răspuns cu mândrie Ioana preotului Visarion, care venise să o consoleze. Nu am nevoie de nicio încurajare, nici de consolare. Îmi iubesc nespus soțul pentru a putea să-l port pururea în inima mea. Aşa cum l-am purtat viu. Moartea nu schimbă nimic. Dragostea şi credincioşia mea sunt aceleaşi.

Ioana Apostol sfidează viața. Sfidează durerea. Dar suferința sa era mult mai mare. Carnea ei păstra amintirea soțului alături de care nu dormise decât patru nopți.

Într-o zi, Ioana aranja în ordine, într-o ladă, hainele soțului său mort, căci nu voia în niciun chip să se despartă nici de cel mai mic lucru ce aparținuse celui dispărut, când poştaşul i-a adus o altă scrisoare. Hârtia, cerneala, conținutul contrastau în total cu cele din scrisoarea trimisă de şeful armatei regale. Era o scrisoare de la Tomiță Apostol. El scria: „Ioana, soția mea, dragostea mea, te anunț prin prezenta că vestea morții mele este falsă. Trăiesc. Războiul ucide zilnic mii de oameni. Funcționarii militari, care țin contabilitatea celor morți şi a celor vii, se înşală uneori în privința unui mort ori a unui viu, confundându-i pe unul cu celălalt, aşa cum se înşală adesea mânuind cifrele. E omeneşte. Trăiesc, aşadar, cu toate că autoritățile te-au anunțat că am murit. Voi veni în curând acasă. Sufăr mult. Dar Iov a cunoscut dureri mult

mai mari. Aşteaptă-mă, dragostea mea, Lupoaica mea, trandafirul meu! În curând voi fi din nou acasă, în satul nostru de lângă cer, şi vom fi împreună."

Ioana a căzut în genunchi şi a mulţumit lui Dumnezeu pentru învierea soţului său. Preotul Visarion a fost rugat să facă o slujbă. Preotul a pus mâna pe umărul Ioanei şi i-a spus:

— Când Columb a plecat să descopere America, regina i-a scris: „Columb, amiralul meu, pluteşte drept înainte şi, dacă pământul pe care îl calci nu există, Dumnezeu îl va crea neapărat, ca să-ţi recompenseze îndrăzneala." Poate America nu exista. Poate a fost creată special ca să recompenseze îndrăzneala lui Columb şi a marinarilor săi. Poate soţul tău era cu adevărat mort. Poate aceasta nu a fost doar o mică eroare de birou o eroare infimă prin care un mort a fost aşezat în locul unui om viu. Poate Tomiţă Apostol era cu adevărat mort şi a înviat. Pentru că Dumnezeu a vrut să-ţi recompenseze credincioşia, dragostea şi curajul cu care tu l-ai aşteptat pe soţul tău. Continuă să fii credincioasă, Lupoaico, fiica mea! Credincioşia e virtutea supremă. Fii credincioasă şi vei avea cununa vieţii.

Lupoaica e din nou la fereastră. Curtea casei sale e plină de oameni care privesc camioanele. Lupoaica e mânioasă. Ştie bine că Tomiţă, bărbatul ei, nu se află în aceste camioane. Va veni pe jos aşa cum a plecat –, şi mersul său va fi bărbătesc, egal, mândru, precum cântecul de coasă. Camioanele nu o interesează pe Ioana. Nimic din ceea ce nu are legătură cu soţul ei nu o interesează. E furioasă că ţăranii s-au adunat în curtea sa şi privesc camioanele care vin din vale. Din casa sa se vede de departe valea. Curtea ei e ca un balcon. Ioana iese pe uşă.

— V-aţi adunat ca viţeii, unii lângă alţii, uitându-vă la două camioane care urcă spre sat, spune Ioana. Le-aţi văzut acum? Ce mai aşteptaţi?

— Ne întrebăm dacă camioanele vin cu adevărat spre Iarmaroc, spune paracliserul Tudor Apostol, cumnatul Ioanei.

— Bineînţeles că vin la Iarmaroc!, răspunde Lupoaica. Nu pot veni decât aici. Dincolo de sat nu sunt decât vârfuri de munte şi cerul. Nu s-au făcut până acum camioane care să urce pe vârful munţilor ori care să meargă la cer. Vin aici. E limpede.

— Niciodată n-a venit vreo maşină la Iarmaroc, spune Ionel, fiul paracliserului.

E un copil de unsprezece ani. Cu picioarele goale, în cămaşă albă şi cu ițari, cu chipul ca de ceramică... La fel ca oamenii maturi.

— Omul este chipul lui Dumnezeu, spune Ioana. Omul şi Dumnezeu fac fără încetare lucruri noi. Pe când plantele şi animalele fac mereu acelaşi lucru. Camioanele vin la Iarmaroc. Chiar dacă nu s-a mai petrecut până acum una ca asta.

— Camioanele sunt civile sau militare?, întreabă paracliserul. E bine de ştiut.

— După patru ani de război, nu mai există decât camioane militare pe drumuri, răspunde Ioana. Doar că nu sunt camioane româneşti. Armata română nu are maşini. Nu sunt nici camioane ruseşti. Ruşii abia au trecut Nistrul. Nu pot ajunge aici într-o noapte. Sunt camioanele aliaților, germane. Ceea ce e bine pentru noi. Pentru că aliații nu ucid aşa cum fac inamicii şi nu rechiziționează aşa cum face Armata Națională.

Ioana pleacă. Țăranii rămân în curte. Privesc cu teamă ca dintr-un balcon camioanele care se apropie. Sătenii ştiu sigur că, într-adevăr, aceste camioane nu pot fi decât germane. Aliații urcă la Iarmaroc care este satul cel mai înalt de pe platou pentru a instala baterii antiaeriene ori posturi de observare. Țăranii vor să ştie. Nu-şi îngăduie să fie optimişti. Costă prea scump aici să fii optimist. Costă viața.

IV. ORDINUL DE SALVARE

Camioanele sosesc în sat. Sunt camioane germane. Mari cât biserica satului. În centru, țăranii stau strânşi unii lângă alții. Privesc cum coboară din camioane *feldwebel*-ul Otto Ritter şi soldatul Hans Kurt. Aceştia seamănă cu toți germanii pe care țăranii i-au văzut în România în patru ani de război, de când luptă împreună împotriva aceluiaşi duşman: sovietele. Germanii sunt blonzi precum becurile aprinse. Hainele lor sunt de culoarea pietrei de sulf, cu butoni de plumb şi cu cizme scurte, negre. Îşi spun ceva în limba lor.

Soldații români coboară. Unul după altul, în frunte cu caporalul Moțoc. Ies de sub prelata camionului ca dintr-o peşteră. Toți zece par înspăimântați. Căştile de fontă le cad greu pe urechi. Țăranilor le e milă de soldații români. Aceştia se aliniază pe un singur rând la comanda caporalului. Au gesturi stângace, de țărani. Transpiră şi par nespus de obosiți.

Locotenentul Marcel Fanoti cu cizme negre, lăcuite, cu pantalon de culoare gri-perlă, cu tunica ajustată pe corset, cu chipul pudrat, cu cravaşa în mână se adresează soldaților.

Ofițerul nu aruncă nici măcar o privire asupra țăranilor care se înghesuie la cincizeci de metri de el. Spune soldaților români:

— Nu ştiți pentru ce am urcat în sat. E firesc să nu ştiți. Pe timp de război, orice misiune este secretă, căci duşmanul ar putea să profite de cea mai neînsemnată informație. Soldați români, am venit aici pentru a îndeplini o sarcină nobilă. E vorba de a salva un sat românesc. Aşadar, o parte din Patrie. Pământ sfânt. Cunoaşteți cum stau lucrurile. Uriaşul nostru vecin de la Răsărit, Imperiul Sovietic, vrea să cucerească țara noastră şi să ne aducă în stare de sclavie. Sovietele sunt atât de puternice pe lângă noi, pe cât era Goliat din Biblie pe lângă micul şi viteazul David. Asemenea lui David, noi l-am învins pe Goliat cel roşu de la Răsărit timp de patru ani în cele mai cumplite lupte pe care le-am dat. Duşmanul a invadat pământul sfânt al României. Toate națiunile lumii ajută sovietele să cucerească România şi să ne aducă în stare de sclavie. Americanii trimit ruşilor dolari, tancuri, tunuri, avioane, mitraliere şi munițiile lor, ca acestea să ocupe pământul românesc. Australia trimite ruşilor carne şi lână. Canada trimite maşini, iar Anglia,

vase. Franța trimite voluntari. Țările Americii de Sud de la celălalt capăt al lumii trimit sovietelor țigări, cafea, lapte şi cacao, ca ruşii să ne cucerească pe noi, românii, şi țările care ne sunt vecine. Cincizeci şi două de state printre cele mai puternice de pe pământ îi ajută pe ruşi să ne cucerească şi să ne facă sclavi. Noi, românii, nu avem pentru a ne apăra decât firavele noastre puteri, pe Dumnezeu din cer şi armata germană. Pentru moment, suntem învinşi. Batem în retragere, în câteva zile inamicul va fi aici, în acest sat, unde ne aflăm acum, la Iarmaroc. Vor devasta toate satele de pe versantul răsăritean al Carpaților. Vor viola femeile, vor pângări bisericile. Îi vor lua pe bărbați şi-i vor trimite în Siberia, în Urali şi la închisoare. Nouă, ofițerilor, regele ne-a ordonat să-i evacuăm pe țăranii care locuiesc în satele ce riscă să cadă în mâinile duşmanului. Nemții au pus aceste două camioane la dispoziția noastră. În două ceasuri trebuie să evacuăm satul. Nicio ființă omenească nu trebuie să cadă în mâinile sovietelor. Misiunea noastră este nobilă. Am venit să-i salvăm pe oamenii acestui sat.

Soldați, acum e fix ora zece. În două ceasuri voi ordona să se tragă clopotele bisericii. Va fi semnalul evacuării. Plecați imediat în grupuri de câte doi. Anunțați-i pe locuitorii din fiecare casă să se prezinte aici ca să primească instrucțiuni. E vorba de o evacuare totală: oameni, animale, alimente.

Tot ceea ce este mobil şi transportabil va fi pus la adăpost. Acest sat e nespus de mic. Dar e o bucățică din România, din Patrie. Fiecare parcelă din Patrie trebuie să fie salvată. E ceea ce a ordonat regele. Noi, armata, trebuie să executăm ordinul de salvare. Rupeți rândurile!

— Țăranii sunt cu toții aici, spune caporalul Moțoc. Puteți să le comunicați imediat instrucțiunile. Sunt cu toții în spatele dumneavoastră.

— Nu, răspunde locotenentul. După legile militare, ordinul de salvare a unei comunități este un ordin capital. El trebuie să fie comunicat la domiciliu, la toate casele, chiar dacă sunt goale.

Soldații pleacă în grupuri de câte doi.

Cerul e limpede şi albastru precum cristalul. În acea clipă însă, în spatele unui colț de cer albastru, îngerul păzitor al satului Iarmaroc plânge.

V. RĂZVRĂTITA

Soldaţii au executat ordinele. S-au întors în locul de unde au plecat, aliniaţi pe un singur rând în faţa locotenentului Fanoti. Caporalul dă raportul:

— Am intrat în fiecare casă. Sunt patruzeci şi şapte de case. Toate erau goale. Ţăranii sunt cu toţii aici, după cum vedeţi. în faţa fiecărei uşi am repetat cu voce tare ordinul de evacuare, conform regulamentului.

— N-a rămas nimeni în sat?, întreabă locotenentul. Sunteţi siguri că toţi locuitorii sunt prezenţi?

— Cu toţii, răspunde caporalul.

Rămâne apoi stânjenit pentru o clipă. Conştiinţa sa protestează. Aşa e ea făcută, că nu poate minţi cu sânge rece. În zori a declarat că încălţările ţăranului cu urzicile erau încălţări militare. Şi pentru asta ţăranul a fost împuşcat. Acum Moţoc adaugă:

— O femeie refuză să execute ordinul.

Vorbeşte cu convingere. Dar a devenit palid. Ştie că din pricina acestor cuvinte pe care le pronunţă va curge din nou sânge, la fel cum a curs în zori în lanul de porumb. În zori, tot el a fost pricina uciderii.

N-a putut să mintă. Şi de această dată locotenentul va ordona executarea răzvrătitei. Moţoc ar fi putut să o salveze. Ca să minţi, îţi trebuie însă curaj. Moţoc nu este un erou. Tremură la gândul că din greşeala sa va curge sânge din nou.

Ţăranii sunt încremeniţi.

— Există cineva care în acest ceas grav refuză să execute ordinele armatei?, întreabă locotenentul.

— Această femeie, domnule locotenent, răspunde Moţoc. Spune că soţul ei, care e pe front de patru ani, a anunţat că se va întoarce, şi ea îl aşteaptă.

— I-aţi spus că satul va fi ocupat de inamic?

— Răzvrătita spune că, chiar potopul de ar veni, va rămâne acasă şi-l va aştepta pe soţul ei. „Când se va întoarce, să nu afle casa goală", spune ea. „Vie ori moartă, voi fi aici. Mă va afla aşteptându-l, aşa cum se cade unei femei."

— Cum o cheamă pe rebelă? Câţi ani are?

— Nu ştiu cum o cheamă, domnule locotenent. E tânără şi frumoasă. Are ochii albaştri ca cerul. Are părul ca mătasea; o privire rece şi tăioasă ca o sabie. O privire de lupoaică...

Țăranii au înțeles că e vorba de Ioana, soția lui Tomiță Apostol, cea care este numită „Lupoaica". Le e teamă. Dar nici unul nu mişcă.

— Caporale Moțoc, ia doi dintre oamenii tăi şi du-te la casa rebelei. O somați conform legii să se prezinte aici de urgență. Dacă nu se supune, împuşcați-o... Executarea!

Caporalul se întoarce către soldați şi cheamă doi dintre ei. În acea clipă, *feldwebel*-ul Otto Ritter ia poziția de drepți. Conştiința îi dictează să o salveze pe acea femeie. Nu o cunoaşte, dar nu trebuie să o lase să moară. *Feldwebel*-ul înaintează către locotenent.

— Nicht erchiessen das Weib, Herr Oberleutnant, spune *feldwebel*-ul.

Îşi caută cuvintele româneşti. Nu le află. Continuă în germană:

— Ich bitte Sie, herzlich.

Feldwebel-ul e aprins la chip. Tot sângele i-a urcat în capul său blond. Transpiră. Să-ți cauți cuvintele într-o limbă străină e nespus de greu, mai cu seamă atunci când de aceste cuvinte atârnă o viață de om.

— În loc s-o împuşcați, evacuați-o cu forța, mânu militari, spune germanul. Vă garantez că o voi lua cu mine, nu o împuşcați.

— *Feldwebel*, nu uita care este misiunea ta aici, i-o retează locotenentul Fanoti.

Îl priveşte pe sergentul german cu severitate.

— Eşti aici în calitate de şofer. Nimic mai mult.

— Nu e decât o rugăminte, răspunde germanul. Bloss eine Bitte. Nu o împuşcați.

— Caporal Moțoc, țipă locotenentul Fanoti, sergentul german mă roagă să nu o împuşc pe rebelă. Consimt la rugămintea *feldwebel*-ului. Germanii sunt frații noştri de arme. Trebuie să le satisfacem cele mai mici dorințe. Ordinul de execuție e suspendat.

Soldații români, germani şi țăranii din sat se liniştesc. Sunt fericiți.

Locotenentul Fanoti aruncă împrejur o privire ironică şi se adresează caporalului:

— Ordinul de execuție a răzvrătitei e doar suspendat. Nu e anulat definitiv. Dacă la ora plecării răzvrătita nu e împreună cu ceilalți cetățeni în coloana de marş, conform ordinului meu, o veți

împuşca. Aţi înţeles? La ordinul regelui, nu trebuie să lăsăm în sat nici ţipenie de om. Toţi locuitorii trebuie să fie salvaţi. Orice locuitor este parte din Patrie. Cel care refuză să fie salvat cedează inamicului prin persoana sa o părticică din Patria noastră sfântă. E un trădător. Îl vom împuşca. Intraţi în rând şi aşteptaţi ordinele.

VI. PÂINEA VERDE

— Aveți două ore pentru a vă face bagajele, spune locotenentul Fanoti țăranilor din Iarmaroc.

Țăranii îl privesc cu recunoştinţă pe sergentul german care a salvat-o de la execuție pe Ioana. Majoritatea sunt femei. Cu picioarele goale. Poartă fuste albe de in, catrințe şi bluze albe, brodate. Pieptănătura e după vârsta fiecăreia. Fetițele au două cozi ce le atârnă pe umeri. Adolescentele nu au decât o singură coadă pe spate. Tinerele poartă coada adunată în coc spre ceafă. Femeile măritate au capul acoperit cu un batic alb. Cele în vârstă poartă o basma neagră, înnodată sub bărbie. Catrința diferă şi ea, la fel ca pieptănătura, după vârstă. Fetițele au fusta țesută cu mult roşu. Pe măsură ce vârsta creşte, roşul scade, şi negrul e tot mai la vedere. Modelele sunt aceleaşi. Doar proporția de negru şi de roşu se schimbă. Femeile foarte în vârstă au fusta aproape complet neagră. În această zonă, doliul se aşterne încetul cu încetul, în fiecare zi, printr-un punct negru ce apare pe fustă. Bărbații, indiferent de vârstă, sunt îmbrăcați la fel ca Tomiță Apostol: cămaşa şi pantalonii de culoare albă, picioarele goale, brâul lat de lână; şi părul tuns scurt. Nu le pasă de nimic, cu toate că au aflat că trebuie să-şi părăsească satul în două ore şi pentru totdeauna. Sunt resemnați pentru că sunt săraci. Sărăcia este smerită. Regretul e un articol de lux interzis săracilor. În ciuda dragostei pe care o au față de pământ, care este o prelungire a lor, nu regretă nimic. Capetele țăranilor sunt nemişcate, precum vasele de ceramică. La fel şi trupurile lor. Sunt idoli de argilă îmbrăcați în alb.

— Înainte de a vă comunica instrucțiunile referitoare la evacuare, voi face inventarul satului, spune locotenentul cu cizme lăcuite şi cu chip pudrat.

Ia un carnet şi un creion aurit. Citeşte:

— Satul vostru se numeşte Iarmaroc.

Locotenentul surâde. „Iarmaroc înseamnă târg.” Continuă:

— În Iarmaroc sunt patruzeci şi şapte de case şi şaizeci şi cinci de locuitori. Sunt singurele cifre pe care mi le-a comunicat comandamentul. Urmează să completăm împreună aceste informații... Cine este primarul?

— Nu avem primar, răspunde paracliserul, cumnatul Ioanei. Iarmarocul nu este decât un cătun.

— Cine este învățătorul?

— Domnul Horațiu Apostol. E pe front.

— Unde este preotul satului?

— Suntem foarte săraci ca să avem un preot al nostru, domnule locotenent. Ultimul nostru preot a fost Toma Apostol, care a murit acum treizeci de ani.

— Cine îi înmormântează pe morții voştri? Sper că nu vă înmormântați voi morții. Sper că nu există în România cetățeni atât de barbari ca să facă una ca asta! Cine vă botează copiii? Cine vă cunună? Ori trăiți ca sălbaticii, ca fiarele din pădure?

— Preotul Visarion ne poartă de grijă. E un monah bătrân de la mănăstire. Vine în sat o dată pe lună. Slujeşte la biserica din spatele dumneavoastră.

— Cine e conducătorul satului?, întreabă locotenentul. Trebuie să vorbesc cu conducătorul pentru a pune la cale evacuarea.

— Nu avem niciun conducător, răspunde paracliserul. Când avem de luat o hotărâre în comun, noi, bărbații, ne sfătuim între noi. Seara, fiecare bărbat se sfătuieşte cu soția lui. A doua zi, ne adunăm din nou şi luăm hotărârea.

— Cum te cheamă?, întreabă locotenentul.

— Mă numesc Teodor Apostol. Sunt paracliser la biserică.

— Te numesc şef pe toată perioada evacuării. Nu pot să evacuez un sat fără conducător, spune locotenentul. Începe îndată inventarul.

— Ne duceți departe?, întreabă paracliserul.

— Nu cunosc destinația, răspunde locotenentul. Veți fi îndreptați către un loc ales de Statul Major. Misiunea mea se mărgineşte la a vă îmbarca aici şi a vă duce la Paşcani, unde vă voi da pe mâna ofițerilor de la Transport căi ferate. Ei vă vor îmbarca în trenuri.

Chipurile de ceramică ale țăranilor se întorc ca la comandă către câmpurile verzi ce înconjoară satul.

— Păcat că plecăm!, spune paracliserul.

— Păcat?, țipă locotenentul. Vă salvez de la sclavie, de la închisoare, de la moarte, şi îmi spuneți că e păcat!

— Dacă plecăm, recolta nu va fi strânsă.

Țăranii privesc lanurile de porumb cu ştiuleți aurii, asemenea unor săbii verzi.

— E monstruos să vorbim de secară, de cartofi şi de porumb când e vorba de libertate, de viaţă şi de demnitatea oamenilor!

Ţăranilor din Iarmaroc nu le pasă de ceea ce gândeşte ofiţerul despre ei. Ştiu că fiecare spic este o făgăduinţă de pâine. Că pâinea este trupul lui Hristos şi viaţa oamenilor. Şi iată că li se dă ordin să plece, să părăsească pe câmp trupul lui Hristos, Viaţa, pâinea încă verde...

Ţăranii sunt trişti şi îngrijoraţi. Privesc spre spicele de secară, lungi şi mlădioase, asemenea unor gâturi verzi de lebădă. Fiecare bob este o făgăduinţă de pâine. Plecând, abandonează inamicului care o va călca în picioare sămânţa de secară şi de porumb, trupul lui Hristos...

Ţăranii ştiu că dacă nu vor pleca vor fi împuşcaţi. Dacă pleacă însă, asta înseamnă moartea pâinii, abandonată încă necoaptă... Drama lor le frânge inima. Au de ales între două păcate la fel de mari, şi unul, şi celălalt. Inimile ţăranilor bat ca nişte ciocane înlăuntrul pieptului lor ars de soare. Trebuie să aleagă. Să aleagă cât mai repede cu putinţă. A alege e cât se poate de cumplit pentru oameni.

VII. INVENTARUL

— Câți cai aveți în sat?, întreabă locotenentul.

E grăbit să facă inventarul.

— Niciun cal, răspunde paracliserul.

— Țărani fără cai!, se miră Fanoti.

— Caii sunt pe front. Rechiziționați. Cu bărbații, înainte de război, Iarmarocul avea cei mai frumoşi cai din Moldova. Vestiți în toate iarmaroacele de la Lvov, Leipzig, Soroca. Oamenilor noştri le plac caii, în fiecare noapte furtunoasă, orice țăran se scoală din pat şi rămâne în grajd alături de calul său pentru a fi împreună. Ca nu cumva calul să se sperie.

— Lasă vorbele!, spune locotenentul. Am înțeles că n-aveți cai. Nu mai e nimic de adăugat. Câte cornute aveți în sat?

— Nicio cornută, răspunde paracliserul.

— Ce animale de tracțiune aveți?

— Niciunul.

— Cu ce vă lucrați câmpurile? Cu ce arați? Cu ce mergeți la moară? Ce animale înjugați la căruțe şi înhămați la şaretă?

— Ne înhămăm noi înşine la căruță şi la şaretă, răspunde paracliserul. Noi, soțiile şi copiii noştri.

— Groaznic!, spune locotenentul. Dar nu putem să schimbăm nimic. Luăm lucrurile aşa cum sunt.

— Câte căruțe de tracțiune cu oameni aveți? ca să spunem lucrurilor pe nume.

— Nu le-am numărat. Fiecare familie are căruța ei.

— Aveți, aşadar, patruzeci şi şapte de căruțe. Fiecare familie are căruța ei. În două ceasuri să le văd pe toate aliniate aici gata de plecare. Încărcați tot ce puteți, tot ce vreți să luați cu voi. Dar cu o singură condiție: trebuie ca fiecare căruță să poată urma convoiul cu viteză normală. Nimeni nu trebuie să rămână în urmă sub pretextul că e prea împovărat. În afara celor patruzeci şi şapte de căruțe, puteți să folosiți şi aceste două camioane puse la dispoziția noastră de armata germană. Însă camioanele sunt rezervate exclusiv celor bolnavi, infirmilor, bătrânilor neputincioşi, femeilor însărcinate şi, eventual, bunurilor colectivității.

— Câte persoane infirme aveți în sat?

— Niciuna, răspunde paracliserul.

— Ai auzit, *feldwebel*?

Fanoti devine țâfnos…

— În tot satul nu există un bolnav ori un infirm! Țăranii sunt cu toții în stare să parcurgă cincizeci de kilometri pe jos, înjugați la căruțele lor încărcate. Iată o rasă puternică, o rasă cu adevărat sănătoasă! E un efect al vitalității noastre.

Locotenentul Fanoti se întoarce către țărani şi spune:

— Astăzi, pentru prima oară de la începutul războiului, sunt mândru că sunt român. Ofițerii români sunt mereu umiliți în raport cu germanii, care sunt civilizați, bine utilați, motorizați. În acest moment îmi iau revanşa. Nicăieri, în toată Germania, nu există sat ca Iarmarocul, un sat fără infirmi, fără bolnavi, fără invalizi. Ați înfăptuit visul milenar al alchimiştilor, care căutau să suprime bătrânețea, boala, senilitatea… Explicați-le germanilor cum ați înfăptuit această minune.

— N-am înfăptuit absolut nimic, răspunde paracliserul.

Ochii sunt fixați pe câmpurile cu pâinea încă verde, pe care le vor părăsi, cu trupul încă necopt al lui Hristos, care nu va fi secerat.

— Cum ați reuşit să fiți cu toții sănătoşi, în bună stare? Spuneți cu voce tare, ca să audă şi germanii. Să vadă şi ei că au ceva de învățat de la noi. Germanii au sute de laboratoare, mii de savanți care lucrează zi şi noapte pentru a crea o rasă sănătoasă şi robustă, adică exact ceea ce ați înfăptuit aici la Iarmaroc. Spuneți-le secretul vostru. Sunteți nişte aşi!

— N-am realizat nimic, repetă paracliserul. Viața noastră e dură. Pământul este sterp şi pietros. Nu cultivăm decât secară, cartofi şi porumb. Suntem săraci. E puțină hrană. Când cineva dintre noi se îmbolnăveşte, are de optat urgent între două soluții ori se face sănătos, ori moare. Doar oamenii bogați pot să-şi permită luxul de a trăi bolnavi ori infirmi. Acest lux ne este interzis.

— Văd că mulți dintre voi sunt în vârstă, spune locotenentul. Aveți parte de o viață nespus de lungă.

— Părem bătrâni, dar nu suntem, spune paracliserul. Nimeni din sat nu a ajuns la vârsta de şaizeci de ani. Toți mor înainte. E firesc. Viața e foarte dură.

Ofițerul schimbă vorba. A eşuat în tentativa lui de a da o lecție de eugenism germanilor. Îl întreabă pe paracliser câți nou-născuți există în sat.

— Nou-născuții şi mamele lor vor fi transportați în camioane, precizează locotenentul.

— Nu există nou-născuți la Iarmaroc, răspunde paracliserul. Bărbații sunt pe front.

— Sunt totuşi bărbați în sat, spune Fanoti. Unde se află bărbați şi femei, sunt şi copii.

— De la declararea războiului nu se mai nasc copii, spune paracliserul. În primul an de mobilizare au fost câteva naşteri. Dar aceşti copii au murit după câteva luni. În al doilea an şi în anii următori nu au mai fost naşteri.

— Cum explici acest fenomen?, întreabă Fanoti. E foarte interesant din punct de vedere ştiințific.

— Nu ne explicăm nimic. Dumnezeu vrea să fie astfel şi e mai bine aşa. Când se va sfârşi războiul, se vor naşte din nou copii.

— Ce vietăți aveți? Puteți să luați orice animal. Armata vă permite.

— Avem câteva păsări. Atâta tot.

— Avem câini şi pisici, domnule locotenent, spune Ionel, fiul paracliserului.

— Puteți să luați câinii şi pisicile, spune locotenentul surâzând, nu e interzis.

— Câinii şi pisicile nu-i urmează pe țăranii care-şi părăsesc casele, spune paracliserul. Când țăranii îşi părăsesc casele, nu-i mai recunosc ca stăpâni ai lor. Rămân acasă. Sunt credincioşi.

— Ce provizii posedă colectivitatea?, întreabă locotenentul. Toate bunurile colectivității pot fi transportate în camioane.

— Nu avem nicio provizie, nici împreună, nici în parte. Pâinea din ultimul an s-a dus de multă vreme. Noua pâine e încă verde.

Arată cu mâna platoul satului Iarmaroc, un platou la picioarele munților albaştri.

Locotenentul îşi închide carnetul. Inventarul satului s-a încheiat. Fanoti ordonă țăranilor:

— Întoarceți-vă acasă, faceți-vă bagajele şi când vor bătea clopotele să fiți gata de plecare!

Ofițerul îi ordonă caporalului Moțoc:

— Caporal, postează soldați la toate ieşirile din sat. Baraţi toate drumurile. Patrulați cu atenție. Începând din acest moment, fiecare persoană din sat e rechiziționată în vederea evacuării şi ea aparține armatei. Nimeni nu are dreptul să iasă din sat. Cel care încearcă să fugă va fi împuşcat fără somație. Nu o pierdeți din ochi

nicio clipă pe femeia rebelă. La cea mai mică tentativă de fugă din partea ei, împuşcați-o. Executarea!

VIII. CONFRUNTAREA

— O vom evacua cu forța. De ce să o împuşcăm degeaba? I-ați salvat viața, spune caporalul Moțoc.

Merge alături de sergentul german. Amândoi, urmați de doi soldați români, se îndreaptă către casa rebelei. Caporalul e încântat că nu trebuie să o împuşte. La fiecare executare îşi face mult sânge rău.

Casa răzvrătitei se află la marginea satului, de care atârnă ca un balcon. E o veche moară. Pentru a evita ca torentul să o ia la vale aşa cum se întâmplă adesea cu morile de apă de la munte –, trei ziduri pe care se sprijină construcția sunt tăiate în stâncă. Din curte, vederea bate până departe către Răsărit, până în fundul văii.

— Femeie, în numele legii te somez să deschizi!, țipă Moțoc.

Loveşte cu putere, cu pumnii, în uşa de lemn.

— N-am venit să-ți fac vreun rău. Deschide, auzi?

Niciun răspuns.

— În zadar te ascunzi!, țipă caporalul.

De această dată, bate cu patul puştii sale.

— Nu poți să rămâi în sat. Ordinul cere ca noi să nu lăsăm pe nimeni în urma noastră, nici o ființă vie în mâinile inamicului... Auzi ce-ți spun? Nu poți să fugi nicăieri. Drumurile sunt păzite. Toate ieşirile sunt blocate. Cel care încearcă să iasă din sat e împuşcat fără somație. Deschide!

Niciun răspuns. Caporalul se enervează.

— Femeie, nu te mai opune! Îți rişti viața. Conform legii, eşti o mică parte din Patrie. Nu ştii asta? N-ai dreptul să rămâi aici. Nicio parte din Patrie nu poate fi lăsată pe mâna duşmanului. Deschide! Nu uita că eşti doar o parte din Patrie, ci şi o femeie, inamicul te va viola. Ruşii violează toate femeile pe care le întâlnesc în cale. Dacă ții la tine şi la soțul tău, deschide, ca să te putem evacua şi să te punem la adăpost de viol şi de sclavie... Blestemată părticică din Patrie ce eşti!

De această dată caporalul împinge în uşă cu umărul. Uşa se sparge. Se deschide. Nu era închisă cu cheia, înăuntru e însă întuneric. Obloanele sunt închise. Lângă uşă, o icoană este atârnată pe peretele de la intrare.

— Sfântul Ignațiu de Loyola!, exclamă *feldwebel*-ul admirativ. Sfântul Ignațiu de Loyola, patronul familiei Freiherr von Jahrmarkt! Acest sfânt nu este cinstit în calendarul ortodox. Curios să dai de o icoană a sa într-o casă ortodoxă.

— În fața sfântului iezuit, *feldwebel*-ul se închină solemn.

— Răzvrătita a dispărut, *Herr!*, țipă caporalul Moțoc. Casa e goală.

Soldații români caută peste tot. Nu e decât o cameră. Cu pereții albi. Cu un pat şi o masă. Mireasmă de mere şi de busuioc.

— Blestemată părticică din Patrie!, repetă caporalul.

E furios şi încurcat. Dispariția răzvrătitei va provoca furia locotenentului Fanoti.

Unul dintre soldați, Nicolae Nicolescu deschide obloanele. Chiar la lumină, nu se vede nici urmă de răzvrătită, dar pe perete apare o fotografie uriaşă.

— Priveşte, caporale!, țipă soldatul Nicolae Nicolescu. Omul pe care l-ați împuşcat astăzi în zori... Țăranul cu urzicile... Reformatul care nu avea decât un plămân... Priveşte! Deasupra capului tău... E aici. E soțul răzvrătitei. Stăpânul casei!

Feldwebel-ul, caporalul Moțoc şi cei doi soldați români rămân împietriți înaintea portretului în mărime naturală al lui Tomiță Apostol.

— Pe cuvântul meu, spune caporalul înspăimântat de această întâlnire. E chiar el. Omul pe care l-am împuşcat acum câteva ceasuri... E soțul răzvrătitei... Pentru el refuză să plece!

Caporalul îşi pune mâinile la ochi. E gata să izbucnească în lacrimi. Să fie astfel confruntat cu soțul asasinat de el, una ca asta îl zdrobeşte.

În fotografie, Tomiță Apostol e la fel ca în realitate. Nici mai tânăr, nici mai bătrân, nici mai frumos, nici mai urât față de cum era în zori, înainte de a fi împuşcat. Dar de această dată e în uniformă... Îmbrăcat exact ca soldații care l-au împuşcat. Cu haine groase, şifonate, de culoare kaki. Doar insigna diferă.

Tomiță Apostol poartă la gulerul tunicii sale un edelweis. Era vânător de munte. Când a fost împuşcat, era exact ca în fotografie. În afara faptului că purta o cămaşă albă, pantaloni albi şi un brâu de lână.

În acel moment, cadavrul zăcea pe drum, între lanurile de porumb. Cei care l-au împuşcat pe acest om se află în fața lui. Se crucesc de cele întâmplate... Tomiță Apostol surâde către caporalul care a tras salvele de plumb în trupul său fără un plămân. Din

portret, Tomiță surâde oaspeților care l-au ucis. La fel, dar fără uniformă... În această dimineață, în poziție de drepți şi cu picioarele goale, îi spunea locotenentului: „Din cauza războiului, domnule locotenent, talpa piciorului meu a devenit subțire. Nu mai pot să merg desculț."

Înaintea locotenentului, Tomiță Apostol era stânjenit că nu mai poate să meargă desculț, aşa cum se cuvine să meargă un țăran român. Acum e stânjenit în fața celor care l-au ucis. Surâde.

Din fotografia sa Tomiță Apostol nu-i priveşte doar pe soldați. Se uită la patul lui mare, acoperit cu o cuvertură românească, unde apare exact acelaşi model ca pe traista plină cu urzici ce o purta pe umăr. Tomiță se uită la pat cu tristețe. N-a dormit decât patru nopți aici. Apoi a plecat vreme de patru ani. În acest pat, Ioana Apostol a dormit singură. Dar ea păstra perna soțului său alături de a ei. Tomiță, de la înălțimea fotografiei sale, vorbeşte soldaților care au intrat cu forța în casa în care el nu va mai intra vreodată:

„Pentru asta mă grăbeam, înțelegeți?... Ca să ajung aici! Aici este casa mea. Totul îmi aparține. De patru ani n-am mai intrat aici. N-am avut nici măcar un singur concediu. Toate concediile mele au fost medicale, petrecute la spital. Trupul soției mele nu l-am văzut prea bine. Închipuiți-vă, nu am petrecut decât patru nopți unul lângă altul în acest pat! Patru nopți în patru ani de căsătorie... Pentru aceasta mă grăbeam. Îmi iubesc soția, pe Ioana. Voiam să ajung aici. Dar ați ajuns voi în locul meu. Ioana nu ştie că sosesc cu trei coaste mai puțin, că sosesc cu un plămân mai puțin. Dar ar fi fost fericită să mă vadă. M-ați împuşcat înainte să ajung."

Tomiță Apostol, parcă viu, îi priveşte pe caporal şi pe *feldwebel*:

„Acum înțelegeți de ce Ioana nu vrea să părăsească satul său, casa sa casa noastră? Mă aşteaptă; îmi este credincioasă. Îmi va fi credincioasă până la sfârşitul veacurilor. Mă va aştepta o veşnicie. Nu puteți să-i ucideți credincioşia. Credincioşia nu poate fi tăiată cu sabia, nici ucisă cu mitraliera."

Privirea lui Tomiță Apostol e tandră, dar categorică, hotărâtă. Îi spune încă caporalului: „În zadar o căutați pe Ioana, a fugit în pădure. După plecarea voastră se va întoarce aici, în casa noastră. Mă va aştepta. Credincioşia şi viața sunt unul şi acelaşi lucru pentru o femeie de la noi. Eu şi Ioana ne vom reîntâlni. Vom trăi împreună în veşnicie. Deasupra Iarmarocului. În cer. În pofida

voastră... *Feldwebel, Danke schon!* Atitudinea dumneavoastră a fost cavalerească.”

— Destul, destul! Nu mai pot!, țipă caporalul Moțoc.

Îi aruncă lui Nicolae Nicolescu pachetul cu actele lui Tomiță Apostol:

— Să le predai la comandament. Eu vă părăsesc. Dezertez. Conştiința mea nu mai rezistă. E prea grea. Cu bine, frații mei!

Caporalul Moțoc se grăbeşte spre uşă şi țipă:

— De acum n-o să mă mai vedeți! Dezertez, dezertez!

Doi soldați apar în uşă şi îi țin calea lui Moțoc. Sunt cu sufletul la gură.

— Caporale Moțoc, locotenentul vă ordonă să vă întoarceți urgent. Cineva a fugit din sat. Trebuie să-l urmărim şi să punem mâna pe fugar. Vino cât poți de repede!

— Sosesc, spune caporalul.

Îi zice *feldwebel*-ului:

— *Herr*, locotenentul mă cheamă. Rămâneți singur?

Iese alergând cu ceilalți soldați. A uitat de dezertare. Execută ordinul. Se va prezenta la locotenentul Fanoti care îi va ordona să o împuşte pe fugară; probabil Ioana Apostol. Moțoc o va împuşca... Aşa cum l-a împuşcat pe soțul ei, Tomiță Apostol. Moțoc este soldat. Conştiința soldaților nu ia parte la faptele lor. Se manifestă mai târziu. Conştiința soldaților se iveşte atunci când faptele s-au consumat.

IX. LA UMBRA BISERICII

Feldwebel-ul Otto Ritter e în curtea bisericii din Iarmaroc. Paracliserul tocmai împachetează obiectele de cult pentru evacuare. *Feldwebel*-ul îl apostrofează:

— Paraclisere, unde este răzvrătita? În zadar spui că nu ştii unde este. Răzvrătita a dispărut de acasă. Eşti ruda ei, după câte am înțeles. Mai mult, conduci satul. Trebuie să-mi spui unde se ascunde această femeie.

— Nu ştiu, răspunde paracliserul.

— Ştiai că a dispărut?

— Nu, dar ar fi trebuit să mă aştept la una ca asta, Herr. Ioana e îndrăgostită de soțul ei. Nu trăieşte decât pentru el. Pentru a-l vedea din nou. E o adevărată lupoaică. I-ați ordonat să părăsească casa. Să nu-l mai aştepte pe soțul ei. E normal să se ascundă. Lupoaică!

— N-are rost să-l mai aştepte!, spune neamțul. Omul al cărui portret în mărime naturală se află în camera Lupoaicei, e soțul ei, nu-i aşa? Ei bine, acest om, soțul răzvrătitei, a murit. A fost împuşcat. Cu ochii mei l-am văzut murind. N-are niciun rost cu adevărat, niciun rost ca soția lui să se ascundă. Nici să rămână singură în acest sat evacuat. N-are niciun rost să aştepte un mort. Morții nu se întorc niciodată. Cu toată dragostea purtată lor.

— Tomiță Apostol n-a murit, răspunde paracliserul. Statul Major a săvârşit o eroare anunțându-i moartea. Tomiță a scris cu mâna lui, de curând, că e viu şi se va întoarce acasă. E pe drum, a scris. Ioana îl aşteaptă.

— A trăit până acum. Dar astăzi, 23 august 1944, Tomiță Apostol a murit. Împuşcat. L-am văzut căzând, ciuruit de gloanțe. N-are niciun sens ca soția lui să-l mai aştepte.

Paracliserul îşi pune brațele încrucişate la piept. E nemişcat. Asemenea unui idol de argilă îmbrăcat în alb. Mirat, întreabă:

— Ruşii sunt atât de aproape?

Tomiță Apostol n-a fost împuşcat în luptă, explică neamțul. Tomiță Apostol a fost împuşcat de un ofițer român. Avea o pereche de încălțări suspecte. Ofițerul pretindea că erau bocanci militari. Spuneți-i răzvrătitei să se supună ordinului de evacuare. Soțul său nu va mai veni. Nu poate să mai vină.

Paracliserul nu cere nicio lămurire. Duce mâna dreaptă la frunte, apoi la piept. Îşi face semnul crucii. Spune cu voce indiferentă, limpede, din străfundul pieptului său:

— Dumnezeu să-l ierte pe sărmanul Tomiță!

Paracliserul tace. E la fel ca Tomiță Apostol atunci când a lăsat să-i cadă traista în fața locotenentului.

— Acum, iertați-mă, spune paracliserul. În afară de obiectele din casa mea, trebuie să încarc şi obiectele bisericii. Nu am timp.

Se îndreaptă către biserică. Merge cu paşi domoli şi solemni. Pare că poartă pe umeri tone de suferință.

— O clipă!, strigă germanul. Trebuie să o anunț neapărat pe răzvrătită că soțul ei a murit. Că trebuie să plece din sat cu ceilalți. Dacă vrei, spune unde se află, am s-o anunț chiar eu.

— Nu ştiu unde se află Ioana, Herr.

Paracliserul ridică capul. Pe obrajii de ceramică îi curg două râuri de lacrimi. De lacrimi curate. Lacrimile sunt tot ceea ce este mai curat în om.

— Dacă Ioana a părăsit casa, se află în pădure, spune paracliserul. Nu se va întoarce decât după plecarea militarilor, nu înainte. În zadar o căutați. Nu o veți afla.

Şi omul pleacă la treaba lui.

— Țineai atât de mult la Tomiță Apostol? Moartea lui te-a tulburat. Văd lacrimi pe chipul tău.

— Tomiță Apostol e fratele meu.

Paracliserul stă drept. Are acelaşi glas, acelaşi cap şi aceeaşi privire ca ale lui Tomiță înainte de a fi împuşcat.

— Nu e omeneşte să o laşi pe Ioana, cumnata ta, într-un sat părăsit! Trebuie să o luăm cu noi neapărat. Cum să dăm de ea pentru a o convinge să părăsească satul?

— Ioana nu aşteaptă decât două evenimente în viața sa. Îşi aşteaptă soțul. Acum, că soțul ei a murit, nu mai aşteaptă decât moartea. Pentru a aştepta moartea e zadarnic să plece la drum. Poate să moară în sat. Restul, noi care plecăm, vom muri de asemenea. În curând. Desigur. De fiecare dată când o autoritate apare în sat, urmează, fără doar şi poate, să moară țărani.

— Obiectele bisericii poți să le încarci în camion, spune *feldwebel*-ul.

Privirea îi cade pe un cufăr de lemn. Paracliserul îl aşază în căruță. Pe cufăr e scris: „Blestemat cel care va deschide această ladă."

— Sunt obiecte liturgice, spune paracliserul. Cărți, icoane, cruci vechi. Pentru a le feri de profanare, am pus obiectele vechi ale bisericii în lăzi. În lăzi ca aceasta, care vor rămâne mereu închise sub blestem.

— Iată încă o efigie a Sfântului Ignațiu de Loyola, spune *feldwebel*-ul.

Priveşte icoana de lemn pe care paracliserul o aşază în căruță. Germanul e indignat. Adaugă:

— În casa răzvrătitei mai era un chip al Sfântului Ignațiu. Cunosc foarte bine acest sfânt. E patronul familiei von Jahrmarkt, al familiei mele. Sfântul nu e în calendarul ortodox. Aici sunteți cu toții ortodocşi. Şi îl cunoaşteți pe Sfântul Ignațiu!

Paracliserul îşi şterge fața. Moartea fratelui său Tomiță Apostol împuşcat nu de inamic, ci de un ofițer român, atunci când fostul soldat se întorcea acasă, îl îndurerează nespus.

— Nu cunosc icoanele tuturor sfinților. Cunosc pe Sfânta Fecioară, pe Sfântul Nicolae, pe Sfântul Petru... Intrați în biserică dacă vă interesează acest sfânt. Sunt şi alte icoane ale lui. Pictate pe boltă şi pe uşile altarului.

Feldwebel-ul se apropie de uşă şi priveşte în biserică.

— Intrați, *Herr!*, spune paracliserul. Îndrăzniți!

— Nu am dreptul să intru, răspunde *feldwebel*-ul.

Îi este ruşine. Chipul lui blond a devenit roz precum un far.

— Chiar dacă nu sunteți creştin, intrați. Casa lui Dumnezeu este deschisă pentru toți oamenii. Cu toții, creştini ori păgâni, au fost creați după chipul lui Dumnezeu.

— Nu am dreptul să intru într-o biserică ortodoxă, explică *feldwebel*-ul. O veche poveste de familie. La prima lor împărtăşanie, toți băieții din familia baronilor von Jahrmarkt fac jurământul de a nu păşi nicicând pragul unei alte biserici, în afară de cel al Bisericii apostolice romane. Familia mea poseda pe versantul apusean al Carpaților de cealaltă parte a munților un mare domeniu, format din douăzeci şi cinci de sate. Era domeniul familiei Freiherr von Jahrmarkt. Dețineam acest domeniu de şase sute de ani. în urmă cu trei sute de ani, strămoşul meu, ce purta acelaşi nume cu al meu Otto Ritter Freiherr von Jahrmarkt –, lipsea de acasă. În acest timp au sosit predicatori protestanți. O parte din populația domeniului Jahrmarkt a părăsit religia romano-catolică, trecând la erezia protestantă. La întoarcerea sa, strămoşul meu a fost atât de întristat de această apostazie, că i-a alungat pe locuitorii celor douăzeci şi cinci de oraşe şi sate. Pe unii

că trecuseră la protestantism, pe alții pentru că nu luptaseră cum se cuvine cu erezia ce se infiltrase printre ei. A fost o acțiune bărbătească, eroică şi dreaptă. În acel an – 1644 –, întreaga recoltă a rămas neadunată de pe câmp pe toată întinderea domeniului Jahrmarkt. S-a uscat. A putrezit până la ultimul bob. Otto Ritter von Jahrmarkt a refuzat să strângă recolta semănată de mâinile ereticilor ori de cei care au trăit aproape de erezie fără să lupte aşa cum s-ar fi cuvenit. Anul următor, în toate satele domeniului a fost adusă o populație catolică germană de pe Rin. Fiecare om, în clipa în care calcă pământul domeniului familiei Freiherr von Jahrmarkt, jură să apere credința romano-catolică. Şi eu am jurat. Iată pentru ce nu pot să intru în biserica voastră. Şi aş dori enorm să văd alte efigii ale Sfântului Ignațiu de Loyola. Pare ceva ieşit din comun ca fondatorul iezuiților să aibă o efigie într-o biserică ortodoxă. Şi, de asemenea, în casele voastre.

Feldwebel-ul Otto Ritter îşi revine:

— Fiecare persoană din familia mea se consideră, din punct de vedere religios, ca un gardian luptător. Din aceste motive de conştiință creştină, am intervenit atunci când ofițerul Fanoti a ordonat să fie împuşcată răzvrătita. Iată care este deviza familiei von Jahrmarkt.

Feldwebel-ul îi arată paracliserului inelul. Un inel gros de aur masiv pe care sunt gravate aceste cuvinte: „Cel ce nu luptă împotriva răului contribuie la victoria acestuia."

În timp ce paracliserul priveşte inelul de aur gândindu-se la fratele său Tomiță Apostol, împuşcat în zori de un ofițer român se aud focuri de armă. Deasupra satului păsările zboară speriate.

— O împuşcă pe răzvrătită, murmură *feldwebel*-ul.

E palid. Îşi aminteşte de execuția lui Tomiță Apostol. Revede scena. Dar, de această dată, oare ofițerul să fi comandat foc asupra unei femei? *Feldwebel*-ul e gata să o rupă la fugă. Pentru a o salva pe soția lui Tomiță. Măcar pe ea să o salveze. Ar fi trebuit să-l salveze pe Tomiță Apostol. N-a avut nici timp, nici curaj.

— Soldații trag în Ionel, spune paracliserul liniştit. Soldații trag asupra copilului meu. A ieşit din sat. Soldații vor să-l ucidă, dar nu vor reuşi.

Focul este din ce în ce mai întețit. Sunt cel puțin şase arme care trag salvă după salvă.

— Nu-l vor nimeri.

Paracliserul vorbeşte la fel de liniştit, ca şi cum soldații ar ochi o țintă de carton, şi nu pe fiul său...

Soldații trag din sat. Ionel merge pe marginea pădurii. Niciun foc tras din sat nu ajunge la marginea pădurii. Ionel ştie asta. Merge liniştit spre mănăstire. Merge acolo pentru a-l lua pe părintele Visarion. Paracliserul încarcă şi acum lucrurile bisericii. Explică:

— Părintele Visarion ne va însoți în surghiun. Acolo unde ne vor duce autoritățile. În surghiun oamenii au nevoie de un preot. Mai mult decât la spital ori la închisoare. Surghiunul înseamnă moarte. Suferință. Boală pentru totdeauna. Fără preot e cu neputință de îndurat.

— Nu-ți este teamă că-ți vor împuşca copilul?, întreabă *feldwebel*-ul.

Zgomotul detonărilor îi face rău. Ştie cu ce satisfacție trag soldații asupra unui copil. Chiar dacă nu-l ating, împuşcăturile sunt de nesuportat. De neîngăduit.

— Fiți fără teamă, răspunde paracliserul. Ionel n-are decât doisprezece ani, dar cunoaşte terenul. La ora plecării, va fi cu preotul aici. În mijlocul nostru. Preotul Visarion va porni la drum împreună cu noi.

Feldwebel-ul e uimit de calmul paracliserului. Fratele lui Tomiță Apostol seamănă cu un idol de argint care a fost copt şi răscopt de sute de ori în cuptoare şi în crematoriile istoriei. Are pasivitatea statuilor.

— Cât despre Ioana Apostol, Lupoaica, lăsați-o în pace, spune paracliserul. Sărmana văduvă rămâne în paza lui Dumnezeu. Nimeni nu mai poate să facă ceva pentru ea. Nu putem să i-l dăm pe soțul ei, pe fratele meu, sărmanul Tomiță. Restul nu mai contează.

— Locotenentul va lua măsuri împotriva întregului sat dacă Ioana nu e prezentă în convoi. Locotenentul e crud. Vă va pedepsi pe toți.

— Nu ne va pedepsi, răspunde paracliserul.

Chipul îi e întunecat precum cenuşa. Continuă cu indiferență:

— Sunt şaizeci şi cinci de locuitori în sat. În locul Ioanei va fi preotul Visarion. La numărătoarea locotenentului îi vor ieşi şaizeci şi cinci de săteni. Numărul e scris în inventar.

— Şi dacă o strigă pe Ioana?

— Nicio teamă. Când locotenentul va striga numele Ioanei Apostol, o altă femeie va ridica mâna. Şi ea nu va minți. Jumătate dintre femeile din Iarmaroc poartă numele de Ioana Apostol. Aici, cu toții ne numim Apostoli. Apostolicii. E un sat de Apostoli. Un

iarmaroc de apostoli. Dacă locotenentul o strigă pe Ioana Apostol, soția mea o să ridice mâna. Şi asta va fi tot. Sărmana Lupoaică va rămâne aici. Am vrea să rămânem şi noi. O invidiem. Cei care plecăm vom fi cu toții masacrați. Curând. Până la ultimul. Suntem mereu masacrați când autoritățile ne spun că ne salvează.

Tirurile de armă se întețesc tot mai mult. Nori grei de opal trec printre case şi printre pomi, zvântând precum nişte uriaşe cârpe albe rouă de pe frunze şi flori, de pe frunțile asudate ale oamenilor, ce-şi încarcă căruțele. Norii şterg mirosul de pulbere care otrăveşte satul. Pulbere ce iese de pe țevile puştilor îndreptate către un copil îmbrăcat în alb ce aleargă pe marginea pădurii către mănăstire.

X. CALUL LUI HRISTOS

Ionel, fiul paracliserului, soseşte într-un suflet la mănăstire. Tremurând de spaimă, le spune monahilor:

— Ştiam că nu puteau să mă omoare, totuşi îmi era teamă. Cei zece soldaţi trăgeau cu armele asupra mea. E prima oară când soldaţii trag înspre mine cu armele. Gloanţele cădeau precum grindina.

Ionel e condus la chilia părintelui Visarion. Când la poarta mănăstirii vine un copil în lacrimi, monahii ştiu că se petrece o dramă într-unul dintre satele de la munte. Toate satele au biserici. Însă ele sunt mult prea sărace pentru a avea şi preoţi. Când un om e zdrobit de un copac, de o avalanşă ori când intră în agonie –, un copil vine la mănăstire după preot. Aşa cum a venit Ionel.

Ionel intră în chilia bătrânului Visarion. Pereţii albi, o masă de lemn, un pat de fier acoperit cu o cuvertură militară. Un miros de busuioc şi de poame. Monahul, în sutană, e în picioare; atât de înalt, de slab şi de zvelt, încât capul cu părul împletit în cozi şi cu barbă albă atinge tavanul. Poartă ciorapi negri.

— Ce vânt te-aduce la mine?, întreabă monahul. Eşti din Iarmaroc.

Ochii aproape orbi cercetează mica siluetă albă. Monahul îi cunoaşte pe toţi oamenii din satele vecine pe o rază de mai mulţi kilometri.

— Vin în numele tuturor oamenilor, răspunde Ionel. Armata a trimis la Iarmaroc soldaţi care ne-au ordonat să părăsim satul în două ore. Sătenii vă roagă să veniţi cu ei.

— E cu neputinţă să vin, răspunde monahul. Uită-te la picioarele mele, sunt umflate burduf. Abia pot să mă încalţ cu ciorapii de lână.

Monahul e trist că trebuie să refuze. Adaugă:

— De patru zile nu mai pot să merg pe picioarele mele, nici măcar până la biserică, la douăzeci de metri. Fraţii trebuie să mă ţină de braţe. Nu mai pot să merg nici măcar un pas.

Ionel se uită atent, dar fără milă, la trupul preotului, ca şi cum l-ar cântări. Se gândeşte să-l ducă pe preot în spate. Monahul e slab ca un stâlp de telegraf, însă, pentru umerii unui copil, e o povară mult prea grea.

— Trebuie să veniți, repetă Ionel. Oamenii nu pot să plece fără preot. Cel care moare fără preot o să-şi petreacă veşnicia în iad. Nu puteți să-i lăsați pe toți oamenii din Iarmaroc, pe mama şi pe tata, să meargă în iad! Nu v-au făcut niciun rău!

— Uită-te la picioarele mele, fiule!, spune monahul. Picioarele nu mă mai țin. Şi-au trăit traiul. E boala bătrâneții. Doar o minune poate să facă cumva ca picioarele să se însănătoşească şi să capete putere. Eu sunt însă un biet monah păcătos. Dumnezeu nu va face minuni cu picioarele mele. Şi, fără o minune, picioarele nu vor încăpea în cizme. Picioarele mele sunt moarte.

— Încercați!, spune Ionel. Să încercăm împreună, poate Dumnezeu ne va ajuta!

— Zadarnic, Ionel, copilul meu! Gândeşte-te că, pentru a ajunge la biserică, la doi paşi de chilia mea, trebuie să rog doi călugări tineri să mă ducă!

Monahul e supărat pe picioarele sale. Se ridică. De-ndată ce talpa piciorului apasă pe podea, se umflă şi îl arde pe monah, ca şi când ar păşi pe jăratec. Nu se mai ridică. Durerea tălpilor picioarelor l-a făcut să se încrunte. Îşi ia totuşi traista de lână, o traistă la fel ca cea a lui Tomiță Apostol şi a tuturor țăranilor de pe versantul răsăritean al Carpaților.

Strângând din dinți, preotul pune în traistă o sticluță de vin de împărtăşanie, o linguriță, o carte de rugăciuni, Evanghelia, epitrahilul şi pâinea sfințită. Face aceste lucruri din obişnuință, pentru a uita mai ales de durere. Când a terminat, îl priveşte pe copil cu deznădejde.

— Du-te, fiule! Zadarnic... Uită-te la cizme. Picioarele mele sunt de două ori mai groase decât cizmele. Cum vrei să merg?

Lui Ionel îi vine să plângă. Îi dau lacrimile. Lacrimi de milă pentru preot. De milă pentru părinții săi care vor merge în iad. De milă, gândindu-se la teama pe care copilul a simțit-o când soldații trăgeau asupra lui; lacrimi de umilință că nu poate să-l ia pe preot. Totul era împotriva lui!

— Aceasta este prima înfrângere de când sunt preot, explică monahul. Sunt preot de cincizeci de ani. Un preot ticălos. Nu i-am slujit lui Dumnezeu cu credința de oțel a martirilor. Am fost neputincios în a dobândi această credință. Nici cu duhul, nici cu harul nu i-am slujit lui Dumnezeu. Nu înțeleg Teologia. Nu am niciuna dintre calitățile preoției. I-am slujit lui Dumnezeu doar cu picioarele mele. Duhul meu e greoi.

Dintr-odată, chipul monahului încruntat de durere se luminează:

— Țăranii din împrejurimi sunt săraci ca lupii şi ca vulpile. Nu au cu ce să țină un preot. Când au nevoie de Dumnezeu, vin la mănăstire. Starețul mă trimite în sate de cincizeci de ani. Doar pe mine. Vreme de cincizeci de ani am avut cele mai bune picioare din mănăstire. „Ai picioare de cal, Visarioane!", îmi spunea starețul plin de încântare. Şi frații se bucurau de asta. Eram singurul preot care avea picioare de cal.

Chipul palid şi uscățiv al monahului se luminează din ce în ce mai mult. Amintirea anilor de glorie îi uşurează sufletul. Încearcă să se scoale. Atingând podeaua, picioarele îl fac din nou să se încrunte de durere.

— Starețul şi frații m-au numit mereu: „Visarion, calul lui Hristos". Misiunea mea pe acest pământ a fost să port mulțumită picioarelor mele Trupul şi Sângele lui Hristos, aşa cum un cal poartă trupul unui călăreț. Dumnezeu are nevoie de martiri, de sfinți, de savanți şi de profeți. Dar Dumnezeu are, de asemenea, nevoie de preoți cu picioare bune, puternice, pline de viață, la fel ca ale cailor. Eu am fost un preot cu picioare de cal. Noaptea, în miezul iernii, pe viscol, când un om venea la poarta mănăstirii spunând că un creştin e pe moarte şi cerea să fie împărtăşit, starețul spunea: „Visarioane, calul meu, ia Trupul şi Sângele lui Hristos şi du-te!"

Țăranul care venea să mă caute mergea înainte, pe cal, prin zăpadă. Eu sunt monah. Un monah nu are cal. Uneori zăpada îmi ajungea până la brâu. Alteori trebuia să țin pe cap, ca să nu se ude, traista cu cartea de rugăciuni, vinul şi pâinea binecuvântată. Treceam prin torenții apelor tumultuoase, care îmi ajungeau până la piept. Urmându-l pe țăranul călare, urcam munți, străbăteam văi şi soseam mereu la timp pentru a aduce creştinului aflat pe moarte şi care cerea Trupul şi Sângele lui Hristos. În mijlocul pădurilor, pe vârfurile munților şi în fundul prăpastiilor. Întotdeauna... Nu am întârziat niciodată mulțumită picioarelor mele de cal. Picioarele mele au fost singura mea haină de preot. Acum, picioarele mă lasă. Picioarele au murit.

Preotul plânge cu ochii deschişi. Lacrimile îi cad precum cristalul pe barba albă şi, de pe barba sa, pe traista țărănească în care se află vinul şi pâinea binecuvântată.

— Singura mea bucurie a fost să port, asemenea unui cal, pâinea şi vinul, prefăcute în Trupul şi Sângele lui Hristos în

linguriţa de împărtăşanie şi să le duc la buzele unui creştin care are nevoie de Dumnezeu înainte să moară. Acum, totul s-a încheiat. Dacă nu mai am picioarele mele de cal, nu mai rămâne nimic bun. Nu eram de folos decât mulţumită picioarelor mele.

— Mai trebuie încercat o dată!, spune Ionel.

Ia o cizmă şi se aşază în genunchi. Cuprinde piciorul monahului şi-l apropie de cizmă.

— În zadar!, spune preotul.

Ionel nu se lasă. Încearcă să pună în cizmă piciorul umflat. Cu neputinţă! Ionel e gata să se oprească, dar îşi aminteşte de mama şi de tatăl său. Îşi aminteşte de oamenii din Iarmaroc. Dacă picioarele preotului nu intră în cizme, mama sa, tatăl şi toţi oamenii din Iarmaroc vor fi condamnaţi să ardă în flăcările iadului pentru vecie.

— Să mai încercăm o dată!, spune Ionel. Trebuie ca picioarele să intre.

Ionel închide ochii şi, în genunchi, trage cu toate puterile de marginea cizmei. Piciorul umflat ca un pneu de maşină se subţiază în mâinile copilului şi intră în cizmă. A reuşit. S-a petrecut o minune. A doua cizmă intră la fel de uşor ca prima. Ionel se întoarce către icoană şi-şi face semnul crucii. Îi mulţumeşte lui Dumnezeu. Apoi sărută mâna preotului, care poate preface pâinea şi vinul în Trupul şi Sângele lui Hristos. Spune voios:

— La drum! Nu e timp de pierdut!

Copilul şi preotul ies pe poarta mănăstirii. Unul cu picioarele goale, celălalt cu picioarele încălţate, mergând în cadenţă.

XI. SURGHIUNUL

Plecarea va fi îndată. Ioana Apostol lipseşte. Ionel şi preotul nu au sosit încă. Sunt doar şaizeci şi trei de oameni în convoiul gata de plecare. Locotenentul Fanoti nu a băgat de seamă că lipsesc doi oameni. E mulțumit ca operațiunea să fie încheiată. Cu cravaşa în mână, priveşte şirul celor cincizeci de căruțe, la care sunt înjugați, cu hamuri de piele de bou ori de cal, bărbați, femei şi copii. Aproape toți oamenii din Iarmaroc sunt înhămați la căruțe.

— Cetățeni, de aici până la Paşcani sunt cincizeci de kilometri!, spune locotenentul. Veți parcurge această distanță conform regulamentului militar. Opt ore de mers pe zi. Seara, tabără de popas. Caporalul Moțoc şi cei nouă oameni vă vor escorta şi vă vor proteja. Nu uitați că sunteți un convoi militar. Fuga, părăsirea convoiului, furtul sau orice altă infracțiune sunt pedepsite fără judecată pe loc, prin executare imediată. Şeful suprem al convoiului este caporalul Moțoc. În două zile şi o noapte veți ajunge la Paşcani. Acolo ne vom întâlni. Vă voi întâmpina şi vă voi da pe mâna ofițerului care conduce transporturile pe căile ferate. Pregătiți-vă de plecare! Înainte, marş!

Convoiul se pune încet în mişcare. Roțile scârțâie. Țăranii întind hamurile cu mare greutate. Praful se ridică. Începe marşul către Răsărit.

Niciun țăran nu priveşte înapoi. Niciunul nu protestează. Cu toții sunt aplecați sub greutatea hamurilor. Nu au altă preocupare decât să suporte durerea care îi chinuie la gât, la ceafă şi la picioare. Durere pricinuită de întinderea hamurilor cu care trag căruțele prea grele pentru oameni.

În clipa în care drumul apucă în pantă, iar satul începe să se facă nevăzut dincolo de cotitură, țăranii întorc capetele. Cu toții privesc în urmă. Fiecare către casa sa, apoi cu toții către casa cu obloane închise a Ioanei Apostol. Nu era ea singura care rămânea în sat? De aici înainte nu cu ea rămânea satul Iarmaroc?

Sunt siguri cu toții că pe drum vor muri până la ultimul. Că nici unul dintre ei nu se va reîntoarce în sat. Vor fi morminte necunoscute pe marginea drumurilor. Cea mai mare parte dintre surghiuniți nu va avea nici mormânt, nici cruce.

O licărire de speranță se întrezărea totuşi. Poate unul sau doi țărani care sunt acum pe drum înhămați precum animalele la căruță sub privirea rece a locotenentului-prinț Fanoti se vor reîntoarce în sat, la Iarmaroc, satul din apropierea cerului. Cel care se va întoarce va fi primit de Ioana Apostol, Lupoaica, răzvrătita. Ioana întruchipa credincioşia față de sat, față de pământ, față de cer. Era un protest împotriva plecării. Ea e curajul. Mulțumită ei, Iarmarocul nu este un sat părăsit. Nu mai este locuit decât de un singur suflet, dar este locuit! Îngerul rămâne deasupra satului. Țăranii îi sunt recunoscători Ioanei Apostol. Ea a făcut ceea ce ei n-au reuşit: să rămână în sat. Recolta e pe câmpuri. Verde încă. Ioana va încerca să o adune. De una singură e cu neputință. Nu o va împiedica însă nimic să încerce... Iar încercarea este îndeajuns. Chiar dacă ea nu va ajunge să reteze decât un singur spic din fiecare câmp, Trupul lui Hristos va fi salvat în pâinea oamenilor.

Convoiul s-a făcut nevăzut. Locotenentul Fanoti priveşte cele două camioane goale şi spre soldații germani.

— Misiune încheiată, *feldwebel!* Plecăm şi noi. Nu mai avem nimic de făcut în acest sat amărât.

— Îngăduiți-mi o remarcă, domnule locotenent, spune *feldwebel*-ul. Considerați că este drept ca maşinile să se întoarcă goale la Paşcani, iar oamenii să meargă pe jos, înhămați la căruțe, precum animalele de povară?

— Camioanele au fost aduse aici pentru a-i transporta pe bolnavi, pe infirmi şi pe bătrâni. Or, nu am găsit în acest loc niciun țăran de acest fel. Niciunul. E normal ca ele să plece goale.

— E, totuşi, neomeneşte.

— Ar fi fost neomeneşte să fi existat un infirm, o femeie însărcinată ori un bătrân, şi noi să nu-l fi transportat în camion. Dar nu e niciunul. Ai văzut cu ochii tăi.

— E o greşeală să se procedeze aşa!, spune *feldwebel*-ul.

E roşu de furie.

— E o eroare a comandamentului, spune locotenentul. O eroare explicabilă. Nimeni nu ar fi putut crede că în România ar exista un sat fără bolnavi, fără infirmi, fără bătrâni şi fără copii. Ați văzut că există unul. Greşeala a fost de a crede că nu există niciun sat de acest fel. E singura eroare.

— Satul numără şaizeci şi cinci de locuitori. Fiecare duce în jur de zece kilograme de bagaje. Cu două camioane, în cinci-şase transporturi ar fi fost cărați cu toții cu toate bagajele lor la

Paşcani. În această seară ar fi fost toți la gară. Am fi scutit marşul de două zile şi o noapte al acestor oameni înjugați la căruțe precum animalele de povară.

— Soarta unui convoi e să meargă, spune locotenentul Fanoti. Mai mult, țăranilor le place să meargă. Să-i lăsăm să meargă. Țăranii nu se simt bine decât atunci când simt pământul de sub picioarele lor goale. De ce vrei să-i urci într-un camion? Vrei să-i nenorocim... Şi apoi, de ce vrei să fie în această seară la gară? Trenul lor nu va ajunge decât în două-trei săptămâni. Ori nu va ajunge deloc. Şi ei vor fi trimişi mai departe, tot pe jos. Pe jos, *feldwebel!* Am procedat corect. Familia Fanoti conduce România de sute de ani. Îi cunoaştem pe români.

Cele două camioane goale pornesc la drum, cu şoferii germani şi ofițerul român, către Paşcani. Înaintând, depăşesc convoiul. Un convoi alb care se desprinde de cer şi coboară, încadrat de baionete, către câmpuri şi către văi. Un convoi de apostoli. Căci toți oamenii acestui sat din apropierea cerului se numesc Apostol.

XII. LUPOAICA

Preotul şi copilul sosesc în sat după plecarea convoiului. Străduțele sunt goale. Niciun suflet. Niciun zgomot. Cele patruzeci şi şapte de case albe precum cuburile de zahăr sunt abandonate pe platoul verde al Iarmarocului. Ionel e furios că a sosit mult prea târziu. Preotul vrea să o viziteze pe Ioana Apostol.

— Hai să o vedem pe Lupoaică, spune Ionel, dar să nu stăm prea mult la ea!

Lupoaica e acasă. După plecarea militarilor, s-a întors acasă. Aşteaptă în fața porții, cu tălpile goale, cu catrința strânsă pe şolduri, cu modele roşii şi negre, sub bluza albă. Ochii albaştri ca de vitraliu îi strălucesc pe chipul de porțelan.

Lupoaica e zveltă şi mlădioasă precum o sabie. E fericită să-i vadă pe preot şi pe Ionel.

În zadar vă grăbiți!, spune Ioana. La prima oprire îi veți prinde din urmă pe săteni.

Preotul intră în casă. Din portretul de mărime naturală, Tomiță Apostol surâde preotului.

— E a cincea oară când intrați în casa mea. Prima oară a fost la căsătoria mea cu Tomiță. A doua oară, la botezul gemenilor Romulus şi Remus. A treia oară, la înmormântarea gemenilor. A patra oară, când am primit vestea morții lui Tomiță. A cincea oară aş fi crezut că veți veni pentru a binecuvânta întoarcerea la viață şi acasă a lui Tomiță. N-a fost să fie acum. Veniți pentru evacuarea satului. E tot un fel de moarte...

Toți trei privesc pe perete fotografia lui Tomiță Apostol. Tac.

— Poate că chiar în această noapte Tomiță va sosi acasă. Nu mi-aş fi iertat să ştiu că va sosi şi eu să fiu plecată. O femeie trebuie să stea acasă. Şi să-şi aştepte soțul. Tomiță a scris că trăieşte şi că va veni. Îl aştept.

Spunând aceste cuvinte, Ioana izbucneşte în lacrimi. Preotul îi pune mâna pe creştet. Ionel e furios. Lacrimile Ioanei întârzie şederea. Mai mult, nu-i plac lacrimile femeilor. El e bărbat.

Înțeleg că ți-e greu să trăieşti într-un sat pustiu, spune preotul. Ai credință. Ai rămas din dragoste şi credincioşie. Curaj!

— Nu mi-e urât să rămân singură, spune Ioana plângând. Îl am în gând pe Tomiță. Nu sunt singură. Îl aştept. O femeie nu se

plictiseşte niciodată când îl aşteaptă pe soţul pe care îl iubeşte. Plâng pentru altceva. Pentru o prostie.

— De ce?, spune Ionel. Ți-e frică? Hai cu noi. De ce nu spui că ți-e frică?

— Plâng pentru o prostie, spune din nou Ioana.

Îi curg lacrimile. Zice:

— Am doi câini. Fiecare om are în curtea lui câini. Nu urăsc câinii, dar nici nu-i iubesc. Iubesc animale – boul, vaca, oaia. Câinii şi pisicile sunt animale necurate. Căci carnea lor nu se mănâncă. Convoiul a părăsit satul, toți câinii din Iarmaroc au mers după convoi. Cei doi câini ai mei cu toate că sunt stăpâna lor au mers şi ei după convoi.

Ioana plânge în hohote.

— Nu am nevoie de câine. E un animal necurat. Dar am fost nespus de tristă să văd că aceste animale mi-au întors spatele şi s-au dus. Am fluierat după câini. Măcar cei doi câini ar fi trebuit să rămână. Nici măcar nu s-au uitat la mine… S-au dus.

Ioana îşi şterge ochii. Îl întreabă pe preot:

— Părinte Visarion, oamenii au plecat, căci dacă nu plecau ar fi fost împuşcați. Dar câinii mei de ce s-au dus? Aceste animale necurate nu ar fi fost împuşcate dacă rămâneau aici.

Prin uşa întredeschisă se ivesc două capete de câini. Animalele sunt asudate, cu limba scoasă.

— Uite-ți câinii dragi!, strigă Ionel. Plângi după ei? Uite-i!

Ionel iese în prag. Nu doar cei doi câini ai Lupoaicei s-au întors, ci şi alții. Curtea e plină. Sunt toți câinii din sat.

— Câinii satului, spune Ionel, au crezut că țăranii merg în convoi pe câmp ca să strângă recolta ori la pădure, la moară, la pescuit; şi de asta au plecat împreună cu stăpânii lor. Când au văzut că țăranii mergeau mai departe de câmpuri, de pădure, de moară, câinii n-au mai mers după ei, s-au întors în sat. Ştiu de la tatăl meu că ei nu-şi mai recunosc stăpânii atunci când aceştia îşi părăsesc casele, satul şi ogoarele. Nu-i urmează în surghiun. Sunt credincioşi pământului, satului, casei.

Preotul, Ioana şi Tomiță Apostol din fotografia sa privesc prin uşa crăpată. Zeci de câini s-au adunat în curtea lor. Câinii sunt fericiți că au aflat-o pe Ioana. Iubesc credincioşia. Vor rămâne cu Lupoaica. Sclavi până la moarte.

— Plecăm, părinte?, spune Ionel.

Preotul se ridică. O binecuvântează pe Ioana Apostol. Merge cu copilul pentru a prinde din urmă parohia plecată la drum. În sat, aerul e tare precum alcoolul.

XIII. DEZERTORUL

Convoiul țăranilor coboară din Iarmaroc către răsărit, încadrat de soldați. Sunt în marş de un ceas. Țăranii nu vorbesc, nici nu se uită în urmă. Fiecare om din convoi are două dureri: hamurile care sapă în carne brazde adânci, vineții, şi lipsa lui Ionel, plecat după preot.

— Popas după un ceas!, comandă caporalul Moțoc. Următoarea oprire va fi pe deluşorul pe care îl vedeți în vale. Se numeşte Căpățâna. Acolo vom face tabăra în această seară. Executarea!

Oamenii îşi aruncă hamurile care cad în praful de pe drum. Femeile încep să culeagă urzici de pe marginea drumului. Urzicile vor fi mâncarea de seară pentru ei şi pentru soldați. Soldații sunt în misiune; sunt consemnați „în sarcina populației civile".

Moțoc nu mai poate suporta să-i vadă culegând urzici. Urzicile îi aduc aminte de țăranul pe care l-a împuşcat în zori şi care avea traista plină de urzici. Urzicile îi amintesc caporalului de crimă. Întorcând spatele femeilor, îi priveşte pe bărbații care se înghesuie în jurul izvorului, spălându-se cu lăcomie pe cap, pe piept şi pe picioare. Țăranii adulmecă apa.

„Tomiță Apostol ar fi trebuit să întâlnească şi el un izvor în drumul său înainte de a fi împuşcat", îşi spune caporalul. Îşi aminteşte că pielea lui Tomiță strălucea de curățenie. Caporalul îşi şterge ochii. Vrea să alunge chipul victimei.

— Soldații Stănescu Stan şi Ionescu Ion la ordin!, strigă.

Se retrage ceva mai departe de convoi cu cei doi soldați care dimineața au luat parte la execuție. Caporalul le spune:

— Mâine dimineață o să întâlnim în cale cadavrul omului pe care l-am ucis. E cu neputință să schimbăm drumul. Nu există altul. Trebuie să trecem pe lângă cadavru.

Acest gând îl tulbură cumplit pe caporal. Totuşi, nu poate să evite întâlnirea cu moartea. Fără doar şi poate, cadavrul lui Tomiță Apostol îi obsedează pe cei care l-au asasinat. Caporalul a suferit nespus că a trebuit să-l ucidă pe acest țăran. Şi, iată, nu este îndeajuns! La două ore după execuție, a trebuit să ajungă în satul natal al țăranului executat. Sunt sute de sate pe versantul Carpaților. Dar destinul a hotărât să-l trimită pe asasinul lui

Tomiță Apostol în chiar satul acestuia. Special. Ca el să nu uite. Apoi, una dintre femeile din sat refuză să plece: e soția celui care a fost împuşcat de Moțoc... I-a răspuns lui Moțoc că-şi aşteaptă soțul, şi acest soț este chiar țăranul împuşcat în zori. Acolo, sus, ofițerul i-a ordonat lui Moțoc să o împuşte pe răzvrătită. Adică pe soția țăranului ucis în zori. Doar pe ea, nu pe o alta! A intrat în casa răzvrătitei. Înaintea lui a văzut fotografia în mărime naturală a lui Tomiță Apostol. A omului ucis de el... Caporalul şi-a dat toată osteneala să uite chipul victimei sale. Destinul i-a prezentat însă cu obstinație acest chip în mărime naturală.

Acum, caporalul trebuie să treacă pe lângă cadavrul celui pe care l-a ucis! E cu nervii la pământ. Cadavrul celui pe care l-a ucis îi ține calea.

— Țăranii îl vor recunoaşte îndată pe Tomiță Apostol, spune Moțoc. Jumătate dintre țăranii din convoi sunt rude cu cel împuşcat. Se numesc cu toții Apostol. Vor întreba cine l-a ucis pe Tomiță care se întorcea acasă după patru ani de război. Rănit, fără un plămân... E normal ca țăranii să pună întrebări.

— Eu am să mărturisesc îndată, spune Stănescu Stan. Am să spun adevărul fără ocolişuri. Voi mărturisi că noi trei l-am împuşcat pe Tomiță Apostol. Că ne pare rău, dar am primit ordin să tragem.

— Nu uita să spui că puteam să-l salvăm de la moarte!, zice Ionescu. Dacă am fi declarat că încălțările erau civile, Tomiță n-ar fi fost împuşcat. Omul a fost ucis deoarece am spus că încălțările din traistă erau militare. Din această cauză a murit. Rudele vor vedea cadavrul. Eu am să spun adevărul.

— Țăranii vor cere să înmormânteze cadavrul, spune caporalul. Îl vor transporta, aşadar, în convoi cu noi până la Paşcani. Nu e preot decât la Paşcani. Vom merge cu cadavrul în convoi. Vom mânca aproape de el. Vom dormi aproape de cadavrul celui pe care l-am ucis. Sub ochii plini de reproş ai rudelor. Pe tot drumul.

Caporalul îşi pune palmele la ochi. Spune:

— Fraților, de data asta dezertez. Am spus-o de mii de ori. Acum am s-o fac. E prea mult pentru mine. Prea mult. Dezertez.

Soldații Stănescu Stan şi Ionescu Ion nu-l cred. În fiecare zi îl aud pe caporalul Moțoc spunând că dezertează. Şi abia ce spune, că uită imediat să dezerteze.

De această dată însă, caporalul Moțoc dezertează. Intră în pădure cu un pas hotărât. Cu puşca pe umăr, aşa cum ciobanii îşi

ţin bâta. Cu chipiul pe ceafă, ceea ce e contrar regulamentului. Caporalul nu priveşte în spate. Se afundă în lăstărişul verde al pădurii. I se aud doar paşii care zdrobesc frunzele.

Soldaţii Stănescu Stan şi Ionescu Ion sunt martori.

Moţoc a dezertat. Cu adevărat. Definitiv. Nu le vine să creadă. Aşteaptă... Moţoc nu se mai întoarce. Soldaţii se sfătuiesc între ei. Stănescu Stan, care e mai în vârstă, ia comanda convoiului.

— Unde e caporalul?, întreabă paracliserul. Trebuie să-l aşteptăm pe caporal.

— Caporalul Moţoc a dezertat, spune soldatul Stănescu Stan. Îl aşteptăm în zadar. E dezertor.

La cuvântul „dezertor", ţăranii sunt cuprinşi de un fior de gheaţă, asemenea curentului electric.

— Dacă pun mâna pe el, îl vor împuşca!, spune paracliserul. E totuşi un om cumsecade caporalul!

Ţăranii îşi închipuie deja că îl văd pe caporalul Moţoc legat la ochi cu o batistă albă în faţa plutonului de execuţie. Le dau lacrimile. Îşi fac semnul crucii.

— Caporalul Moţoc a dezertat deoarece a împuşcat pe una dintre rudele voastre. Nu a omorât-o singur. A făcut-o împreună cu noi. Execuţia a avut loc astăzi, 23 August 1944, în zori. Mortul se numeşte Tomiţă Apostol. Zace puţin mai încolo pe drumul spre Paşcani. O să dăm de cadavrul lui. E un om care nu avea decât un plămân. Se întorcea acasă. Locotenentul ne-a ordonat să-l împuşcăm pentru ceva legat de efecte militare... Dar caporalul Moţoc avea inima foarte grea. Nu voia să-l mai întâlnească pe cel mort. A dezertat. Ştie că mortul era rudă cu jumătate dintre voi. Nu mai putea să-l vadă.

Nimeni nu plânge. Ţăranii sunt împietriţi. Toţi au hamuri legate de gât. Sunt gata să plece.

— Ştiam că Tomiţă Apostol a fost împuşcat în zori de ofiţeri şi soldaţi români, spune paracliserul. Va fi împuşcat şi el dacă dezertează. Să-l căutăm pe caporal! Trebuie să vină cu noi.

Ţăranii lasă să le cadă de pe umeri hamurile şi intră în pădure împreună cu soldaţii. Îl strigă pe caporalul Moţoc. Îl roagă să le răspundă, dar caporalul a dispărut. A dezertat cu adevărat. A mers cât mai departe cu putinţă în străfundul pădurii.

Obosiţi, ţăranii şi soldaţii se întorc la căruţele lor. Convoiul se pune din nou în mişcare. Cu toţii sunt abătuţi, pământii, din pricina celor petrecute. Le pare rău că nu au dat de caporalul

Moțoc. Ştiu că sărmanul caporal va fi împuşcat. Țăranii se simt vinovați că nu l-au găsit.

XIV. NEFERICIREA UNUI CAL

Preotul şi copilul se grăbesc să iasă din sat. Vor să prindă din urmă convoiul. Şi iată că-l zăresc. Dar e departe. Ionel, cu picioarele goale, în cămaşă şi cu pantaloni albi, merge înainte. Preotul cu capul gol cu părul împletit şi barba albă îl urmează târându-şi cizmele grele. Deodată preotul se opreşte şi se şterge la ochi. A pierdut din priviri convoiul.

— Grăbiți-vă!, spune copilul. Dacă vă opriți mereu, nu-l vom mai prinde din urmă.

— Ionel, mai vezi parohia?

— Sigur că o văd! Am numărat chiar parohienii. Sunt cu toții acolo şaizeci şi trei. Sunt patruzeci şi nouă de căruțe. Cel mai bine se văd baionetele militarilor. Strălucesc. Încerc să-i văd pe tata şi pe mama, dar n-am putut până acum. Grăbiți-vă! Când o să fim mai aproape, îi voi recunoaşte pe părinții mei.

— Eu nu mai văd parohia, spune preotul. Nu văd decât câmpurile şi drumul.

— Sunteți bătrân, părinte Visarion!

Pe Ionel îl amuză faptul că preotul spune „parohie” în loc de convoi. Adaugă:

— Ochii bătrânilor nu mai valorează nimic. Eu văd foarte bine parohia. Vă asigur că e înaintea noastră. Grăbiți-vă! Mai repede!

Cizmele cu plachiuri ale preotului lovesc din ce în ce mai des pietrele drumului. S-ar putea crede că sunt paşii unui cal. Din zece în zece paşi, „parohia” dispare din ochii bătrânului. Merge un timp fără să o vadă. O zăreşte din nou. Şi iarăşi o pierde din vedere...

— Iată parohia care dispare!, spune preotul Visarion. Asta îmi aduce aminte de parohiile de odinioară, care dispăreau în fiecare zi în zori... Mă înțelegi? Fiecare parohie nu trăia decât vreme de opt ceasuri. Niciun minut mai mult. Niciun minut mai puțin.

— O parohie nu poate să dispară!, se încruntă Ionel. Dacă vreți să-i prindem din urmă în această seară pe oamenii din sat, trebuie să mergem de două ori mai repede decât ei. Grăbiți-vă!

— Odată parohiile mele se făceau nevăzute. Nu te mint. Pe atunci eram tânăr monah. Într-o noapte în timpul Primului Război Mondial –, nişte soldați au venit la mănăstire. I-au spus starețului:

„La ordinul Marelui Cartier General al Armatelor aliate avem nevoie de urgență de un preot. Patruzeci de oameni au fost condamnați la moarte de Curtea Marțială; vor fi executați în zori. Printre ei se află câțiva sârbi şi câțiva bulgari ortodocşi. E nevoie de un preot ortodox pentru a le da împărtăşania cea de pe urmă. Aşa este regulamentul. Dați-ne de urgență un preot!" La auzul acestor cuvinte, starețul mi-a spus: „Visarion, calul lui Hristos, tu ai cele mai bune picioare dintre toți preoții. Ia Sfintele Taine. Du-te împreună cu soldații şi împărtăşeşte-i pe cei care vor fi împuşcați în zori."

Bătrânul preot adaugă:

— Am plecat, aşadar. Soldații, călare, mergeau înainte. Eu alergam în urma lor. Căci mergeam pe jos. Am sosit la timp. Toți cei condamnați au primit împărtăşania înainte să moară. Comandantul Curții Marțiale nu mi-a permis să mă mai întorc însă la mănăstire: „În fiecare zi, mi-a spus el, o să aveți alți condamnați pe care să-i împărtăşiți." Am rămas, aşadar, un an la Curtea Marțială. Parohia mea era alcătuită doar din oameni pe care nu aveam dreptul să-i văd înainte de ordin. Parohia îmi era dată pe mână la orele nouă seara. Rămâneam întreaga noapte în celulă cu cei credincioşi. La orele cinci dimineața, întreaga parohie ieşea din celule pentru a fi împuşcată. La orele cinci şi un minut nu mai aveam niciun credincios. Toată parohia era moartă. Toată ziua eram singur. Seara, la orele nouă, mi se dădea o altă parohie. Şi ea dispărea în zori... Aceasta s-a întâmplat în fiecare zi vreme de un an. Parohienii mei nu trăiau decât opt ore. Apăreau la orele nouă seara şi dispăreau, murind, la orele cinci dimineața. Era cumplit... Amintindu-mi de ei, am tresărit de cum parohia a dispărut din ochii mei. Această amintire mă umple de spaimă.

— Vă înşelați, parohia n-a dispărut, spune Ionel. Ochii dumneavoastră nu mai văd bine. Căci sunt bătrâni. E un beteşug.

— Ionel, să ne oprim o clipă!, se roagă preotul.

Respiră greu. Copilul şi bătrânul se aşază unul lângă altul pe iarbă, pe marginea drumului. Nu departe de ei e un izvor. Bătrânul spune:

— Ajută-mă să-mi scot cizmele. Picioarele îmi ard ca jarul. Din pricina picioarelor nu mai văd. Am să le spăl cu apă rece şi durerea va trece.

Visarion scoate, ajutat de copil, cizmele grele cu placheuri. Preotul îşi udă picioarele cu apa proaspătă a izvorului.

— Niciodată n-am văzut picioare atât de albe, spune Ionel. Sunt albe şi umflate ca un burduf.

— Aceste picioare sunt singura mea virtute, zice preotul, încălțându-se cu ciorapii de lână neagră. În timpul vieții mele de preot, am fost lipsit de ştiință, de darul oratoriei, de evlavie. Mi-a lipsit tot ceea ce îl face vestit pe un preot. Dar am avut picioare de cal. Cu aceste picioare am purtat, asemenea unui cal, Trupul şi Sângele lui Hristos de pe un vârf de munte pe altul, apoi în fundul văilor, în pădure; peste tot unde un creştin avea nevoie de Trupul lui Hristos. Am fost calul lui Hristos. Bipedul pe care Dumnezeu încăleca.

— Şi pentru că ați avut picioare bune ați fost hirotonit preot?, întreabă Ionel cu ironie.

Lacrimile lui Visarion curg şi se pierd în barba sa albă.

— Răspundeți!, insistă Ionel. Doar datorită picioarelor dumneavoastră de cal?

Visarion îşi priveşte picioarele pe care le acoperă ciorapii negri. Apoi îşi ridică ochii către bolta albastră a cerului. Îngerul cailor ori îngerul preoților îl cheamă ca printr-un sunet de trâmbiță, vestindu-i că trebuie să se pregătească să moară. Îngerul strigă:

„Visarioane, calul lui Hristos, misiunea ta a luat sfârşit! Vino la Judecată! De aici înainte alți cai, mai tineri, vor duce Trupul lui Hristos în văile Carpaților. Picioarele tale au îmbătrânit. Şi, în afară de aceste picioare, nu mai ai nicio virtute. Aşadar, vei părăsi pământul. Pregăteşte-te, calul lui Hristos!”

Visarion aude limpede vorbele îngerului. A păstrat întotdeauna legătura cu cerul prin mijlocirea acestui înger, căruia îi cunoaşte atât de bine vocea. Este vocea care aproape în fiecare zi îl mustra pe monah; căci acesta se afla adeseori în greşeală. N-a fost un preot bun.

— Sunt gata să plec, spune Visarion. Aştept poruncile.

Face o mişcare pentru a se ridica. Îngerul îi spune ironic, la fel ca Ionel că acum calul lui Hristos poate să se odihnească. Visarion va pleca fără picioare. Va fi dus. Nu mai este un cal. Nu va mai merge pe jos.

— Vorbiți singur?, se miră Ionel... Părinte Visarion, trebuie să vă încalț din nou cu cizmele. Trebuie să plecăm. V-ați odihnit destul.

— Se vede parohia?, întreabă Visarion.

— V-am spus de o sută de ori că se vede! Dacă nu o vedeți, vă voi duce de mână.

— E cumplit să ai în fiecare zi o nouă parohie care să fie împuşcată după opt ore! E la fel de cumplit să ai înaintea ochilor o parohie care să se facă nevăzută... Să se îndepărteze. Şi din când în când să dispară complet. Să mergi în gol!

— Ați vorbit destul de unul singur, părinte Visarion, spune Ionel. Ridicați-vă! Hopa, aşa! Cu fiecare minut pe care îl pierdem pe iarbă, parohia se îndepărtează.

Ionel cuprinde piciorul drept al preotului şi-l apasă de şoldul său, la fel cum fierarul apucă piciorul cailor. Băiatul apropie cizma şi trage cu toate puterile de piciorul preotului. Piciorul nu intră. Ionel stăruie. Sudoarea de pe frunte străluceşte precum perlele. Se încăpățânează. În zadar!

— Dă-mi cu puțină apă rece pe frunte, fiule!, se roagă Visarion. Cerul e plin de nori şi eu nu mai văd nimic.

— Nu e niciun nor pe cer, spune Ionel furios.

Ia apă în palme şi o varsă pe cozile albe ale preotului.

— Acum, cizmele! Trebuie să vă încalț. Să ne grăbim!, spune copilul.

Încearcă din nou. Insistă. Ca un fierar ce ține cu străşnicie piciorul calului.

— De această dată nicio minune nu mai e cu putință!, geme Ionel.

Lasă piciorul preotului să cadă iarăşi pe iarbă. Aruncă cizmele lăcuite. Zice:

— Acum minunile s-au încheiat. Stăruința e zadarnică. Trebuie să mergeți în ciorapi, părinte Visarion. În ciorapi.

— Să mai stăm un minut, copile!, se roagă preotul. Doar o clipă, copile! Apoi plecăm. Se mai vede parohia?

Ionel nu răspunde. Întrebarea îl supără. A răspuns de multe ori. Priveşte convoiul care se îndepărtează, asemenea unei omizi, la vale.

— Hopa! în picioare!, țipă Ionel.

Îl ia pe preot de mână şi-l târăşte, spunându-i:

— O să mergeți în ciorapi! O să mergeți pe iarbă, pe marginea drumului. N-aveți nevoie de cizme. Chiar şi caii care şi-au pierdut potcoavele sunt duşi pe marginea drumului. Iarba e moale. Hopa!

XV. MOARTEA CALULUI LUI HRISTOS

Preotul zace cu fața spre cer pe iarba de pe marginea drumului. Ionel nu-l poate ridica. Copilul e supărat. Preotul îşi aminteşte de zilele lui glorioase. Arhiepiscopi, episcopi, stareți, cu toții admirau puterea picioarelor sale. Îi spuneau că avea picioare mai puternice decât cele ale cămilelor, ale caprelor şi cailor arabi. Visarion era mândru de picioarele sale. Şi-a pus picioarele în slujba lui Hristos. I-a slujit lui Dumnezeu cu credincioşie. Cu picioarele. Face un ultim efort.

— Dă-mi mâna, Ionel! Trebuie să plecăm, nu e timp de pierdut. Trebuie să prindem din urmă parohia.

Ionel e fericit că preotul şi-a revenit. Ochii lui Visarion se opresc asupra cizmelor. Cizmelor grele pe care le duce în fiecare toamnă la cizmar să le pună din nou placheuri. Acum va pleca fără cizme.

— Nu mai e timp să stăm pe iarbă, spune părintele. Ai dreptate, Ionică. Voi merge în ciorapi. Căci picioarele nu mai intră în cizme. E vorba de viața ori moartea veşnică a oamenilor. A mamei tale, a tatălui tău. Nu trebuie să se ducă în iad. Chiar bolnav, nu am dreptul să rămân aici. Să mergem!

Preotul strânge din dinți. Face un efort pentru a se ridica. Dar trupul lui e foarte bătrân. Sub sutană, trupul este moale ca un sac de paie. Se afundă. Ca în ceață îl vede pe copilul care îl trage de mână cu toate puterile pentru a-l ridica.

— Ridică-te, calul lui Hristos!, spune Visarion.

Încearcă să-şi dea curaj. Avea mereu curaj când monahii îi spuneau „calul lui Hristos”. Repetă:

— Sus, calul lui Hristos! Sus, Visarioane! Sus, bipedule, vehicul de vreme rea! Sus, calule! Visarioane, căluțule!

Trupul nu-l ascultă. E moale, fără vlagă. Întins pe iarbă. Picioarele îi sunt parcă înfăşurate în febră şi durere. Cu neputință să se ridice…

— Încă un minut!, spune preotul.

Surâde.

— Ionel, doar o clipă!

Calul lui Hristos se odihneşte doar o clipă. Nu mai mult. Şi apoi pleacă în galop către parohia itinerantă.

— Doar o clipă, Ionel!

— Bine, mai stăm, dar numai o clipă, părinte Visarion!

Ionică e supărat. A făcut toate eforturile pentru a-l ridica pe preot. Osteneala lui e zadarnică; preotul e din nou întins pe iarbă. Preotul vorbeşte. Bătrânii vorbesc mereu. Şi asta îl supără pe copil.

— În câteva clipe am să fiu din nou pe picioarele mele. Picioarele mele nu sunt niciodată obosite. Ionică, se mai vede parohia?

— Sigur că se vede! Dar, dacă rămânem întinşi pe iarbă, în curând n-o s-o mai vedem. Parohia se duce. Nu stă întinsă pe iarbă. Se tot duce.

— Ionele, strigă preotul.

— Ce mai vreți, părinte?, întreabă copilul.

E supărat şi stă întors cu spatele.

— Ionel, e o sticluță cu vin în traista mea?

— Vreți să beți vin?, întreabă copilul.

E trist.

— Ionel, toarnă o picătură de vin în linguriță. Toarn-o încet, să nu cadă pe jos. Pune o picătură de pâine în vin. Apoi, du-mi-o, încet, la gură.

Copilul e supărat de acest nou capriciu al bătrânului. Totuşi, ascultă. Ia sticluța, toarnă vin în linguriță, pune în ea firimituri de pâine binecuvântată şi dă totul preotului.

— Parcă vă împărtăşiți!, spune Ionel.

— Chiar mi-ai dat, să ştii, împărtăşanie!

Preotul face un efort să-şi țină ochii deschişi în timp ce se împărtăşeşte.

— Vezi această linguriță? Pe jumătate e coclită. Când am fost hirotonit preot, lingurița era nouă. Episcopul mi-a dat-o în dar. Am dat împărtăşania la atâția oameni cu această linguriță, încât s-a subțiat din pricina buzelor lor. Cred că am fost ultimul care s-a împărtăşit cu ea.

Preotul surâde.

— Mi-ați mai spus povestea linguriței, zice copilul supărat. De ce spuneți mereu acelaşi lucru?

Preotul nu mai înțelege cuvintele copilului. Aude clopote. Ştie că a sosit clipa morții sale... Nu vrea ca moartea să-l înspăimânte pe copil. Îl întreabă:

— Ionel, ție ți-e frică de moarte?

— Nu mi-e frică. Văd în fiecare zi cum se moare. Văd cum mor şerpii, caii, oamenii, câinii. Nu mi-e frică de moarte. E o prostie să spui că îți este frică.

Adaugă:

— Nu cred că aveți de gând să muriți aici.

— Nu depinde de voința mea, fiule.

— Nu e momentul de a muri, părinte, spune copilul. Faceți un efort!

Ionel ştie că, dacă dai un bici animalelor, pot să tragă căruța încă o bucată de drum, chiar când ele sunt epuizate. Vrea să-l ridice neapărat pe preot cu o lovitură de bici, aşa cum se face cu boii, cu vacile, cu toate animalele puse la jug. Poți să împingi întotdeauna mai departe un om, care n-ar fi putut să meargă cu propriile forțe, dacă îl sileşti. Ionel strigă:

— Sus, părinte! Sus!

Îl ia pe preot de amândouă mâinile. Strigă cât poate de tare:

— Nu e vreme de murit! Ştiu că sunteți în vârstă, dar oamenii vă aşteaptă. Totul atârnă de un efort al sfinției voastre. Nu-i lăsați pe tata şi pe mama să ardă în flăcările iadului în veci pe lumea cealaltă! N-o să faceți asta! Nu v-au făcut niciun rău. Nu aveți dreptul să-i lăsați pe tata şi pe mama în flăcările iadului. Sus! Parohia se îndepărtează!

Ionel lasă mâna preotului. E moale. Nu va mai preface pâinea şi vinul în Trupul şi Sângele lui Hristos.

Preotul a murit.

XVI. A OPTA TAINĂ

Camioanele germane, goale, merg în goană spre Paşcani. Ajung în locul în care în zori țăranul a fost împuşcat. Aproape de şofer, locotenentul Marcel Fanoti moțăie. *Feldwebel*-ul observă cadavrul țăranului împuşcat. Cadavrul îmbrăcat în alb e chircit precum o rădăcină. Zace în mijlocul drumului. Aproape de cadavru se află grămada de urzici care încep să se veştejească. Lângă ea e traista de lână cu dungi roşii şi negre. Încălțările sunt pe drum, cu vârfurile îndepărtate, cu tocurile lipite, ca în poziție de drepți. Nu se vede nicio pată de sânge. Nicăieri. Sângele s-a uscat; are aceeaşi culoare cu pământul.

— Trecem pe lângă cadavrul țăranului împuşcat în zori, Herr locotenent!, spune *feldwebel*-ul.

— Ei şi?, spune locotenentul Fanoti.

Priveşte cadavrul, încălțările, urzicile. Închide ochii din nou şi începe să dormiteze.

Feldwebel-ul, virând larg la dreapta, trece cu camionul prin câmpul de porumb, pentru a nu călca peste cadavru. Frânează brusc şi spune:

— Herr locotenent, îmi permiteți să-i fac acestui mort un mormânt provizoriu?

— Eşti nebun!, rânjeşte locotenentul. Cum ți-a trecut aşa ceva prin cap?

Locotenentul aprinde o țigară. Plin de furie, priveşte capul blond ca un felinar aprins al germanului. Spune:

— Îți închipui că executarea acestui țăran ticălos va rămâne fără urmări? Cadavrul trebuie să rămână aici. Va servi drept exemplu, ca niciun imbecil de țăran să nu mai fure efecte militare... Cum ți-a venit ideea înmormântării?

— Sunt catolic, răspunde *feldwebel*-ul.

Adaugă:

— Biserica a luptat mereu pentru a aboli războaiele. Nu a reuşit. Atunci a încercat ca măcar să umanizeze războiul. A făcut din militar un om drept. Un creştin. Biserica a creat ordinul cavaleriei. Haina militară era a opta taină. Aparțin unei familii de cavaleri. Cavalerul este un preot cu spadă. Pentru că sunt cavaler,

vă cer autorizarea de a înmormânta acest cadavru. Un mort are dreptul la mormânt. E un drept sfânt.

— Ai luat-o razna, prietene!, spune locotenentul Fanoti. Vezi-ți de drum, dă-i bice! Cred că nu sunt mulți oameni ca tine în armata germană. Din fericire pentru ea!

— Nespus de puțini, răspunde *feldwebel*-ul. Dar sunt...

Apasă pe accelerație. Camioanele intră în Paşcani.

XVII. SCANDALUL

La popota din Paşcani masa de prânz nu s-a încheiat încă. Totuşi, *feldwebel*-ul Ritter nu se opreşte să mănânce. Apucând direct către Kommandantur, îi spune santinelei că are o informaţie urgentă de transmis. Căpitanul Komrad Vitalis comandantul german din Paşcani îl primeşte pe *feldwebel* în Privatwohmmg. Este o cameră alături de birou. Pe masă, cărţi, un radio, dosare. Pe dosare, o sticlă de vin alb şi pahare. Căpitanul Vitalis are tunica descheiată. E congestionat. Îi place să bea... *Feldwebel*-ul ia poziţie de drepţi. Raportează despre asasinarea ţăranului Tomiţă Apostol.

— Acest ţăran asasinat este un erou, concluzionează *feldwebel*-ul. La război şi-a pierdut un plămân şi trei coaste. A fost rănit de opt ori. Am informaţii sigure. Ţăranul fusese reformat. Se întorcea acasă. La casa de pe platou, unde îl aştepta soţia. Fanoti l-a chemat pe om lângă camioane. A schimbat câteva cuvinte cu el. Apoi a ordonat soldaţilor să-l împuşte!

Feldwebel-ul e revoltat.

— Conform disciplinei militare, tu n-ai spus nimic, observă căpitanul. E normal. Tu eşti tu. Aşa cere disciplina.

— Dacă aţi fi văzut chipul bietului ţăran, domnule căpitan, nu l-aţi fi uitat niciodată! Niciodată! Când Fanoti a spus: „O să fii împuşcat imediat", chipul ţăranului s-a făcut negru ca antracitul. Brăzdat de dungi late, galbene. Nu mai era un cap de om. Era o mască africană. O mască a terorii. Ţăranul a căzut în genunchi la picioarele locotenentului Fanoti, a sărutat pământul. A îmbrăţişat cizmele lăcuite ale locotenentului. În zadar... L-au împuşcat ca pe un câine, domnule căpitan. Ca pe un câine! Fără motiv, fără judecată, fără milă. Pentru ce? În mijlocul drumului!

Căpitanul Konrad Vitalis îşi toarnă un pahar de vin şi-l bea. Îi cere *feldwebel*-ului să facă la fel.

— Nu consum niciodată alcool, răspunde *feldwebel*-ul.

Tremură de indignare. Căpitanul bea paharul refuzat de *feldwebel*.

— Soldaţii români care au comis asasinatul plângeau urcând în camion, continuă *feldwebel*-ul. Îşi dădeau pumni în cap, ca personajele din romanele ruseşti. Hans Kurt poate să vă confirme. Românii din camionul lui îşi smulgeau părul din cap, având

mustrări de conştiinţă, se zbăteau torturaţi de acestea, gata-gata să sară din camion... Şi în fiecare zi sunt obligaţi să săvârşească asemenea crime... Nu mai pot suporta una ca asta. Sunt cu nervii la pământ.

Feldwebel-ul transpiră. Pielea lui e lac de sudoare de la indignare.

— Când ne-am întors la Paşcani, m-am prezentat. Trebuia să vă dau raportul. Toată lumea ştie că sunteţi un om cultivat, drept şi curajos. Doar dumneavoastră puteţi să puneţi capăt acestui scandal. Revenind din misiune, am întâlnit în mijlocul drumului cadavrul lui Tomiţă Apostol. Am încetinit. I-am spus locotenentului Fanoti: „Herr, permiteţi-mi să arunc puţin pământ peste cadavru. Să-l înmormântez provizoriu. E cadavrul unui om. Nu trebuie să fie devorat de fiare." Locotenentul a refuzat. Mi-a răspuns că doar unui nebun i-ar putea trece prin cap o astfel de idee. Mortul trebuia să rămână expus pentru a servi drept exemplu. În fiecare sat, a spus el, ar trebui să fie astfel expus un cadavru, pentru a-i opri pe ţărani să fure efecte militare pe timp de război.

Feldwebel-ul concluzionează:

— Vă rog să acţionaţi conform propriilor declaraţii în privinţa conştiinţei şi dreptăţii.

— *Rien à faire!,* răspunde căpitanul în franceză.

Repetă:

— *Rien à faire! Nada.*

Mai bea un pahar. Suferă că nu poate face nimic. Priveşte în gol. Repetă:

— Sincer vorbind, nu e nimic de făcut. Nichts zu machen.

— E un asasinat, obiectează *feldwebel*-ul.

— Se comit în fiecare zi asemenea asasinate, spune căpitanul. Nu se poate face nimic.

— Justiţia rămâne justiţie chiar pe timp de război!

— Justiţia? În România nu a fost niciodată justiţie! Nici pe timp de pace, nici pe timp de război... Ce putem face? În fiecare zi se comit asemenea crime. Asasinate precum cel la care aţi asistat. Asasinate comise de aceiaşi oameni. Fanoti, Ştirbey şi compania. Sunt fanarioţi. Fanarioţii sunt foşti funcţionari numiţi de turci. Au cumpărat România de la Imperiul Otoman, pentru a o administra, cu titluri de prinţi. Fanarioţii posedă România legal. Puterile occidentale au ratificat această stare de lucruri. Occidentul a refuzat mereu chiar şi acum să discute cu alţi români în afară de

fanarioți. E normal. Fanarioții au fost şi sunt încă proprietarii României. Nu cu proprietarii e convenabil să discuți întotdeauna? Nu putem să schimbăm nimic. Es tut mir leid.

— Ofițerii români sunt frații noştri de arme, spune *feldwebel*-ul. Fanoti poartă la piept Crucea de fier germană. O purta atunci când l-au ucis pe Tomiță Apostol.

— Rien à faire!, repetă căpitanul Konrad Vitalis. Când am intrat în război împotriva sovietelor, România şi Finlanda luptau deja împotriva ruşilor. Le-am ajutat. Suntem aliații lor. Alianța ne era necesară, chiar vitală. Armata română nu ne interesează. Armamentul ei e total insuficient. Dar România punea la dispoziția noastră teritoriul, grâul şi petrolul. Trei elemente esențiale pentru noi. Aceste lucruri le avem prin fanarioți. Ei le posedă. Ei sunt proprietarii pământului şi petrolului. Sunt generali. Sunt miniştri. Sunt de toate. Nu putem să ne punem rău cu fanarioții. Avem nevoie de Fanoti. Îi facem, aşadar, mici cadouri. Îi dăm decorații. Fanarioții sunt precum lipitorile. Le dăm, deci, sânge de supt. Sunt asiatici, balcanici, nu pot să trăiască fără bacşiş şi fără sânge. Trebuie să închidem ochii. Să le dăm bacşiş şi sânge.

— E scandalos!

— Nu putem face nimic. Lucrurile sunt aşa cum sunt. *Never trouble trouble till trouble troubles you*. „Când primejdia doarme, fereşte-te s-o deştepți." Fanarioții sunt o piatră de poticnire? De acord! Dar nu are niciun rost să-i tulburi atâta vreme cât nu ne tulbură. Dacă avem nevoie de alianța cu ei... Trebuie să achităm prețul fixat de fanarioți. Sânge şi bacşiş. Şi trebuie să închidem ochii.

Căpitanul Vitalis devine dintr-odată nervos. Toarnă două pahare de vin şi le dă peste cap unul după altul.

— Tu, *feldwebel*, nu ai dreptul să fii indignat. Eu trebuie să fiu plin de indignare. Tu n-ai văzut decât un asasinat săvârşit de fanarioți. O singură crimă săvârşită de acest putregai bizantin. De Fanoti. Eu sunt silit ca ofițer de informații să înghit în fiecare zi zeci de cadavre ca acesta... Înțelegi? În fiecare zi! Cadavre, sadism, tot felul de monstruozități.

Căpitanul bea încontinuu. Cu două pahare, unul după altul. Acum sticla de vin este goală. Dintr-o valiză de campanie ia o altă sticlă de vin alb. O deschide furios.

— Te-am trimis cu două camioane pentru a evacua satul Iarmaroc de pe vârf de munte. Satul e o citadelă. Oamenii erau în siguranță acolo. Mai în siguranță decât într-un buncăr. E o

absurditate să evacuezi oamenii acestui sat sub pretextul că îi pui la adăpost. Nu puteau fi nicăieri mai în siguranță decât în satul lor de lângă cer. Fanoti şi complicii săi i-au evacuat pe oamenii din sat pentru a avea un pretext de a-i evacua şi pe monahii de la mănăstirea din apropiere. A obținut autorizația de a evacua întreaga regiune. În mănăstire se află mai mult aur şi pietre prețioase decât în subsolurile Băncii Naționale a României. Fiecare icoană de aici a fost pictată în Bizanț, atunci când imperiul era în culmea gloriei. Fiecare icoană conține câteva livre de pietre prețioase. Fanarioții, cu Fanoti şi familia sa în frunte, care s-au instalat în zonă în calitate de guvernatori militari, au hotărât să pună mâna pe această comoară. Pentru a o scoate din mănăstire, au organizat acest scenariu: evacuarea totală a populației. Acum au un pretext pentru a ridica toate comorile aflate de secole în mănăstire. Clienții veniți din Elveția sunt deja în preajma camioanelor lor. Au şi plătit deja icoanele mănăstirii şi au venit să le ia. Noi, germanii, suntem la curent cu această afacere. Am primit ordin să închidem ochii. Să ne prefacem că nu ştim şi nu vedem nimic. Pentru a nu-l irita pe Fanoti, adică pe fanarioți, guvernul român, Statul Major român şi Palatul regal român. E motivul pentru care am pus cele două camioane la dispoziția lui Fanoti. Ca el să-şi închipuie că noi nu ştim nimic. Dar noi ştim. Ştim că astăzi, 23 August, o tonă de aur, de pietre scumpe şi de argint cizelate în icoane vor fi furate. Şi noi ne prefacem că nu ştim nimic. Avem nevoie de alianța românească. De teritoriul românesc. De grâul şi petrolul românesc. Plătim un preț. Ce contează un cadavru mai mult sau mai puțin când e vorba de salvat mii de vieți?!

Căpitanul Konrad Vitalis e doborât de indignare şi de alcool.

— De ce ai venit să-mi spui această poveste?, întreabă pe neaşteptate.

Neîncrezător, scrutează chipul *feldwebel*-ului.

— Răspunde la întrebare: de ce ai venit să dai raportul despre asasinarea unui țăran? Vrei o decorație? Vrei concediu?

— Am raportat pentru că sunt creştin, spune *feldwebel*-ul Otto Ritter. M-am supus conştiinței mele de om. M-am născut într-o familie a cărei deviză este: „Cine nu luptă împotriva răului contribuie la victoria acestuia."

Feldwebel-ul îşi întinde către căpitan degetul împodobit cu inelul ce poartă armurile şi deviza baronilor von Jahrmarkt.

— Conştiința ta e curată?, întreabă căpitanul.

Se ridică. E surprins. Adaugă:

— N-am văzut niciodată un om având conştiinţa curată. Un individ având conştiinţa curată e o insectă necunoscută de mine. Răspunde! Ai, cu adevărat, conştiinţa curată?

— Curată, domnule căpitan!, răspunde *feldwebel*-ul.

— Vei rămâne în preajma mea ca să iau aminte la tine şi să te analizez. N-am văzut niciodată insecte bipede cu conştiinţă curată. Acum, du-te!

Feldwebel-ul salută şi iese. Căpitanul Konrad Vitalis se prăbuşeşte în patul său de campanie, doborât de chinuri şi de vin.

XVIII. ALARMA

Feldwebel-ul Otto Ritter, tulburat, iese din Kommandantur. Se plimbă pe străzile pline de praf. De unul singur. Deodată, ia o hotărâre. Merge în camera sa de hotel şi-i scrie tatălui său:

„De trei săptămâni de când sunt în oraşul Paşcani, târg plin de purici, pestilenţă şi mizerie, mi-e foarte milă de populaţia românească, despre care nu ştiam decât ceea ce am învăţat la şcoală. Sunt douăzeci de milioane de români care mor de foame şi care merg cu picioarele goale. Ele nu constituie un popor, ci o feudă. Sunt proprietatea câtorva mii de indivizi, numiţi «fanarioţi», ce deţin totul în această ţară. În calitatea mea de creştin, am încercat să ameliorez soarta oamenilor din jurul meu. Dar până în prezent n-am putut să împlinesc nici o faptă creştinească. În cursul zilei de astăzi, 23 August 1944, mă aflam în misiune. Ofiţerul român, sub comanda căruia mă aflam, se numeşte Fanoti. Pe drum, el mi-a ordonat să opresc camionul. A chemat un ţăran ce culegea urzici. După ce a schimbat câteva cuvinte cu acesta, a ordonat soldaţilor să-l omoare. N-am putut să suport una ca asta. Am raportat acest fapt superiorului meu. Căpitanul K. mi-a răspuns: «*Rien à faire!* România e plină de cadavre. Oameni ucişi de fanarioţi. Dar noi nu putem să pedepsim un Fanoti. E unul dintre proprietarii ţării. Un fanariot. Trebuie să închidem ochii. Suntem aliaţii fanarioţilor. Le dăm bacşişuri şi sânge de supt. Ei sunt precum lipitorile: când nu au sânge de supt, se supără.» Tată, îţi scriu pentru că nu pot să închid ochii înaintea acestor orori. Sunt creştin. Un creştin nu are dreptul să închidă ochii. Pe inelul pe care îl port e gravată deviza familiei noastre: «Cel ce nu luptă împotriva răului ajută la victoria acestuia.» Ca soldat, nu am decât trei modalităţi de a refuza complicitatea la crimă. Pot să mă sinucid, pot să dezertez ori pot să cer trimiterea mea într-o companie disciplinară în prima linie. Am ales această soluţie de pe urmă. În această seară, cer să plec pe front. Sunt reformat. Dar situaţia militară e gravă. Chiar reformat mă vor accepta. Au nevoie de oameni. Cel care se înrolează într-o companie disciplinară moare. Voi muri. Dar voi muri creştin. Ca toţi strămoşii din familia von Jahrmarkt. Te îmbrăţişez.”

Sună o nouă alarmă. Cerul e plin de avioane.

Feldwebel-ul iese cu scrisoarea în mână. Deasupra munților sunt mii de avioane americane. Doar America poate trimite atâtea avioane.

XIX. GRĂIRI ÎN MUNTE

De îndată ce avioanele au sosit deasupra munților, Ionel a ajuns la poarta mănăstirii. Anunță monahilor moartea bătrânului Visarion.

— Am adus traista cu Sfintele Taine.

O aşază în mâinile preoților.

— Am adus cizmele.

Le aşază lângă traistă. Încheie:

— Dar n-am putut să-i aduc trupul. E prea greu.

Pentru prima oară Ionel plânge, ca şi când tocmai ar fi aflat de moartea monahului. Starețul îl consolează aşa cum ştie mai bine şi îi spune:

— Mergi şi condu-i pe monahi în locul în care se află trupul răposatului. Vor aduce trupul la mănăstire. Apoi vei pleca cu un preot tânăr, care va merge să poarte de grijă alor tăi şi parohiei ce pleacă în surghiun. Du-te!

Ionel pleacă împreună cu doi tineri monahi tăcuți. Duc cu ei o brancardă.

Avioanele zboară deasupra munților. Aruncă bombe. Mitraliază pădurile. Bombardează brazi, vârfuri de munte, izvoare. Avioanele trag asupra torentului. Mitraliază norii. Vor să asasineze vântul, să ucidă căprioarele. Căci case nu sunt...

— Sunt, aşadar, avioane americane?, întreabă Ionel.

Ochii îi sunt roşii de lacrimi.

— Americani, răspunde furios unul dintre monahi.

— De ce americanii bombardează România?, întreabă copilul. De ce bombardează americanii brazii noştri, pământul nostru românesc? De ce?

Bombardierele americane fac ca munții să se cutremure. E un vuiet apocaliptic.

— Ce rău am făcut americanilor ca ei să trimită mii de avioane pentru a ne ucide?

— Nu le-am făcut niciun rău.

Monahul a răspuns plin de tristețe. Se roagă pentru odihna sufletului bătrânului Visarion.

Copilul stăruie:

— Dacă nu le-am făcut niciun rău americanilor, de ce ne bombardează?

— E misiunea lor, răspunde preotul. Fiecare om şi fiecare naţiune au o misiune de îndeplinit. America trebuie să cucerească planeta şi să o dea ruşilor. E misiunea Americii. Pentru acest motiv Columb a descoperit America. Ei trebuie să facă în aşa fel, încât să se vorbească o singură limbă de la un pol la altul: limba rusă. Să nu fie decât o singură poliţie: poliţia rusă. O singură teroare: teroarea rusă. Planeta trebuie să fie dată ruşilor de către americani, iar această operaţiune începe cu noi, cu România, ţara noastră.

— Şi-atunci, ce va fi cu americanii?

— În momentul în care, în sfârşit, ruşii vor avea America în buzunarul lor ca pe un măr, America va dispărea. Fiecare popor se ridică şi moare prin misiunea sa. Celelalte planete din univers vor fi luate şi ele de ruşi. Americanii vor primi doar planeta Pământ drept cadou.

Cei doi călugări şi copilul sosesc în locul unde se află mort părintele Visarion. Se roagă îndelung înaintea trupului acoperit cu frunze şi ramuri verzi. Nici monahii, nici Ionel nu mai sunt preocupaţi de avioanele care zboară pe deasupra capului lor şi care bombardează norii, soarele, cerul. Visarion e aşezat cu evlavie pe brancardă, cu faţa în sus, cu braţele încrucişate pe piept. Îl duc la mănăstire. Şi, purtând brancarda pe umeri, preoţii cântă psalmi.

Deasupra lor, avioanele americane continuă să deschidă ruşilor calea pentru ocuparea României. Ionel merge în spatele mortului.

Brazii sunt drepţi precum santinelele de cele două părţi ale drumului pe care trece cortegiul. Brazii îi dau onorul preotului mort. Lui Visarion. Calul lui Hristos.

XX. MASACRUL

Căpitanul Konrad Vitalis încearcă să doarmă. Cu neputință să-şi facă siesta! Avioanele americane bombardează fără încetare. În afară de americani, mai sunt şi ploşnițele. Sunt la fel de cumplite precum bombardierele. În sate nu sunt ploşnițe. Oraşele de pe versantul răsăritean al Carpaților sunt însă infestate de ploşnițe. Cu cât oraşul este mai mare, cu atât e mai plin de ploşnițe. Sub fiecare centimetru pătrat de hârtie lipită pe pereți e o ploşniță. Căpitanul renunță la somn. Intră în birou. Obrajii îi sunt presărați cu pete roşii. Înțepături de ploşnițe. În birou se află *feldwebel*-ul Otto Ritter.

— Te-am mai văzut şi ieri!, strigă căpitanul. Ce-i cu tine aici din nou?

— Cer să fiu trimis pe front, spune *feldwebel*-ul.

Vorbeşte cu mândrie.

— Cer să fiu plasat într-o companie disciplinară. Ştiu că trimiterea într-o astfel de unitate *eine Strafkompanie* se acordă automat. Nici măcar celor condamnați nu le este refuzată.

— Îți ordon să te prezinți de urgență la medicul companiei!, spune căpitanul. Ai nevoie de duşuri reci, de electroşocuri... După examenul medical, mai stăm de vorbă.

Căpitanul vorbeşte pe un ton mânios. Se plimbă cu mâinile la spate.

— Compania disciplinară e totuna cu sinuciderea, spune căpitanul. Ce motiv ai să te sinucizi?

— Din cauza asasinării țăranului Tomiță Apostol, răspunde *feldwebel*-ul. V-am raportat faptele. Mi-ați răspuns că nu se poate lua nicio măsură împotriva locotenentului Fanoti. Dar eu nu pot să fiu şoferul unui asasin. Compania disciplinară e pentru mine unicul mod de a mă sustrage complicității la asasinat.

— Vrei să te sinucizi deoarece ai asistat la execuția unui țăran român, a unui imbecil, a unui mitocan, cum spun fanarioții? E un motiv insuficient de sinucidere chiar şi pentru o fetiță de pension. Tu eşti militar. Eşti *feldwebel*. Ştiu că eşti un *feldwebel* cam ciudat. Că eşti bolnav. Că ți-ai petrecut întreaga viață prin sanatorii. Nu e totuşi un motiv pentru a te sinucide.

— E un caz de conştiinţă, răspunde *feldwebel*-ul cu mândrie. Nu accept să fac războiul decât corect. Conform codului onoarei şi datoriei de credinţă. Ca militar, nu am decât trei modalităţi de a refuza: dezertarea, închisoarea ori sinuciderea prin trimiterea într-o companie disciplinară. Am ales ultimul mod de a refuza.

— Te-am întrebat dacă ai conştiinţa curată.

— Curată, domnule căpitan.

— Imbecilule! Nu există conştiinţă curată. Doar oamenii care nu au conştiinţă pot vorbi de o conştiinţă curată. Cu cât un om e mai aproape de sfinţenie, cu atât conştiinţa sa este mai încărcată. Brutele nu au nimic pe conştiinţă. Le lipseşte total. Ceea ce e inexistent nu poate avea pete.

— Dacă nu acceptaţi refuzul meu pe motiv de conştiinţă, vă voi spune că refuz din datorie. Mă supun unei tradiţii a familiei. Baronii von Jahrmarkt au lăsat recolta pe câmp şi ogoarele în paragină pentru a nu mai lucra cu oameni care îşi trădaseră credinţa apostolică romană.

— *Feldwebel*, pentru a rămâne pe linia de conduită a baronilor von Jahrmarkt trebuie să colaborezi cu locotenentul fanariot Fanoti. Nicio acţiune nu e mai conformă cu tradiţia baronilor de Jahrmarkt decât asasinarea unui ţăran român săvârşită de Fanoti. Ajută-l, imită-l, nu fugi de el când îi împuşcă pe ţărani fără milă, fără raţiune şi judecată. Eşti pe linia baronilor von Jahrmarkt secondându-l pe prinţul ucigaş. Fii alături de Marcel Fanoti dacă îl asasinează pe Tomiţă Apostol, ţăranul ce culegea urzici. Secondează-l atunci când el ordonă execuţia Ioanei, soţia care a comis crima de a-şi aştepta soţul din război vreme de patru ani. Tradiţia fanarioţilor Fanoti e identică cu tradiţia baronilor von Jahrmarkt. E tradiţia masacrului. Să-i expulzezi pe românii creştini din douăzeci şi cinci de sate, aşa cum au făcut strămoşii tăi, e un masacru. Un masacru lent. Mai sadic decât masacrul comis de Fanoti. Te-ai întrebat măcar o singură dată ce s-a întâmplat cu ţăranii români expulzaţi din douăzeci şi cinci de sate? Expulzaţii au murit din pricina intemperiilor, a mizeriei, a foamei şi a bolilor. O astfel de expulzare echivala cu masacrul lăsat în urmă de o rafală de mitralieră.

— Toate cronicile din epocă recunosc înalta valoare morală a actului îndeplinit de strămoşul meu Otto Ritter.

— Strămoşul tău nu era creştin. Cel care foloseşte violenţa nu este creştin. Nu poate fi creştin. E cu neputinţă!

— În birou vine pe neaşteptate telegrafistul. Căpitanul, roşu de furie, îl primeşte nespus de nepoliticos:

— Ce s-a întâmplat?

— O telegramă urgentă. Statul Major cere informații precise despre bombardamentul american din această după-amiază de la apus de oraşul Paşcani.

— Nu există nicio coloană în deplasare în regiunea Paşcani, zice căpitanul. Răspunde că avioanele americane au bombardat brazi, izvoare şi câmpuri de porumb.

— Aviația noastră a fotografiat regiunea bombardată, spune telegrafistul. Au fost atinse coloane militare. Serviciul Statului Major vă comandă să trimiteți informatori pentru a identifica unitățile bombardate.

— Brazii, porumbul, izvoarele nu sunt coloane militare, spune căpitanul.

Examinează harta regiunii şi spune:

— La apus de Paşcani nu există drum. Pentru ca o coloană militară să se deplaseze e nevoie de două drumuri şi coloană. Drumuri nu există. Niciunul. Nu e decât o cărăruie ce urcă de la Paşcani până pe platoul din satul Iarmaroc. Sat care a fost evacuat de armata română. Este, aşadar, pustiu... Totuşi, răspunde Statului Major că voi executa ordinul şi că voi comunica telegrafic informațiile cerute.

Căpitanul studiază textul ordinului telegrafic. Studiază harta. Niciun drum. Nicio coloană militară germană ori românească nu e în deplasare în regiune. Căpitanul Konrad Vitalis e informat de toate deplasările. Se întoarce către *feldwebel*-ul Otto Ritter:

— Ai parcurs în această dimineață drumul de la Paşcani la Iarmaroc. Cunoşti regiunea. Ia camioanele, pe amândouă. Exact ca de dimineață. Ia doi infirmieri pentru orice eventualitate. Fii cu luare-aminte şi cere informații pe tot parcursul. În patru ore trebuie să te întorci cu informații. E ora trei şi jumătate. La orele şapte şi treizeci de minute să am aici raportul scris!

Căpitanul adaugă:

— Pe drum, o să dai de cadavrul țăranului asasinat. Poți să-l îngropi. Fanoti nu mai e cu tine ca să te oprească. Adu cadavrul la Paşcani, la morgă. I se va face autopsia. Va servi raportului. Căci voi face şi eu un raport despre acest subiect, cu toate că este inutil.

Feldwebel-ul pleacă. Căpitanul Konrad Vitalis rămâne singur. Are certitudinea că în cursul acestei zile va trăi sfârşitul. Sfârşitul

a toate... E 23 august 1944. Trupele ruseşti sunt încă departe. Pe front, situaţia e una rea, dar nu disperată. Căpitanul nu găseşte niciun motiv real de nelinişte. Mintea sa nu sesizează niciun pericol ieşit din comun. Totuşi, are sentimentul precis că se pregăteşte o dramă cumplită. O dramă ireparabilă. Unică. Şi că nu mai e nimic de făcut, căci cea mai mare dramă e că nu se mai poate face nimic. Căpitanul Konrad Vitalis caută sticla cu vin.

*

Feldwebel-ul Otto Ritter von Jahrmarkt pleacă pe acelaşi drum parcurs dimineaţa cu locotenentul Fanoti. Lângă *feldwebel*, în primul camion, e un infirmier. Al doilea camion îl urmează, condus tot de Hans Kurt, cu un al doilea infirmier.

Feldwebel-ul Ritter e nespus de trist. Petrecându-şi toată tinereţea în sanatoriu, e foarte sensibil; şi din cauza acestor motive de sănătate nu este ofiţer; se află într-o unitate auxiliară, în spatele frontului. Nervii săi nu suportă emoţiile. Cuvintele căpitanului Konrad Vitalis l-au rănit pe aristocratul *feldwebel* până în străfundul inimii. Căpitanul i-a spus: „Locul tău e lângă asasinul Fanoti dacă vrei să rămâi pe linia tradiţională a familiei tale. Expulzarea de odinioară echivala cu un masacru. Expulzarea a fost un masacru. Masacrul unei populaţii prin expulzare e mai crud decât masacrul acestei populaţii prin mitraliere."

Feldwebel-ul nu s-a gândit niciodată la soarta românilor alungaţi de strămoşul său. *Feldwebel*-ul s-a gândit la tăria de caracter şi la intransigenţa extraordinară de care strămoşul său a dat dovadă, ordonând ca toate câmpurile să rămână în paragină şi toată recolta neculeasă, decât să fie cultivate de eretici. Înaintează printre lanurile de porumb care se ridică spre apus ca un zid albastru, urcând până la cer.

Peste tot domneşte o linişte de moarte. E nespus de cald. Nici ţipenie de om. Nicăieri. Nici urmă de viaţă. Doar porumb pe ambele margini ale drumului. Porumbul este înalt, cu ştiuleţi aurii şi foi ca nişte săbii verzi, ce străpung aerul arzător şi nemişcat al acestei zile de 23 August. *Feldwebel*-ul e obsedat de cuvintele căpitanului: „Expulzarea echivalează cu un masacru." Greşeala strămoşului său îl apasă.

Camioanele merg cu 20 de kilometri la oră. După un ceas, *feldwebel*-ul încetineşte. Inspectează cu atenţie drumul din faţa

lui. Caută ceva. E locul unde a fost împuşcat Tomiță Apostol... Dintr-odată, subofițerul opreşte.

— Iată-l! Căpitanul a fost de acord să transport cadavrul la morga din Paşcani. E cadavrul unui om asasinat în zori de către un ofițer român.

Feldwebel-ul şi infirmierul coboară. Înaintea camionului, în mijlocul drumului, acolo unde a căzut ciuruit de gloanțe, zace cadavrul îmbrăcat în alb al lui Tomiță.

Feldwebel-ul îşi scoate boneta de poliție cu butoni de plumb şi o vâră în buzunar. Cu capul gol aşa cum se cuvine celor vii să stea înaintea celor morți *feldwebel*-ul îi ajută pe cei doi infirmieri să ridice cadavrul şi îl aşază în cel de-al doilea camion. Tomiță Apostol e întins pe podea cu fața în sus. Cadavrul lui Tomiță Apostol e nespus de uşor. Nu are nevoie de doi oameni pentru a-l duce. Şi un copil ar reuşi s-o facă.

— E uşor precum cadavrul unui copil, spune Hans Kurt.

Întinde picioarele desculțe ale lui Tomiță şi-i aranjează pantalonii albi.

— Nu mânca decât urzici fierte, e normal să fie atât de uşor. Îi lipsea şi un plămân. Greutatea unui plămân nu contează. Totuşi...

— De ce a fost împuşcat?, întreabă infirmierul.

— Pentru aceste încălțări, răspunde Hans Kurt.

Pune perechea de încălțări lângă cadavru şi explică:

— Am fost martor la această execuție. Locotenentul pretindea că aceste încălțări erau militare. Şi l-au împuşcat. E român. La români nu e nicio justiție. Un ofițer fanariot e stăpânul absolut...

— Acest om era nevinovat, spune *feldwebel*-ul. Era un erou. Se întorcea acasă. Locuieşte sus pe platou, în satul din apropierea cerului. Omul culegea urzici pentru mâncare. Nu se hrănea decât cu urzici. Şi l-au omorât ca pe un câine. Degeaba. Cu bestialitate. Îl aştepta soția...

Cei doi infirmieri sunt căsătoriți. Se gândesc brusc la soțiile lor. Poate că soțiile lor îi vor aştepta, de asemenea, într-o zi, atunci când vor fi morți.

— Acest țăran împuşcat este chipul României. Un țăran care luptă împotriva inamicului de o sută de ori mai puternic decât el şi care, la sfârşit, este ucis nu de duşmani, ci de propriul său rege, de propriul său guvern, de propriul Stat Major. Aşa cum Tomiță a fost omorât de ofițerul lui. Nu de inamic. Ci împuşcat atunci când se întorcea acasă. Foarte aproape de casă. După ce îşi făcuse

datoria. Îşi sacrificase un plămân, trei coaste şi patru ani din viaţă.

Militarii contemplă trupul lui Tomiţă în timp ce *feldwebel*-ul aminteşte detaliile despre execuţie.

Chipul lui Tomiţă Apostol e alb ca varul. Buzele lui de ceramică par să spună militarilor:

„*Herren,* să nu vă intereseze atât de mult soarta mea. Nu merită osteneala. Sunt un creştin. Locotenentul Fanoti m-a împuşcat. Ar fi trebuit să fiu împuşcat de inamic şi nu de propriul meu ofiţer. Dar nu face nimic. Am murit. Sunt însă în picioare. Priviţi-mă. Am rămas în picioare. În spatele trupului ciuruit de gloanţe şi întins pe această podea, sunt în picioare. Orice creştin rămâne în picioare, lăsând la o parte trupul. Inima mea dreaptă, sufletul meu drept aşteaptă Judecata. Să nu vă pese de mine. Moartea nu este sfârşitul."

Un nor ascunde soarele. Buzele lui Tomiţă Apostol, fără sânge şi fără viaţă, par acum îndurerate, întreabă parcă:

„De ce vreţi cu toţii moartea mea? Moartea mea şi cea a României? Ce rău v-am făcut? E normal ca moartea mea să fie dorită de inamicii cu care mă lupt. Adică de soviete. Dar voi, toţi ceilalţi, de ce-mi vreţi moartea? De ce propriul meu ofiţer vrea moartea mea? De ce locotenentul Fanoti m-a împuşcat? De ce luptă împotriva mea Guatemala, şi Porto Rico, şi insulele din Pacific, şi insulele de la Tropice? De ce luptă împotriva mea Brazilia, Honolulu şi ţările de la celălalt capăt al lumii? De ce îl ajută ele pe duşmanul meu, sovietele, să mă extermine? Eu sunt aici şi îl apăr pe Dumnezeul meu. Pământul meu. Sărăcia mea... E adevărat că sunt credincios! Îl iubesc pe Dumnezeu mai mult decât orice ţară de pe lume. Totuşi, nu este un motiv de a mă ucide. Îl iubesc pe Dumnezeu pentru că, dintre toate legile pe care le-am întâlnit, cea a lui Hristos e singura care nu este o lege a asupririi. Voi pretindeţi că mă ucideţi pentru că îi iubesc pe germani? Îi iubesc. Germanii sunt singurii care ne-au dat o mână de ajutor în momentul în care duceam o luptă pe viaţă şi pe moarte împotriva unui duşman de o sută de ori mai puternic; duşman care, mai mult, era susţinut de toate ţările pământului. Doriţi moartea României! Moartea românilor... Cu toate acestea, n-am nimic cu voi! Cu bine!"

Tomiţă Apostol surâde după moartea sa, aşa cum surâdea viu, explicând locotenentului drama sa de război. Patru ani petrecuţi pe front, în bocanci. „Talpa picioarelor mele a devenit sensibilă şi

cere acum să fie încălțată. E ruşinos pentru piciorul unui țăran român să fie încălțat.” În camion, aproape de cadavru, se află traista în care au fost urzicile, pălăria de paie şi încălțările. Urzicile au rămas pe marginea drumului, s-au veştejit.

— Să ne rugăm pentru el!, spune *feldwebel*-ul.

În poziție de drepți, rosteşte cu voce tare şi limpede Tatăl nostru în latină. Apoi, cei patru militari pornesc la drum. Camioanele înaintează încet. Mai încet decât înainte, pentru că acum transportă un mort. Nu trebuie să mergi foarte repede. Tulpinile de porumb onoruri militare cu săbiile lor verzi eroului mort, Tomiță Apostol. Porumbul ştie că Tomiță e un erou. Porumbul nu se bazează pe ceea ce scriu ziarele, nici pe cartea de istorie. Respectă adevărul gol-goluț.

Iată pentru ce santinelele de porumb sunt în efectiv complet solemne şi triste –, pentru a saluta moartea lui Tomiță Apostol.

*

Nu se vede nici urmă de coloană militară bombardată, nu se vede niciun om care să le poată da informații. În curând camioanele vor ajunge la munte... Înainte de piciorul unui deal, se ridică în porumbul verde un deluşor rotund şi gol, asemănător unui craniu. Pe hartă se numeşte Căpățâna. Camioanele urcă încet muntele Căpățâna. Drumul trece prin vârful craniului, ca o cărare ce trece prin părul din creştetul capului. Ajunse în vârf, camioanele opresc. Versantul de apus al Căpățânii e o privelişte dezolantă. Câmpurile verzi de porumb au dispărut. Pământul e gol. Pe o suprafață circulară de câțiva kilometri, porumbul este smuls din rădăcină. Complet. Orice bulgăre de pământ, oricât de mic, a fost pulverizat. S-ar putea spune că tot pământul a fost trecut printr-o sită.

— Aici s-a bombardat, explică Hans Kurt. Statul Major are dreptate. A fost un bombardament cumplit.

Cei patru militari coboară. Merg la pas, unul după altul. n camion nu rămâne decât cadavrul alb al lui Tomiță. Tomiță nu vede pământul proaspăt arat. Arat însă de mitraliere, şi nu de plug. Adânc... Arat de bombe şi de gloanțe... De oțel...

Porumbul e smuls din rădăcină. E retezat de mitralieră în bucăți mici, ca de fierăstrău. După ce a fost secerat de mitralieră, a fost pulverizat de bombe, ca măcinat între pietrele de moară. Plantele, pământul, piatra, plumbul gloanțelor, oțelul bombelor

sunt amestecate şi alcătuiesc acum unul şi acelaşi element. Cizmele negre şi scurte ale militarilor germani calcă în picioare acest pământ, care e moale precum carnea unui cadavru. Glia a fost cu adevărat asasinată. E un trup de mort.

— Cadavre omeneşti!, ţipă Hans Kurt.

Ridică o bucată de carne roşie, vineție. O bucată de carne mare cât o sfeclă...

— E plin de cadavre!, ţipă Hans Kurt. Apropie-te, *feldwebel!*

Hans Kurt ține o altă fâşie dintr-un om.

Trupurile oamenilor care au murit aici au fost, la fel ca porumbul, mărunțite în bucăți mici de către mitraliere; apoi, măcinate de bombe.

— Aici e convoiul oamenilor evacuați, spune *feldwebel*-ul. Nu pot fi decât țăranii din Iarmaroc.

Vocea germanului răsună ca din fundul unui cavou. *Feldwebel*-ul explică:

— Iarmarocul este satul lui Tomiță, țăranul mort care e în camion. E un sat de pe platou. Sus de tot.

Feldwebel-ul arată munții şi cerul. Locul în care se află satul.

— Sunt şi căruțe făcute bucăți aici!, strigă Hans Kurt.

Examinează terenul şi explică:

— La începutul bombardamentului, convoiul se afla aici. În locul în care sunt.

Feldwebel-ul îşi aminteşte de căruțele la care erau înjugați oamenii.

— Sătenii şi-au părăsit căruțele aici, în locul în care mă aflu, şi au fugit să se ascundă. Nu sunt oameni morți. Doar căruțe. Cadavrele sunt departe de căruțe. Oamenii au fugit în toate direcțiile.

Hans Kurt explică cum s-a petrecut drama după semnele lăsate pe teren.

— Oamenii au încercat să se ascundă în porumb; şi-au abandonat căruțele pe drum. Porumbul a fost smuls şi pulverizat. Au încercat atunci să se ascundă în pământ. Pământul a fost frământat, răscolit şi zdrobit. Aici nu este nici măcar un singur loc unde te-ai putea ascunde. E doar un loc pentru a muri. Oamenii au murit în acest loc. Porumbul, drumul, pământul, tot.

— Dacă în zori Tomiță Apostol nu ar fi fost împuşcat de locotenentul Fanoti, ar fi murit totuşi acum. Tomiță Apostol ar fi fost masacrat aici. Toți din neamul Apostol din satul Iarmaroc. Pentru acest sărman Tomiță Apostol nu exista nicio posibilitate de

a rămâne în viață. Pentru un român nu e nicio posibilitate de a rămâne în viață, spune *feldwebel*-ul.

— O uniformă militară!, țipă Hans Kurt.

Ține o bucată de umăr dintr-un cadavru al unui soldat. Pe epoleți niciun grad. Cadavrul era al unui simplu soldat.

— Convoiul număra şaizeci şi trei de țărani, explică *feldwebel*-ul. Cele mai multe erau femeile. Era escortat de nouă soldați şi de un caporal.

Subofițerul îşi aminteşte de soldații români: în vârstă, fără dinți, subalimentați. Erau deznădăjduiți că au trebuit să-l împuşte pe Tomiță Apostol în zori. Şi acum soldații au murit şi ei!

Cei patru militari germani culeg părți de cadavre. Ar părea că adună cartofi.

— Aduceți o pânză de cort!, strigă Hans Kurt către infirmieri.

În cursul muncilor agricole, oamenii folosesc o pânză de cort pentru a aduna mai uşor cartofii şi sfecla.

— E păcat să lăsăm carnea omenească pe câmp, spune Hans Kurt. E păcat... Cu toate că nu mai seamănă cu carnea de om.

— Nu au fost decât oameni în convoi. Niciun animal. Căruțele erau trase de femei, de copii...

Militarii adună în pânza de cort bucăți de cadavre de mărimea sfeclei. Se miră că aceste bucăți ar fi putut face parte din trupuri omeneşti. Bucăți cumplit de deformate. Niciun mădular nu este întreg. Totul a fost amestecat, în sita americană, cu pământ, plante, piatră şi plumb.

Militarii germani găsesc bucăți de catrință țesute, la fel ca traista lui Tomiță Apostol. Fragmente de arme, de uniforme, de lenjerie... Toate acestea îi răvăşesc. Doar resturile omeneşti sunt adunate de ei şi aruncate într-o groapă săpată de bombe. Aceste resturi vor fi îngropate aici.

— E o operațiune pur simbolică, explică *feldwebel*-ul. Nu putem să adunăm toate resturile omeneşti. E cu neputință!

— Un vas de aur, *feldwebel!,* strigă Hans Kurt.

Ridică deasupra capului un potir de aur ce străluceşte ca un astru.

— Nu era decât un singur obiect de aur la Iarmaroc, spune *feldwebel*-ul. Vasul nu aparține convoiului. Obiectele transportate de țărani nu valorează mai mult decât pământul şi decât frunzele. Vasul nu provine de la ei. Biserica lor era cea mai săracă din lume. E în întregime din lemn.

— Un alt obiect. Tot de aur!, anunță Hans Kurt. Aici e o adevărată comoară!

Militarii lasă pentru o clipă bucățile de cadavru pe care le-au aruncat în groapă. Se apropie de comoara descoperită de Hans Kurt. Ochii lui Hans Kurt strălucesc amețiți de aur. Îngropat până la brâu în groapa unde se afla ascunsă comoara, scoate şi alte obiecte de aur: un potir, o cruce încrustată cu safire, linguriţe. Sunt, de asemenea, icoane şi cărți cu legătură de argint.

— Ajutați-mă să scot toată lada!, spune Hans Kurt.

Infirmierii îl ajută. Lada este scoasă la suprafață. Află în ea şi alte obiecte strălucitoare. În fundul acesteia sunt veşminte preoțeşti de catifea, de mătase şi broderii.

— Această ladă e de la Iarmaroc, recunoaşte *feldwebel*-ul. Eram acolo când paracliserul a scos-o din biserică. Uitați-vă!

Feldwebel-ul arată inscripția: „Blestemat să fie cel care deschide această ladă!" Explică:

— Paracliserul mi-a spus că fiecare biserică de pe versantul răsăritean al Munților Carpați posedă o ladă asemănătoare. E plină cu obiecte vechi de cult. Lăzile sunt închise şi aşezate, sub protecția unui blestem, pentru a împiedica orice profanare. Dar nu mi-aş fi închipuit vreodată că în biserica din Iarmaroc ar fi fost atâta aur, argint şi pietre prețioase. Aceasta înseamnă că, odinioară, locuitorii din Iarmaroc au fost bogați, foarte bogați.

— Nici Vaticanul nu are o Biblie atât de frumoasă, spune Hans Kurt.

Scoate din pământ acolo unde nu demult s-a înfipt o bombă o carte legată în argint cizelat, încrustat cu pietre prețioase şi icoane de email.

— Nu e o Biblie, spune *feldwebel*-ul după ce deschide coperta de argint şi pietre prețioase. Sunt Faptele Apostolilor. N-am văzut niciodată această operă atât de minunat legată. Doar Biblia este uneori legată astfel.

Deodată *feldwebel*-ul nu mai ascultă întrebările camarazilor. Se grăbeşte să citească pe prima pagină a Faptelor Apostolilor: „Donație făcută bisericii Sfântul Ignațiu de Loyola din Iarmaroc de către Excelența Sa, baronul Otto Ritter von Jahrmarkt. Anul de grație 1609".

Feldwebel-ul e uluit.

— E vestitul meu strămoş!, murmură el.

— Ce vrei să spui, *feldwebel?,* întreabă Hans Kurt.

Îl ia pe subofițer de umeri şi îl scutură.

— Această carte a fost donată bisericii în anul 1609 de unul dintre strămoşii mei, explică *feldwebel*-ul. Citiți... Strămoşul meu care avea exact acelaşi nume ca mine. E Otto Ritter von Jahmarkt.

— Strămoşii tăi au vizitat aceste meleaguri?, întreabă Hans Kurt. Au trebuit să poarte război aici, la fel ca noi?

Feldwebel-ul întoarce pagina de pergament. Ultimele file sunt albe... Alte pagini au cuvinte scrise de mână: „Faptele parohiei Sfântul Ignațiu de Loyola din Iarmaroc".

Cei patru militari îşi abandonează munca şi se adună în jurul *feldwebel*-ului. Vor să ştie originea şi povestea comorii. *Feldwebel*-ul citeşte cu voce tare şi traduce atent rândurile scrise cu cerneală roşie pe pergament alb:

„Faptele parohiei Sfântul Ignațiu de Loyola din Iarmaroc.

Petiție (1643).

Parohia Sfântul Ignațiu de Loyola a trimis o petiție la arhiepiscopul român de Alba Iulia. Circulă zvonul că Excelența Sa, baronul Otto Ritter, stăpânul nostru, are intenția de a expulza țăranii români din douăzeci şi cinci de sate ale domeniului de Jahrmarkt şi să aducă în locul lor agricultori germani de pe Rin, unde tehnica muncilor agricole e superioară celei a românilor. Cerem ajutorul arhiepiscopului nostru.

Răspuns la petiție (1643).

Excelența Sa, Arhiepiscopul de Alba Iulia, ne trimite binecuvântarea sa şi ne asigură că nu vom fi expulzați din satul nostru. Arhiepiscopul a vorbit personal cu Excelența Sa, baronul Otto Ritter, şi i-a spus că, chiar dacă noi, lucrătorii români, nu suntem proprietarii pământurilor, nu trebuie să fim izgoniți, pentru că suntem născuți pe acest pământ şi l-am lucrat întotdeauna.

Surghiun (august 1644).

A sosit ziua cea cumplită. Părăsim satul Iarmaroc, expulzați de stăpânul nostru Otto Ritter Freiherr von Jahrmarkt. Plecăm în surghiun cu tot ce avem. Decizia de expulzare a fost ratificată de către baronul Otto Ritter. El ne-a explicat că ne expulzează din pământurile domeniului său deoarece am renegat religia catolică, apostolică şi romană, devenind protestanți. Acuzația e falsă. Doar oamenii slabi au trecut la protestantism în cursul iernii trecute.

Germanii de pe Rin, care trebuie să ne înlocuiască, sunt angajați prin contract de doi ani. Suntem acuzați de erezie, pretext pe care îl avansează baronul pentru a ne expulza cu conştiința liniştită şi pentru ca nimeni să nu-i poată reproşa această expulzare. Noi plecăm, deci, în surghiun către Răsărit. Căutăm un alt pământ, unde să ne putem stabili şi unde să putem lucra."

Feldwebel-ul spune:

— Toate cronicile scriu că strămoşul meu Otto Ritter a fost cel mai curat, cel mai viteaz apărător al religiei catolice în veacul său. La şcoală, colegii mă admirau: descindeam direct dintr-un cavaler autentic. Or, credința cavalerului nu era decât setea de a câştiga cât mai mult.

Feldwebel-ul continuă lectura.

„Însoțitorii noştri de surghiun: caii (1645).

Nu aflăm un loc unde să ne aşezăm. Versantul apusean al Carpaților e ocupat. Vindem obiectele mari şi ne cumpărăm cai. La primăvară vom trece munții şi vom căuta un refugiu pe versantul răsăritean. Caii şi oamenii trec uşor muntele, cu toate că trecătorile sunt abrupte. Caii vor fi însoțitorii noştri de surghiun."

Feldwebel-ul îşi aminteşte că țăranii din Iarmaroc aveau lacrimi în ochi când locotenentul Fanoti le-a spus să se înhame la căruțe căci nu mai au cai. Au avut odinioară cei mai frumoşi cai din țară.

Feldwebel-ul continuă lectura faptelor parohiei Sfântul Ignațiu din Iarmaroc, expulzată de strămoşul său:

„Noul Iarmaroc (1647).

Ne-am oprit pe un platou, pe versantul răsăritean al Carpaților. Pământul este uscat şi pietros. Nu mergem mai departe. Rămânem aici. La răsărit, în vale, pământul e nespus de roditor. Dar acest pământ e ocupat de turci. Turcii îngăduie creştinilor să aibă biserici; dar, pentru fiecare biserică creştină, turcii cer tribut anual: miere, grâu, cai şi doi copii. Un băiat şi o fată de cel puțin zece ani. Pentru nimic în lume nu vom accepta să ne dăm copiii turcilor ca tribut. Aşadar, rămânem pe platou.

Ne numim noul nostru sat «Iarmaroc», în amintirea celui din care am fost alungați. Ne construim o biserică, închinată şi ea Sfântului Ignațiu de Loyola.

Vânzarea (1648).

Am vândut trei herghelii de cai. Cu banii am cumpărat podoabe pentru biserica Sfântului Ignațiu."

Cei patru militari examinează obiectele tezaurului, obiecte strălucitoare şi nespus de frumos lucrate. Militarii ştiu acum când şi cu ce bani au fost cumpărate aceste obiecte. Ceea ce în ochii celor patru germani le dă o nouă valoare.

„Inaugurarea (1650).

Inaugurarea bisericii Sfântului Ignațiu din satul Iarmaroc. Trei arhiepiscopi apuseni au venit pentru inaugurare. Ne-au felicitat pentru curajul şi credința noastră. Vom continua să fim credincioşi şi să lucrăm.

Catastrofa (1655).

Toți caii noştri au murit. O boală cruntă i-a luat într-o săptămână. Caii erau singura noastră bogăție. Acum am ajuns la sapă de lemn.

Ciuma (1660).

O epidemie de ciumă se abate asupra satului Iarmaroc. Trei sferturi dintre oameni au murit până acum. E o deznădejde cruntă pe platou.

Păgânii (1670).

Ne temem să ajungem păgâni. Preotul Ignațiu, parohul bisericii noastre, a murit pe neaşteptate. Am rămas fără preot.

Ajutorul ortodox.

Nu există în zonă niciun preot catolic care să-l poată înmormânta pe reverendul Ignațiu, parohul nostru decedat. După multă cugetare, am mers la mănăstire şi l-am rugat pe starețul ortodox să ne dea un preot pentru a-l înmormânta pe preotul nostru catolic.

Înmormântarea (1670, primăvara).

Şapte preoți ortodocşi vin în satul Iarmaroc pentru a înmormânta cu mare pompă pe preotul nostru Ignațiu.

Jalea (1670).

Hristos nu mai vine în satul Iarmaroc. De când suntem fără preot, pâinea şi vinul nu se mai prefac pentru noi în Trupul şi Sângele lui Hristos. Nu e nimeni care să se poată ruga pentru noi. Nu e nimeni care să ne boteze copiii, nimeni ca să ne înmormânteze morții, nimeni pentru a ne căsători. Un sat fără preot e mai trist decât un sat fără pâine.

Mergem fără încetare la poarta mănăstirii ortodoxe să cerşim un preot pentru a ne înmormânta morții. Aşteptăm un preot, aşa cum țăranii aşteaptă ploaia în lunile de secetă. Suntem prea săraci pentru a merge la miazăzi să căutăm alt preot.

Cu toții purtăm numele de Apostol (1672).

E al doilea an în care suntem fără preot. Munții sunt ca un zid ce ne separă de Roma şi de Biserica Mamă. Starețul ne sfătuieşte să părăsim religia catolică şi să ne facem ortodocşi. Însă pentru nimic în lume nu vom accepta să părăsim Roma. Ne-am adunat în biserică şi am jurat înaintea icoanei Sfântului Ignațiu de Loyola să rămânem şi să trăim catolici. Pentru ca nimeni să nu uite acest jurământ, începând de astăzi, orice om din Iarmaroc va purta numele de Apostol. În tot satul nu va exista un alt nume de familie decât cel de Apostol ca oamenii să nu uite că sunt şi că trebuie să rămână apostolici."

Feldwebel-ul îşi şterge ochii plini de lacrimi. Spune:

— Țăranul care a fost împuşcat în zori şi ale cărui rămăşițe pământeşti se află în camion se numeşte Tomiță Apostol. Paracliserul se numea Apostol. Toți se mai numesc şi astăzi Apostol. În tot satul nu există decât numele de Apostol.

Feldwebel-ul, cu durere, continuă lectura „Faptelor Apostolilor" apostolii din Iarmaroc:

„Ortodocşi (1680).

Starețul ne cheamă la mănăstire. Ne spune că noi cei din Iarmaroc cu toate că ne numim Apostol, suntem deja ortodocşi. Căci nu mai aveam de la catolici decât câteva obiecte de cult. Ne invită să închidem aceste obiecte străine cultului ortodox într-o ladă şi să jurăm că nu o vom mai deschide vreodată.

După ce am ținut sfat între noi, am constatat că starețul avea dreptate. Suntem botezați, cununați, spovediți şi împărtăşiți de un

preot ortodox. Suntem ortodocşi. Am devenit ortodocşi fără să ştim. Fără să ne dăm seama. Scriem o scrisoare Sfântului Părinte, Papa de la Roma, şi îi cerem iertare că am ieşit din rândurile Bisericii Catolice. Nu e vina noastră. Am rezistat cât am putut. Dar munții sunt mult prea înalți. E vina munților. Ei ne separă de Roma, precum un zid urcând până la cer. Am devenit ortodocşi, dar păstrăm legătura cu Roma, prin dragostea de Roma, prin dragostea de Scaunul Sfântului Petru.

Toate obiectele de cult neortodoxe au fost închise într-o ladă sub pecetea blestemului pentru cel care o va deschide.

În toate bisericile de pe versantul răsăritean al Carpaților există lăzi conținând, la fel ca a noastră, obiecte catolice de cult. Catolicii au devenit ortodocşi pentru că munții sunt prea înalți şi nu se pot trece spre miazăzi. Dumnezeu să ne ierte şi să aibă milă de noi, parohienii din Iarmaroc!”

Feldwebel-ul închide „Faptele Apostolilor”. Examinează obiectele de aur împreună cu cei trei militari.

Toți patru sunt trişti. Se pregătesc să plece. Pot rămâne în acest loc în care au fost masacrați de către americani, cu câteva ore mai înainte, ultimii descendenți ai expulzaților din Iarmaroc.

— Vom îngropa aici şi trupul lui Tomiță Apostol, spune *feldwebel*-ul. Tomiță trebuie să doarmă alături de ceilalți Apostol. Lângă ei se va simți mai bine decât în altă parte. Îşi dorea atât de mult să ajungă acasă, încât ar fi un mare păcat să-l despărțim de ai săi pe vecie.

Militarii coboară cadavrul lui Tomiță. Îl aşază în groapa săpată de bomba americană. Deasupra cadavrelor celor şaizeci şi trei de alți țărani din Iarmaroc şi ale celor nouă soldați...

— Sărmanul Apostol Tomiță!, spune *feldwebel*-ul după ce a acoperit groapa cu pământ. Sărmanul Tomiță Apostol, care şi-a pierdut un plămân şi trei coaste şi care a fost ciuruit de două salve de gloanțe, nu şi-a închipuit vreodată că trupul lui sfârtecat va încheia prin a fi totuşi trupul cel mai întreg, mai puțin mutilat decât al celorlalți Apostol din Iarmaroc. Căci toți Apostolii au fost mărunțiți în fărâme de mitraliere şi de bombe, în afară de el!

Camioanele goale se îndreaptă către Paşcani. E seară. *Feldwebel*-ul Hans Kurt şi cei doi infirmieri cugetă în tăcere la singura supraviețuitoare din Iarmaroc. Ioana Apostol, soția lui Tomiță. E acum singură, sus, şi-l aşteaptă pe soțul ei, pe Tomiță...

Îngerul păzitor al României varsă lacrimi mari de jale la fereastra albastră a cerului.

XXI. AURUL SFÂNT

Militarii germani nu ştiu că în afară de Ioana Apostol mai e încă un supraviețuitor la Iarmaroc: Ionel Apostol, fiul paracliserului. Copilul se află la mănăstire. Nu ştie că părinții săi şi toți oamenii din Iarmaroc sunt morți.

După ce au aşezat trupul preotului Visarion în biserică, monahii l-au condus pe copil într-o chilie. Înainte de a-l lăsa singur, i-au spus:

— Ionel, aşteaptă cuminte aici! Starețul a numit un alt preot. Un tânăr. Va merge cu tine. Va fi parohul țăranilor pe drumul surghiunului.

Ionel aşteaptă de două ore în chilie. Se apropie seara. Ionel nu mai rabdă. Rupe consemnul şi iese pe culoar. Nu dă de niciun monah. Nu e nimeni... Ionel merge în vârful picioarelor pe lângă pereți. Ajunge în curte. Acolo, o privelişte nemaivăzută i se arată înaintea ochilor. Poarta mănăstirii e păzită de soldați înarmați cu căşti de război, asemenea soldaților care au supravegheat evacuarea Iarmarocului.

În curtea pătrată a mănăstirii, monahii sunt aliniați pe două rânduri de-a lungul zidurilor. E prima oară când vede comunitatea monahală laolaltă. E de trei on mai numeroasă decât populația satului. Sunt mai bine de două sute de monahi de toate vârstele. Cu spatele la zid, în sutanele lor lungi, peste care le cad bărbile negre ori albe. Stau cu toții nemişcați, asemenea sfinților din icoane. Toți monahii sunt înfricoşător de slabi. Niciunul nu trece cu vederea asprimea postului mănăstiresc. Monahii nu mănâncă carne decât o dată pe an, de înviere.

În mijlocul curții, în fața monahilor, se află un ofițer român. E un locotenent nespus de tânăr; aceeaşi siluetă ca a lui Marcel Fanoti. Aceleaşi cizme lăcuite; aceeaşi cravaşă cu mâner de argint. Aceleaşi mustăți brune şi subțiri, trasate parcă cu un creion, precum sprâncenele tinerelor. Aceiaşi obraji pudrați. Ofițerul îşi drege vocea şi spune monahilor:

— Călugărilor, sunt locotenentul Carol Ştirbey! Sunt trimis aici de rege. România e în pericol. Inamicul de la Răsărit a intrat pe teritoriul nostru. Armatele noastre se retrag. E o retragere strategică. Această zonă va fi abandonată provizoriu. Sfânta

voastră mănăstire va cădea în mâinile invadatorului. Regele, conform avizelor guvernului, mi-a ordonat să salvez viața monahilor şi obiectele de valoare care se află în mănăstire. Mănăstirea voastră deține icoane bizantine unice în lume. Din aur sfânt. În cursul acestei nopți voi evacua tot ceea ce este de valoare. Comorile mănăstirii vor fi încărcate şi transportate într-o peşteră tăinuită, unde nu vor putea fi descoperite de inamic. Evacuarea se va face în secret absolut. Cea mai mică indiscreție poate fi fatală. În afară de obiectele de cult, îi vom salva pe oameni. Pe voi. Voi sunteți oameni sfinți. Veți fi cu toții salvați. Mâine în zori va sosi o comisie de rechiziție comandată de vărul meu, locotenentul Marcel Fanoti. Monahii tineri şi cu bună condiție fizică vor fi trimişi imediat la cazarmă. Vor învăța să mânuiască arma şi să lupte. Monahii în vârstă şi infirmi vor fi duşi la manufactura de tutun şi la fabrica de țigări. Bătrânii, bolnavii şi infirmii vor putea astfel să-şi facă datoria față de Patrie. Vor face țigări pentru soldați. Vor împacheta tutun pentru cei care luptă. A înfăşura țigări pentru armată este una dintre cele mai nobile fapte patriotice de pe lume, căci nimic nu-i face mai mare plăcere soldatului pe front decât o țigară. Începând din acest moment, mănăstirea e rechiziționată. Porțile sunt blocate. Nimeni nu poate nici să intre, nici să iasă până la sfârşitul evacuării. E tot ceea ce voiam să vă comunic. Întoarceți-vă la chiliile voastre. Mulțumiți lui Dumnezeu că a îngăduit ca regele şi armata să nu vă uite şi că un ofițer al regelui a venit să vă salveze la ceas de primejdie. Când voi avea nevoie de brațe ca să ridicăm poverile, vă voi convoca. Mergeți!

Monahii se retrag. Cei mai mulți au chipurile îngrijorate.

Locotenentul Ştirbey rămâne singur în curtea pătrată. Se plimbă cu mâinile la spate. Îl zăreşte pe Ionel înaintea unei uşi.

— Ce faci aici?, țipă locotenentul, răsucind cravaşa. Apropie-te!

Ionel ascultă. E cu picioarele goale, cu pantaloni albi şi în cămaşă albă. Cu brâu de lână. La fel cum erau îmbrăcați Tomiță Apostol şi ceilalți oameni din Iarmaroc.

— Ce faci tu la mănăstire?, întreabă locotenentul. Mai întâi, spune-mi cum te cheamă, unde locuieşti şi câți ani ai.

— Sunt Ionel Apostol din satul Iarmaroc şi am unsprezece ani şi jumătate. Am venit la mănăstire după un preot. Oamenii din Iarmaroc au fost evacuați şi au cerut un preot pentru a-i însoți în surghiun.

— Nu mai sunt preoți la mănăstire. Mănăstirea e închisă şi preoții sunt rechiziționați.

Ionel îşi pleacă capul. Are ochii plini de lacrimi.

— În această seară vei rămâne la mănăstire!, ordonă locotenentul. Nimeni nu are dreptul să iasă din incintă. Executăm o operațiune secretă şi de cea mai înaltă importanță. Până mâine în zori eşti consemnat aici.

Locotenentul îl cheamă pe caporal şi-i ordonă să-l conducă pe copil într-o chilie, să-l închidă şi să se asigure că nu poate ieşi pe fereastră printre zăbrele.

Ionel nu aude ordinul locotenentului. Plânge. Ştie sigur, în chiar acea clipă, că nu-şi va mai revedea vreodată părinții şi nici pe oamenii din satul său. Niciodată! Are în nări parfumul locotenentului. E a doua oară în viața sa când simte un asemenea parfum. Prima oară a fost în oraş, unde a însoțit-o pe Ioana, mătuşa lui. Treceau pe lângă o femeie care mirosea la fel ca locotenentul. Ioana i-a spus băiatului: „E mireasma iadului." Mireasma iadului, a locotenentului, îl face pe Ionel să plângă şi mai tare. Îşi spune că părinții şi oamenii din Iarmaroc sunt fără preot. Că vor merge, aşadar, în iad. Că e greşeala lui, a lui Ionel. N-a reuşit să prindă din urmă convoiul împreună cu preotul, aşa cum îi porunciseră părinții săi. Caporalul îl ia de braț pe Ionel Apostol şi-l duce într-o chilie cu pereți albi, fără niciun mobilier.

— Dacă noaptea îți este frică singur, să plângi, spune caporalul. Lacrimile îți țin de urât.

Caporalul iese şi încuie uşa de două ori. Ionel e prizonier în chilie. Căci nu trebuie să vadă cum sunt transportate icoanele şi aurul sfânt al mănăstirii, care sunt vândute mai dinainte de fanarioți anticarilor din străinătate.

XXII. TRIMITEREA LA MOARTE A ALIAŢILOR

Feldwebel-ul Otto Ritter soseşte la Paşcani la asfinţitul soarelui. Camioanele merg pe strada principală. Transportă lada spartă şi obiectele de cult ale bisericii din Iarmaroc, adunate de la locul masacrului. Străzile oraşului sunt goale. Casele sunt pustii. Camioanele se opresc în faţa *Kommandantur*-ului instalat în clădirea colegiului. Uşa este închisă. În loc de o santinelă, sunt două. Stau în spatele porţii, în curte, nu în stradă, ca de obicei. Poartă mitraliere.

— Intră, *feldwebel!,* spune una dintre santinele.

Înainte de a deschide poarta, soldatul priveşte temător în toate direcţiile.

Camioanele intră în curte. Santinela închide poarta şi explică:

— E alarmă generală, *feldwebel!* Toţi militarii sunt aici. Nimeni nu are dreptul să circule. Serviciile externe sunt suspendate. Tu şi Hans Kurt eraţi singurii care lipseaţi.

— Ce se întâmplă?

— Alarmă generală. Nu ştim nimic mai mult. Mergi la căpitan. Te aşteaptă.

Otto Ritter intră în biroul căpitanului.

Uşa este întredeschisă. Konrad Vitalis stă la locul lui obişnuit, dar poartă centurion şi revolver. Casca de fier e în faţa lui, aşezată pe hârtiile ce acoperă masa. Căpitanul, singur, cu capul între mâini, ascultă la radio. Se aude în surdină Wagner. Soba e plină de jăratec, căci dosarele şi cărţile au fost puse pe foc. Un miros de fum încă pluteşte în aer. Căpitanul, fără să se ridice de pe scaun, îşi înalţă ochii către *feldwebel*. Ochi roşii, metalici. Ochi de alcoolic.

— Asigură-te că toată lumea este prezentă!, comandă ofiţerul.

Abia sosit în prag, *feldwebel*-ul face stânga împrejur şi iese. N-a avut timp să spună niciun cuvânt despre subiectul misiunii sale. Otto Ritter execută ordinul primit. În curtea colegiului s-au adunat toţi cei treizeci şi şapte militari germani staţionaţi la Paşcani. Cu toţii fac parte din serviciul auxiliar. Se strâng laolaltă. Aşteaptă veşti. Vor să ştie ce s-a întâmplat. *Feldwebel*-ul nu poate să le spună nimic. Încheie apelul nominal. Numără soldaţii, apoi se întoarce la birou.

— Toată lumea e prezentă.

Căpitanul Konrad Vitalis rămâne nemişcat în scaunul său, cu capul între mâini. Cu revolverul la centură. Cu casca înaintea sa pe dosare.

— Ia loc!, ordonă el.

Otto Ritter ezită.

— Ia loc!, strigă căpitanul.

Konrad Vitalis zâmbeşte crispat de durere, ca şi cum ar face o mişcare şi ar redeschide o rană. Trebuie să-i vorbească *feldwebel*-ului şi ştie că fiecare cuvânt e o minciună, ceva inutil. Cuvintele sunt acum o monedă fără curs. Totuşi, spune:

— *Feldwebel*, tu eşti singurul subofiţer prezent la Paşcani. Eu sunt singurul ofiţer. Că suntem ori că nu suntem militari autentici, n-are niciun fel de importanţă. De fapt, nu suntem nici unul, nici altul. Armata e ca Teologia. În Teologie, o fecioară urâtă şi bătrână e egală cu o fecioară tânără şi frumoasă. Dumnezeu nu face discriminări estetice. În armată, ca în Teologie, nu e decât un criteriu: gradul. Un căpitan idiot e egal cu un căpitan genial. Doar gradul contează. Din cauza gradelor, noi trebuie să hotărâm. Avem sub comanda noastră treizeci şi şapte de soldaţi. Soldaţi simpli, furieri, bucătari. Niciun luptător... Trebuie să-i salvăm. Timpul pe care îl avem la dispoziţie e extrem de scurt. Probabil mult prea scurt.

Căpitanul se ridică şi se plimbă cu paşi mari. Nu priveşte nici spre *feldwebel*, nici spre soldaţii adunaţi în curte. Nu priveşte nicăieri.

— Aceasta e situaţia, spune căpitanul. Noi doi suntem Statul Major german din oraşul Paşcani. Un amărât de Stat Major. Eu sunt un intelectual promovat ofiţer de informaţii şi numit comandant al acestui târg din cauza lipsei de ofiţeri. Tu eşti un subofiţer nou, proaspăt absolvent, care era cât pe ce să fii eliminat la terminarea liceului. Nu contează. Galoanele sunt galoane. Trebuie să dăm ordine... Îţi ordon, aşadar, să ieşi în curte şi să-i anunţi pe cei treizeci şi şapte de soldaţi, furieri şi plantoane că suntem încercuiţi. Comunică-le că nu au nicio şansă să devină eroi şi că orice rezistenţă este zadarnică. Faptele de eroism nu sunt cu putinţă. Spune-le că vor fi ucişi. Masacraţi. Nu ca soldaţii la război. Ci cum se taie porcii. Ca la abator, nu ca în luptă. Anunţă-i pe toţi, la ordinul meu, că sunt demobilizaţi. Începând din acest moment, niciunul nu mai este militar. Asta înseamnă că nimeni nu mai are şef. Fiecare devine propriul său comandant. Eu,

care am fost comandantul lor, sfătuiesc pe fiecare să-şi salveze pe cont propriu pielea. Scapă cine poate! Timpul presează.

Căpitanul Konrad Vitalis se opreşte la pervazul ferestrei. Îi priveşte pe soldaţii care se află în curte. Fără să se întoarcă către *feldwebel*, adaugă:

— Pentru a-i consola pe aceşti amărâţi, spune-le că eu, căpitanul lor, voi avea aceeaşi soartă ca a lor. Voi fi şi eu masacrat. Nu am vreo şansă să devin erou nici eu. Executarea!

— Suntem încercuiţi de inamic?, întreabă *feldwebel*-ul.

E nespus de palid. Îşi dă seama că situaţia este cu adevărat gravă, chiar dacă căpitanul e beat.

— Nu suntem înconjuraţi de inamic. Vom fi masacraţi de români. Spune-le oamenilor să scape. Şi că timpul presează.

— Îi pun în gardă, deci, să nu aibă încredere în fraţii noştri de arme, în români?

— Nici în inamici, nici în aliaţi! Mai ales în aliaţi... În urmă cu două ore regele României a ordonat armatei sale să înceteze focul în războiul împotriva sovietelor şi să întoarcă armele împotriva fraţilor de arme adică împotriva noastră, a germanilor. Mai mult! Regele a ordonat soldaţilor români să se pună de urgenţă la ordinele inamicului. Să-l ajute pe inamic, dacă e nevoie chiar cu preţul vieţii lor, să poată ocupa ţara lor. Asta e tot. Spune oamenilor să se salveze. Fără să piardă un minut.

Căpitanul Konrad Vitalis îşi toarnă vin. Ochii îi sunt nespus de roşii. *Feldwebel*-ul, fremătând, observă că acum ochii căpitanului Konrad Vitalis sunt la fel ca ochii lui Tomiţă Apostol când, în zori, i s-a spus că va fi împuşcat. Ochi precum două faruri roşii ce strălucesc în fundul unui tunel.

— În istorie se întâlnesc adesea armate care capitulează. Orice război este însoţit de crime, de trădări, de atrocităţi şi de orori. Dar un ordin ca cel care tocmai a fost dat de regele României, pe 23 august 1944, nu are precedent în istorie. „Ofiţeri şi soldaţi, vă ordon să vă puneţi imediat la ordinele inamicului şi să-l ajutaţi, dacă e nevoie, chiar cu preţul propriei voastre vieţi, la ocuparea ţării voastre! Chiar dacă aţi fi reduşi la sclavie, voi, dragii mei ofiţeri şi soldaţi!”

Căpitanul îşi mai toarnă vin. Ochii îi devin din ce în ce mai roşii.

— Nici Salvador Dali, nici Hieronymus Bosch, nici un suprarealist nu a transpus un asemenea act. Acest rege român e cel mai extraordinar artist futurist văzut vreodată. Miniştrii săi

sunt printre cei mai îndrăzneți poeți dadaiști... Cine ar fi putut să-şi închipuie aşa ceva, *feldwebel!* Un ordin de zi în care regele spune armatei: „Soldați, ajutați inamicul împotriva căruia luptați; şi, cu ajutorul vostru, să vă ocupe țara. Sacrificați-vă viețile pentru a ajuta la ocuparea propriei țări, ca ocupantul să vă reducă la sclavie!" Unde ai văzut aşa ceva, Ritter? Ori ceva măcar asemănător... Răspunde, *feldwebel!*

— Nu cred, se bâlbâie Otto Ritter. Nu se poate... Nu e cu putință!

— Nu mă crezi? E normal să nu mă crezi. Dar faptul că tu nu crezi nu schimbă cu nimic situația. E limpede. Am textul proclamației, aşa cum a fost difuzată la radio. Ascultă...

Căpitanul trage de sub cască o hârtie. Citeşte cu voce egală şi clară, aşa cum ar citi un poem:

„Noi, prin harul lui Dumnezeu şi voința națională rege al tuturor românilor, adresăm augustul nostru salut tuturor supuşilor. Români, timp de patru ani ați luptat eroic împotriva unui inamic de o sută de ori mai puternic, mai bine echipat, mai bogat şi mai călit în război decât voi. Ați fost întotdeauna demni de numele vostru de români. Un milion dintre voi au murit pe câmpul de onoare cu arma în mână. Un milion de români sunt mutilați. Fără mâini, picioare, ochi, infirmi pentru tot restul zilelor lor. Alte milioane de români sunt orfani ori văduve. Pentru aceste sacrificii, vă spun: «Glorie vouă, români!»

Astăzi, 23 August 1944, noi, regele vostru preaiubit, vă ordonăm să încetați lupta eroică pe care o duceți împotriva vecinului şi inamicului de la Răsărit. Această zi de 23 August este decretată zi de sărbătoare națională. Toate celelalte sărbători naționale sunt suprimate.

Soldați români, vă ordonăm să lăsați această uniformă pe care ați purtat-o cu cinste până în această zi! Îmbrăcați uniforma glorioasă a inamicului vostru, soldatul sovietic. Puneți-vă cu toții la ordinele armatei sovietice. Ofițerii sovietici sunt din acest moment adevărații voştri ofițeri. Prin prezenta proclamație, sovietele încetează să mai fie inamici şi adversari. Prin prezenta proclamație, sovietele devin aliații şi şefii noştri.

Ajutați-i pe noii voştri aliați să cucerească teritoriile pe care le au de cucerit. Sacrificați-vă viețile pentru victoria lor. Exterminați-i fără milă pe foştii frați de arme, pe germani.

Prin prezenta proclamație, germanii care au fost camarazii de luptă timp de patru ani sunt declarați inamicii noştri. Vă ordonăm să-i urmăriți peste tot şi să-i ucideți!

Români, contăm pe eroismul vostru! Schimbați-vă inamicii! Schimbați-vă aliații! Fiți eroi! Să nu vă fie teamă de moarte, pentru că nu v-a fost teamă niciodată până acum. În decursul acestor patru ani de război glorios, noi, românii, n-am săvârşit decât o singură eroare: ne-am înşelat asupra inamicului. Ne-am aliat cu cei care trebuiau să ne fie inamici şi am fost inamici ai celor cu care trebuia să ne aliem. Suntem un popor latin. Latinii, strămoşii noştri, spuneau: *Errare humanum est, perseverare diabolicum*. Ne-am înşelat. E omeneşte. Dar nu vom mai persevera în eroare. O îndreptăm.

Români, aruncați în apă şi călcați public în picioare toate decorațiile pe care le-ați primit luptând, din greşeală, cu un inamic! Veți primi alte decorații, luptând în cealaltă direcție.

Noi, regele vostru preaiubit, ajutat de miniştri noştri iubiți şi luminați, Fanoti, Ştirbey şi prietenii lor, suntem şi vom rămâne conducătorii voştri, aşa cum am fost în trecut, dar acum pentru a vă conduce la zdrobirea totală a ex-aliaților şi la victoria ex-inamicilor noştri.

Mareşalul şi toți ofițerii Statului Major care v-au condus în lupta eroică împotriva ex-inamicului, fără să ia aminte că acest inamic a fost rău ales, au fost executați din augustul nostru ordin. Au fost vinovați că au judecat într-un mod inexact.

Români, duşmanul nostru nu este neapărat cel ce vrea să ne cucerească țara! Uneori, poporul care ne declară război şi care ne ocupă țara nu este duşmanul nostru, ci prietenul nostru. Este cazul de astăzi pentru noi. Cei care luptau împotriva noastră erau prietenii noştri. Şefii voştri au săvârşit o crimă, neînțelegând asta. Pentru acest motiv au fost împuşcați. Toți arhiepiscopii, toți miniştrii şi toți poeții au fost împuşcați, pentru că au susținut şi au slăvit acest război fără să fi băgat de seamă că noi luptam împotriva unui prieten şi că eram aliații unui duşman.

Cetățeni, mulți ofițeri de carieră care v-au condus în război vreme de patru ani sunt încă în viață! Ucideți-i. Căutați-i peste tot şi treceți-i prin tăişul armei. Ministrul nostru Fanoti a dat personal ordin ca ambasadorul Germaniei, baronul Killinger, şi toți membri ambasadei germane care locuiau aproape de Palatul Regal să fie masacrați. Acționați şi voi în acelaşi mod cu toți germanii pe toată

întinderea teritoriului aşa cum au acționat astăzi credincioşii noştri miniştri cu ambasadorul Germaniei. Masacrați-i. Fără milă.

Români, fiți credincioşi regelui vostru preaiubit, miniştrilor voştri de astăzi şi dintotdeauna! Lui Fanoti, lui Ştirbey şi celorlalți luminători ai națiunii. Glorie vouă!

Proclamație dată astăzi, 23 august 1944, la Palatul Regal din Bucureşti."

— Este o farsă, spune *feldwebel*-ul. Nici măcar în Uburoi nu asişti la o asemenea mascaradă. E mult prea sinistru. Nu stă în picioare.

— E strict autentic, spune căpitanul. E traducerea unei depeşe oficiale. Poate am brodat puțin în privința formei. Dar fondul este strict autentic. Verifică, nu e o glumă! Ți-am citit un text oficial.

Ochii căpitanului Konrad Vitalis se fac din ce în ce mai roşii. Chipul îi devine pământiu. Precum chipul lui Tomiță Apostol înainte de a fi împuşcat. Spaima e prezentă pe fața lui, brăzdând urme galbene late, la fel ca pe chipul lui Tomiță. Ca pe cel al tuturor oamenilor cuprinşi de spaimă înaintea morții. Chipul unui om înspăimântat e mereu acelaşi: mască neagră, vărgată, cu dungi galbene. Şi ochii roşii ai căror orbite sunt asemenea tunelurilor negre, ca şi când capul lui Tomiță Apostol s-ar afla acum pe umerii căpitanului Konrad Vitalis.

— Acum ştii ce ne-aşteaptă, *feldwebel*, spune căpitanul. Trupele germane sunt dezarmate şi exterminate pe toată întinderea țării. În curând, ne va veni rândul. Nu e nicio posibilitate logică de salvare. În câteva ceasuri vom fi masacrați ori poate în câteva minute. Mâine, în zori, niciunul dintre noi nu va mai fi în viață. Mâine e 24 august. 24 august, mâine, va fi ziua Sfântului Bartolomeu. Masacrul. Spune-le soldaților să se îmbrace în civil şi să scape individual, fără să mai aştepte măcar un minut.

— Nu e niciun ordin de la divizie?, întreabă *feldwebel*-ul.

— Divizia noastră e deja dezarmată. Exterminată. Conform ordinelor regelui. Ne ucid cu propriile noastre arme pe care noi le-am dat românilor. Generalul comandant al diviziei şi întreg Statul Major sunt morți. E ultimul comunicat pe care l-am primit. Germanii cei care mai sunt încă în viață au fost dați pe mâinile ruşilor de către români.

— Poporul român nu e setos de sânge, spune *feldwebel*-ul.

— Poporul român nu contează. Cele douăzeci de milioane de români nu contează nicicum. Românii sunt proprietatea

fanarioților, a guvernului, a Statului Major. Poporul nu poate să ne ajute. Chiar dacă ar vrea. Nu poate să ne dea nici măcar o pâine. N-are pâine. Nu are nicio cale de salvare.

— De neconceput, de neconceput! Nu-i adevărat!

— Idiotule!, țipă căpitanul. Dimpotrivă, e destul de clar. Nespus de clar. Acum, valea! Anunță-i pe cei treizeci şi şapte de furieri şi plantoane să-şi salveze pielea. E unicul ordin pe care îl mai pot da.

Căpitanul Konrad Vitalis scoate o sticlă de coniac.

— Coniacul vă face rău, spune *feldwebel*-ul. Trebuie să rămâneți lucid.

— Dimpotrivă! La ce bun să ai capul lucid când nu mai e nimic de făcut? Nimic! Absolut nimic!

Toarnă coniac în paharul cu vin. De obicei nu bea coniac, dar acum nu mai are nevoie de creier. Într-un creier lucid evenimentele se ciocnesc şi se contrazic între ele. Pentru a înțelege fapte care nu-s la locul lor, trebuie să ai un creier care vede totul pe dos. Pentru a fi în armonie cu realitatea, trebuie să fii beat.

— Eşti încă aici?, țipă căpitanul.

Feldwebel-ul e în poziție de drepți. Vrea să-l ajute pe căpitan. Îi e milă de Konrad Vitalis. Nu vrea să plece singur.

— *File, et sauve ta peau!,* spune căpitanul în franceză. Şterge-o! Valea!

— Dumneavoastră nu vă salvați, domnule căpitan?

— Ba da, domnule! Mă salvez. Numai că eu am descoperit în scurta mea existență că există ceva esențial, mai important decât pielea. Salvez ceea ce este mai important. Cu adevărat important. E inutil să-ți explic. A muri în picioare e o plăcere mai mare decât a rămâne în viață. Voi muri fără să-mi plec spatele, *feldwebel*. E cea mai mare voluptate pe care un om poate să o guste pe pământ. În clipa morții să ai coloana vertebrală verticală! E o voluptate rezervată doar profeților, martirilor, poeților şi filosofilor. Eu am şansa de a gusta încă de acum această voluptate. Mor fericit. Adică vertical. E o plăcere interzisă celor de rând. Politicienilor, jurnaliştilor, băcanilor... Acum, şterge-o! Vreau să mor în picioare. Nu vreau să-mi salvez pielea.

Feldwebel-ul iese. Căpitanul Konrad Vitalis dă radioul la maximum. E tot muzică de Wagner.

Căpitanul Konrad Vitalis se aşază cu paharul de coniac în fața oglinzii. Se priveşte în oglindă bând. Căpitanul nu e mulțumit de capul său. Chipul pe care îl vede în oglindă îi displace, aşa cum

poate să-i displacă cuiva un tablou urât. Capul pe care căpitanul îl vede în oglindă nu corespunde capului pe care ar fi trebuit să-l aibă în acel moment. E un cap inadecvat situației. Capul văzut în oglindă nu e în armonie cu realitatea lăuntrică şi cea dinafară.

Căpitanul e un fin amator de artă. Nu poate să se tolereze cu un cap ca în oglindă. Bea coniacul până la fundul paharului, ia revolverul şi trage în chipul din oglindă. Apasă pe trăgaci. Oglinda se sparge în mii de cioburi. Toate cioburile din oglindă rămân în ramă. Niciunul nu cade. Căpitanul Konrad Vitalis priveşte capul care se reflectă în cioburile oglinzii de unde se înalță fumul glonțului.

Căpitanul surâde. E mulțumit. Chipul său începe să-şi recapete adevărata valoare. Să devină real. Artistic. E un cap înmulțit, fragmentat. Deformat. Sunt zeci de imagini cu chipuri întregi care se suprapun peste imaginea chipului întreg în acelaşi spațiu. Imaginea se compune din fragmente de cap.

— Aceasta este o imagine pe cale de a deveni reală, spune căpitanul. Portretul începe să capete formă.

Trage a doua oară în oglindă. Cioburile oglinzii se răspândesc pe parchet. Pe oglindă apar suprafețe negre. Cioburile sunt mai mici. Imaginile sunt încă şi mai mici, şi mai numeroase. Atomizate. Căpitanul se apropie şi se priveşte în cioburile mărunte, în cioburile mari şi în mai multe cioburi deodată.

— Acesta este un cap în armonie cu proclamația regelui român!, spune el. Nu e cu putință ca un cap să citească această proclamație şi să rămână cum era înainte. Trebuie să se armonizeze cu textul. Regele României a spus: „Soldați, v-ați înşelat în privința inamicului! Vreme de patru ani ați luptat împotriva unui prieten şi ați fost aliați cu inamicul. Luptați în direcție inversă. Fiți eroi în direcție inversă!”

Căpitanul mai trage un glonț în oglindă, plin de furie. Rama oglinzii se prăbuşeşte. Imaginea capului a dispărut.

— Din mai bine în mai bine!, spune, privind peretele gol. Chipul meu se apropie de absolut.

Căpitanul Vitalis simte o cumplită durere care îi sfâşie pieptul. Privirea i se întristează dintr-odată. E tristețea omului de dinaintea morții. Căpitanul îşi face curaj, spunându-şi: „E bine să mori, Konrad! E foarte bine! Dacă ai fi trăit până la sfârşitul vieții tale normale, ai fi suferit. Mâine, pământul va fi uniform. Trist. Sovietic. Cu un turn de control rusesc sau chinezesc. Cu o singură limbă. Cu o singură poliție. Şi cu o imensă statuie proiectată pe

cer pe care vor fi înscrise, astfel încât să fie văzute de pe toate latitudinile şi toate longitudinile, un omagiu lui Columb, care i-a inventat pe americani, şi un omagiu americanilor, care au dat sovietelor, la începutul cuceririi planetare, o mulțime de țări şi de popoare!"

Sună alarma. Se declanşează o salvă de focuri chiar sub ferestrele biroului. Căpitanul nici măcar nu priveşte în curte. Ştie ce se petrece. Îşi încarcă revolverul. Sprijină țeava de tâmplă. Apasă pe trăgaci. Căpitanul simte unul câte unul plumbii arzători care-i intră în cap. Plumbi ce i se par moi precum catifeaua...

Locotenentul Fanoti, care comandă operațiunile de ucidere a fraților de arme în Paşcani, intră cu revolverul în mână în biroul căpitanului Konrad Vitalis.

Konrad Vitalis e întins pe parchet. Cu ochii deschişi. Respiră parfumul, pudra de orez şi de tutun blond pe care le emană locotenentul Fanoti. Îi vede cizmele lăcuite.

— Porcule!, țipă locotenentul Fanoti.

Cu cizma lui lăcuită loveşte în trupul rănit al căpitanului Vitalis. E aceeaşi cizmă lăcuită care în zori a fost îmbrățişată de Tomiță Apostol, rugându-l să nu-l ucidă ca pe un câine.

— Nu sunt încă un cadavru, spune căpitanul Vitalis. Locotenente Fanoti, aşteaptă câteva minute. În curând, voi fi un cadavru. Atunci vei putea să mă loveşti cu cizma.

Locotenentul Marcel Fanoti îl loveşte încă o dată cu putere, cu ură. Din capul căpitanului Konrad Vitalis sângele se prelinge ca dintr-un robinet. Ca şi când ar avea în trup un butoi de sânge. Totuşi, germanul îl priveşte cu ochii deschişi. Spune:

— Realitatea e bizară, locotenente Fanoti. Eu sunt întins, dar, cu toate acestea, sunt în picioare. Tu eşti în picioare şi, totuşi, cu spatele plecat. Te târăşti. Ca şerpii.

Căpitanul Vitalis surâde. Continuă:

— În privința gloanțelor, fii liniştit. Au intrat toate aşa cum trebuie în capul meu. O parte au ieşit. O altă parte se află în creierul meu. Nu sunt încă mort. Sunt un cap pătrat. Un cap de lemn. Trebuie tras cu țeava de sus. Cu butucănoasa Bertha cu Dicke Bertha... Descarcă şi tu revolverul tău în capul meu! Într-un cap de lemn poate trage oricine. Curaj, micule prinț!

*

Căpitanul Konrad Vitalis a murit. Locotenentul Fanoti cotrobăie prin buzunarele ofițerului şi prin biroul lui. Nu află nimic interesant.

Locotenentul iese pe scara de piatră a colegiului, în curtea şcolii sunt aliniați dezarmați treizeci şi şapte de militari germani. Stau nemişcați. Plini de spaimă. Ştiu că vor fi uciși. Soldații români îi țintesc deja în glumă... Nu lipseşte decât comanda: „Foc!" Atunci cele treizeci şi şapte de trupuri vor cădea fără viață în curtea şcolii.

Soarele apune la orizont. Tunica albastră a cerului e pătată de roşul crepusculului, asemenea unui sânge proaspăt.

— În genunchi!, comandă locotenentul Fanoti.

Cei treizeci şi şapte de soldați germani îngenunchează milităreşte.

— În genunchi! Ambii genunchi! La pământ!, strigă Fanoti. Nemți asasini! Criminali pe timp de pace şi criminali de război! Măcelari ai universului!

Pe tunica locotenentului se văd limpede urmele Crucii de fier şi ale decorațiilor germane pe care le-a purtat cu mândrie până la ora şase. Servilismul față de germani s-a prefăcut în ură. Pe neaşteptate. Şi în cruzime.

În împrejurimile colegiului nu e nimeni. Locuitorii din Paşcani ştiu ce se întâmplă. Au auzit cu toții la radio mesajul regelui care le spunea:

„Ne-am înşelat în privința inamicului. Vreme de patru ani am luptat pe viață şi pe moarte împotriva adevăraților noştri aliați şi ne-am aliat cu adevărații noştri duşmani. Schimbați uniforma şi luptați în direcție inversă! Masacrați-vă aliații! Deveniți eroi în direcție inversă. Îmbrățişați inamicul!"

Auzind asta, locuitorii din Paşcani s-au ascuns în casele lor ori au fugit în pădure. Nu voiau să vadă cum curge sânge. Nu voiau să asiste la masacru. S-au retras, rugându-se în şoaptă.

— Percheziționați-i până la piele!, ordonă locotenentul Fanoti.

Arată cu cravaşa spre grupul de germani plini de teamă, îngenuncheați şi palizi.

Nouă soldați români şi un caporal formează un grup identic cu cel care a fost masacrat de aviație odată cu țăranii. Grupul se apropie de militarii germani îngenuncheați la perete... Soldații români sunt în vârstă. Sunt obosiți. Chipurile lor sunt ale unor oameni subalimentați pârlite de soare şi de vânt, precum vasele de ceramică uitate ale popoarelor preistorice. Militarii români golesc

buzunarele germanilor. Scot argint, brichete, pachete de ţigări, ceasuri, fotografii cu femei blonde şi copii. Toate aceste obiecte sunt aruncate pe o cuvertură militară pentru a fi date locotenentului Fanoti. De la distanţă, locotenentul face inventarul obiectelor. Le va face cadou soldaţilor sovietici care vor sosi la Paşcani. Fanoti e un oriental. Ştie că un cadou e cheia prieteniei. Îşi aminteşte, de asemenea, că ruşii au cizme de pânză.

— Scoateţi încălţămintea şi cizmele germanilor!, ordonă Fanoti. Încălţămintea de piele se confiscă. Criminalii şi asasinii trebuie să meargă cu picioarele goale.

Germanii îşi scot cizmele scurte şi negre şi le aruncă pe cuvertura ţinută de doi soldaţi români. Germanii sunt în şosete. Îngenunchează din nou şi privesc cu teamă ţevile carabinelor îndreptate către ei. Ştiu că vor muri.

— Care este datoria unui prizonier?, întreabă brusc locotenentul Fanoti.

Soldaţii germani, fără cizme, cu capul gol, tac.

— Prizonieri germani, vă întreb: care este datoria, principala datorie a oricărui prizonier de război?

— Nu ştiu, răspunde Hans Kurt.

Cravaşa locotenentului Fanoti loveşte capul roz şi blond, strălucitor ca o lampă, al soldatului Hans Kurt.

E soldatul care a condus în zori al doilea camion la Iarmaroc. Fanoti se preface că nu-l recunoaşte.

— Care e datoria unui prizonier?, întreabă din nou Fanoti.

— Nu ştiu, repetă Hans Kurt.

Locotenentul stă înaintea lui ameninţător.

— Datoria fiecărui prizonier, oricare ar fi arma sa, e de a încerca să evadeze îndată ce a căzut în mâinile inamicului. E adevărat? Nu tot aşa se petrece şi în armata germană?

— Jawohl, răspunde Hans Kurt.

Îşi şterge sângele care curge pe tâmpla lovită de cravaşa prinţului fanariot Fanoti.

— Vă anunţ că voi, toţi care sunteţi aici, îngenunchеaţi în faţa mea, nu veţi evada niciodată. Porci de germani! Toţi prizonierii au dreptul de a evada dacă pot. Vouă vă voi lega imediat o frânghie la gât. În această noapte veţi fi spânzuraţi de copacii din Paşcani. Spânzuraţi cu toţii de-a lungul drumurilor. Veţi fi daţi pe mâna ruşilor. Conform convenţiilor. Jumătate dintre germanii care se află pe teritoriul nostru vor fi daţi ruşilor, spânzuraţi. Cealaltă

jumătate va fi dată în viață. Pentru a fi trimisă în Siberia. Un om viu şi un spânzurat.

Fanoti se adresează soldaților români:

— Soldați români, ați auzit ce au spus prizonierii germani? Că datoria lor e de a fugi? Începând din acest moment, când veți împuşca un german, vă veți îndeplini datoria de soldat, care trebuie să împuşte prizonierul ce fuge. Trageți asupra lui înainte de a fugi. Pentru că, după aceea, va fi cu neputință de a pune mâna pe ei, şi datoria voastră nu va mai fi împlinită.

Locotenentul îl cheamă pe jandarmul Ureche Untaru. E un țigan alb, cu pielea roz-violacee, de culoarea unei cicatrici. Locotenentul ordonă:

— Jandarm Untaru, ia comanda convoiului de prizonieri şi îndreaptă-l către marginea oraşului! Acolo îl vei păzi, în plin câmp, pentru a-l da ruşilor. Executarea!

— Nu ne dați ruşilor!, se roagă deodată *feldwebel*-ul Otto Ritter Freiherr von Jahrmarkt.

Se ridică în picioare.

— Domnule locotenent, vă implor! Nu ne dați ruşilor. Orice altceva, numai nu ne dați pe mâna sovietelor!

E acelaşi glas care pe platou la Iarmaroc îl ruga pe Fanoti să nu o împuşte pe soția lui Tomiță Apostol.

Germanul se roagă acum pentru el şi pentru camarazii săi.

— Vă rog! Am fost frați de arme vreme de patru ani. Patru ani! Nu ne dați pe mâna ruşilor!

— Asasinule!, țipă locotenentul Fanoti. Îndrăzneşti să deschizi gura? Neamț criminal!

— Suntem frați de arme, domnule locotenent!, geme *feldwebel*-ul. Vă rog, nu ne dați pe mâna ruşilor!

Otto Ritter se apropie de locotenent. Acesta îl loveşte cu cravaşa în față cu toate puterile. Îi strigă:

— În genunchi! În genunchi, neamț asasin!

Feldwebel-ul cade în genunchi. E la picioarele locotenentului Marcel Fanoti. Tot aşa cum în zori Apostol Tomiță se afla la picioarele acestuia.

— Vă rog, nu ne dați ruşilor! Nu v-am făcut niciun rău.

— Germanii sunt asasini!, țipă locotenentul Fanoti. Îşi ridică din nou cravaşa.

— Noi, germanii, v-am ajutat vreme de patru ani cu soldații noştri, cu armele noastre, cu avioane, cu bani, pentru a nu fi ocupați de inamici. Nu v-am făcut niciodată rău. N-am făcut

niciodată rău României. Doar bine! Atunci când nimeni nu v-a ajutat. Soldații noştri v-au apărat țara de ocupația sovietică.

— Asasini ai francezilor, ai polonezilor!, țipă Fanoti. Orice german e un asasin.

— Se poate să fim asasini, să fim criminali față de alte națiuni, domnule locotenent!, spune *feldwebel*-ul. Se poate să fim criminali față de polonezi, de cehi, de francezi. Dar nu am făcut nimic românilor, nu le-am făcut niciodată vreun rău! Dimpotrivă... Mulțumită nouă, germanilor, n-ați fost ocupați de ruşi. Mulțumită nouă!

Cravaşa lui Fanoti loveşte cu furie capul luminos ca un felinar al lui Otto Ritter.

— Din cauza voastră, porci de nemți, e prima oară când noi, românii, nu ne aflăm alături de sora noastră latină, de Franța! Din cauza voastră, România nu este alături de națiunile civilizate. Toate națiunile civilizate, lumina lumii, îi ajută pe ruşi, ca ei să poată învinge. Noi, românii, suntem singura țară care, în loc să luptăm pentru victoria ruşilor, cum o fac toate națiunile luminate, luptăm împotriva Rusiei. Mizerabililor!

— Nu e adevărat, domnule locotenent! Luptați împotriva sovietelor pentru că sovietele v-au declarat război şi încearcă de patru ani să vă ocupe țara. Duceți un război defensiv împotriva unui agresor.

— Națiunile civilizate îi ajută pe ruşi, nu luptă împotriva ruşilor! Orice națiune care nu-i ajută pe ruşi nu este o națiune civilizată.

— Ruşii vor să ocupe țara dumneavoastră, domnule locotenent Fanoti.

— Civilizația şi cultura sunt mai de preț decât patria, spune locotenentul Fanoti. România este şi va fi o țară a culturii şi civilizației. Vom lupta pentru cultură!

— Dându-vă țara pe mâna agresorilor, nu faceți o operă civilizatoare. Dând România agresorului sovietic, nu vă civilizați şi nu vă cultivați, domnule locotenent. Dând țara dumneavoastră inamicului, deveniți pur şi simplu sclavi, sclavi! Femeile şi copiii dumneavoastră vor deveni, de asemenea, sclavi.

— Toate luminile culturii, toate splendorile civilizației occidentale îi ajută pe ruşi. România trebuie să le imite. Occidentul nu s-a înşelat niciodată. E civilizat. Imităm Franța, Anglia, America. Acolo sunt cultura şi adevărul. Ei îi ajută pe ruşi. Şi noi îi ajutăm pe ruşi! Chiar dacă, făcând asta, noi ne dăm pe

mâna lor Patria. Suntem pentru cultură, şi nu pentru Patrie. Doar germanii barbari sunt naționaliști.

— Sunteți pentru sclavie dacă vă dați țara ruşilor.

Feldwebel-ul nu mai poate vorbi. Fanoti îl loveşte din nou cu cravaşa peste față. Jandarmul Ureche Untaru este chemat de locotenent. Loveşte şi el cu patul puştii capul *feldwebel*-ului. Otto Ritter se prăbuşeşte la picioarele încălțate cu cizme lăcuite ale locotenentului Fanoti.

— Luați-l de aici!, ordonă ofițerul.

Soldații români scot din curtea colegiului convoiul de prizonieri germani împreună cu Otto Ritter. Nu vor merge prea departe. Țiganul alb Ureche Untaru îl ucide pe *feldwebel* cu patul puştii. Apoi îi aşază cadavrul pe marginea drumului.

Locotenentul Fanoti a dat ordin să fie aşezați pe marginea drumului toți militarii germani ucişi ori să-i spânzure de copacii de pe marginea drumului, pentru ca ruşii să vadă bine că armata română din Paşcani a luptat împotriva nemților şi că este alături de națiunile civilizate. Alături de luminătorii universului... Alături de cultură, alături de cei care îi ajută pe ruşi să cucerească şi să pacifice întreaga planetă.

Locotenentul Fanoti îl cheamă pe primarul din Paşcani şi-i spune:

Într-o oră vreau să văd toată populația adunată. Azi e sărbătoare națională.

XXIII. RUŞINE ŞI GLORIE

E sfârşitul zilei de 23 august 1944. Noaptea înghite satul Iarmaroc şi versantul oriental al Carpaților. O noapte de tăciune, opacă, precum un doliu.

Cele patruzeci şi şapte de case albe, asemănătoare cuburilor de zahăr aruncate pe platoul verde, sunt pustii. Locuitorii lor au murit. Cu toții. E prima noapte pe care locuitorii din Iarmaroc o petrec sub pământ. Locuința lor veşnică se află sub pământul muntelui Căpățâna, acolo unde au fost masacrați de avioanele americane.

Pe cer, nicio stea. Pe pământ, nicio lumină. Se face întuneric peste tot.

Unica supraviețuitoare din Iarmaroc e Ioana Apostol. Doarme. Somnul ei e liniştit. Ioana îl visează pe soțul ei, pe Tomiță. Surâde în somn. Ioanei nu-i pasă de evenimentele petrecute seara. Nu ştie că bărbatul ei a fost împuşcat, nu ştie de moartea tuturor sătenilor masacrați de americani. Nu ştie de moartea preotului. Nici de arestarea lui Ionel. Nici de furtul aurului şi al icoanelor din mănăstire de către prinții fanarioți. Nu a aflat de ordinul regelui de a da pământul românesc inamicului pentru a face pe plac națiunilor civilizate. Nu ştie că *feldwebel*-ul care a salvat-o de la execuție şi toți însoțitorii săi au fost ucişi de Fanoti, iar cadavrele lor sunt expuse ori spânzurate ca un arc de triumf pentru primirea ocupanților.

Ioana nu ştie nimic de praznicul acestei zile, că regele şi guvernul au declarat-o sărbătoare națională. Ioana Apostol visează la soțul ei. Îl aşteaptă în somn, îi surâde în vis.

În afară de Ioana Apostol, la Iarmaroc nu mai sunt decât câinii. Fiecare casă are cel puțin un câine. Sunt mai mult de cincizeci de câini în sat. În această noapte câinii din Iarmaroc nu dorm. Intră în curțile goale şi adulmecă zidurile şi uşile caselor. În nicio casă din Iarmaroc nu se află vreun om. Câinii sunt fără stăpân. Nu mai au de vegheat asupra vieții şi somnului cuiva. Câinii umblă pe ulițele înguste. Se strecoară pe întuneric de-a lungul gardurilor din lăstăriş. Apoi, câinii se adună în curtea Ioanei Apostol. Căci e singura casă din Iarmaroc. O păzesc cu toții. Fără să se întreacă între ei. Instinctul lor de câine le spune că toți

oamenii au murit şi că de aici înainte singura lor stăpână, stăpâna caselor, a câmpurilor şi a întregului sat, este Ioana Apostol.

Deodată, câinii încep să latre. Ioana se trezeşte.

„Vine Tomiță!”, îşi spune, încă pe jumătate adormită. Sare din pat. Îşi repetă: „Vine Tomiță! Tomiță vine acasă!”

Se îmbracă pe întuneric. Deodată se întristează:

„Câinii latră înrăiți... Nu e Tomiță! Câinii satului n-ar lătra niciodată aşa la bărbatul meu.”

Ioana ascultă cu luare-aminte.

„Tomiță este astăzi un străin pentru câini, îşi spune ea. De ce să îmi mai fac, aşadar, vise că ar fi fost recunoscut de câini? Nu e Tomiță... Lipseşte de patru ani. Câinii nu-l mai recunosc. Dar nu e Tomiță. În zadar mă mir. O să vină în curând. Nu e el acum. Când va veni Tomiță chiar dacă nu-l vor recunoaşte câinii –, nu vor lătra la el. Mersul lui, mirosul lui, trupul lui sunt la fel ca ale tuturor Apostolilor din sat. Câinii nu-l pot primi cu lătrături atât de răutăcioase.”

Acum câinii latră cu răutate. Oameni străini colindă prin sat. Ioanei îi e teamă. Îşi dă seama că e prima oară când ea e singură în sat şi că, dacă țipă, n-o va auzi nimeni. Îi tremură întreg trupul de spaimă. Ferestrele casei se luminează brusc. De parcă fulgeră. Sunt focuri de armă... Fulgere. Bubuiturile se apropie, intră în curte. Vin din toate direcțiile. Gloanțele ies, pe întuneric, din țevile mitralierelor asemenea unor perle de foc.

Ioana cade în genunchi înaintea icoanei Sfântului Ignațiu de Loyola.

„Fugi, sărmană Ioana!, îi strigă instinctul. Salvează-te cât poți de repede, altfel eşti pierdută!”

În curte, detonările se întețesc. Ioana nu se mai poate salva. Casa ei e o veche moară de apă, atârnată deasupra satului, pe stâncă, asemenea unui balcon cu fața spre răsărit. Trei pereți sunt săpați în stâncă. E o casă ca un castel fortificat; nu poți ieşi decât pe o singură uşă, cea care dă spre apus. În fața uşii stau străini care trag cu armele. La fereastră în noapte se agață coliere de foc ce ies din gurile mitralierelor. Gloanțele lovesc pereții de piatră. Deodată focurile încetează. Întunericul acoperă totul. Un câine zgârie uşa cu ghearele. E rănit şi cere ajutor. Vrea să intre. Ioana îşi lipeşte urechea de uşă. Câinele zgârie din ce în ce mai tare, ca şi când ar vrea să-şi înfigă ghearele în chiar carnea Ioanei. Trage zăvorul şi deschide uşor uşa. Câinele rănit se strecoară înăuntru.

Se aşază îndată pe spate cu labele în sus. Moare. Sângele se răspândeşte în toată casa. Fierbinte şi lipicios.

Ioana se mânie. Uită de teamă. Deschide larg uşa şi iese în prag, țipând:

— Asasinilor! Veniți şi spuneți-mi... De ce omorâți câinii? Ce v-au făcut câinii ca să trageți în ei cu mitralierele?

„Nu trebuia să faci asta, Ioana!, îi strigă instinctul. Nu trebuia să deschizi uşa! Nu trebuia să vorbeşti. Eşti pierdută!"

Ioana ştie că e pierdută. Îşi riscă viața, dar e mult prea târziu ca să-şi retragă cuvintele aruncate cu indignare pe întuneric.

Un reflector puternic asemenea soarelui la amiază aruncă o lumină violentă asupra Ioanei. Femeia e răstignită în uşă de lumina puternică.

— Sus mâinile!, ordonă o voce de bărbat.

Ordinul e în româneşte. Ioana ridică mâinile. Nu vede în fața ei decât gura deschisă monstruos a unui reflector. Trupul femeii suferă, străpuns de lumină.

Cu brațele ridicate, Ioana simte vântul trecându-i pe sub subțiori. I se pare că e complet goală. Simte ochii străini, ochi de bărbați, care o privesc. Ruşinea şi teama o doboară. Deznădăjduită, lasă brațele să-i cadă.

— Sus mâinile!, ordonă aceeaşi voce.

Ioana are senzația dureroasă că e răstignită, goală, pe o cruce. I se pare că soldații îi privesc goliciunea. Că-şi bat joc de ea...

Paşi de oameni se apropie de ea. Paşi grei. Paşi de metal. Paşi de bărbați. Blindați... Paşii sub care pământul geme de durere, precum un corp zdrobit. În spatele oamenilor ce înaintează se află un tanc. Înaintează şi tancul. Încet. Miroase a fontă încinsă, a plită cu ulei ce dă în clocot, a piele şi a cauciuc, a cuptor. A lampă de petrol care tocmai s-a stins şi care fumegă.

Paşii sunt foarte aproape de Ioana. Închide ochii de spaimă. Doar nările îi palpită. Oamenii se apropie de ea. Cu armele în mână. Oameni îmbrăcați în haine de piele. Cu centură, cu cizme. Miros puternic a tutun, sâmbure de cireaşă zdrobită între dinți. Alcool. Un miros de bărbat. Violent. Aşa cum miros tinerii satului când au jucat multă vreme la horă...

— Sunt soldați germani în sat?, întreabă omul în întuneric.

Respirația sa, asemenea unui aruncător de flăcări, o răneşte pe Ioana. Răspunde:

— Nu sunt.

— Sunt trupe româneşti în sat?

— Nu.

O căldură bruscă de ceai fierbinte cuprinde întreg trupul Ioanei Apostol. Îşi simte trupul că se topeşte precum ceara. Înțelege că soldații ce se află înaintea ei sunt inamici, ruşi. Inamici împotriva cărora soțul ei, Tomiță Apostol, luptă de patru ani. Aşadar, inamicii sunt aici! În curtea Ioanei. Înaintea ei. Şi ea e singură...

— Câți locuitori sunt în sat?, întreabă inamicul.

— Niciunul, răspunde Ioana.

Ştie acum că e în mâinile inamicului. Că va muri. Că nu-l va mai vedea pe bărbatul ei. Niciodată. Pe neaşteptate, totul îi devine indiferent.

— Unde sunt oamenii din sat?, întreabă glasul inamic.

— Au fost evacuați.

Ioana e mulțumită că poate vorbi. Vorbind, nu i se mai pare că este goală. Cuvintele chiar şi când cineva e gol acoperă ruşinea la fel ca o haină.

— Cine e în casă în afară de tine?

— Nimeni.

Niciun câine nu latră. Niciunul nu urlă. De îndată ce stăpâna a vorbit, câinii şi-au regăsit liniştea. Sunt paşnici.

— Când a fost evacuat satul?, întreabă inamicul.

— De dimineață.

— Cine a evacuat satul?

— Soldații români.

— Şi pe tine de ce nu te-au evacuat?

— M-am ascuns. Soțul meu mi-a scris că se va întoarce acasă de pe front. Îl aştept.

Ioana nu mai poate. Izbucneşte în lacrimi.

— Ai făcut bine că ai rămas să-l aştepți pe soțul tău, spune inamicul. Aşteptarea ta va fi răsplătită. În această noapte vei avea patru bărbați în patul tău. Eşti mulțumită?

Inamicii râd. Femeia plânge. Pe întuneric, soldații se apropie de trupul Ioanei. O pipăie peste tot. Caută arme.

— Lasă brațele în jos!, ordonă inamicul ce vorbeşte româneşte.

Sunt patru cu toții. Cei patru îşi aprind lanternele. Ioana îi priveşte. Sunt tineri. Cu părul vâlvoi sub casca de piele. Intră în casă. Primul lucru pe care îl văd ruşii, trecând pragul, e fotografia în mărime naturală a lui Tomiță. De pe perete surâde vizitatorilor în uniforma lui de soldat. Un vânător de munte!

În primul moment, ruşii nu-şi dau seama că e o fotografie. Apoi se amuză de spaima lor. Unul dintre ei se supără pe fotografie, o smulge de pe perete şi o aruncă pe podea.

— Fascist?, întreabă rusul.

Loveşte cu piciorul, plin de dispreț, fotografia lui Tomiță, ca şi când ar lovi un cadavru.

— Nu e fascist, spune Ioana. E soțul meu.

— E uniformă fascistă, repetă rusul.

— Uniforma soldatului român. Vânător de munte.

— *Tocina*. Tot una. Soldatul român e soldat fascist. *Tocina.*

Ioana se apleacă pentru a lua fotografia. Rusul îi pune piedică şi Ioana cade cu fața la pământ. Ruşii râd. Ioana se ridică plină de tulburare.

— Însemn fascist?, întreabă rusul, arătând cu țeava armei pe perete icoana Sfântului Ignațiu de Loyola.

— E o icoană.

— *Tocina*. Tot una. Icoana e un însemn fascist. *Tocina.*

— Eşti fascistă?, o întreabă rusul pe Ioana.

O ia de mijloc.

— Repet: fascistă?

Rusul o împinge pe Ioana spre fundul camerei.

— Fascistă?

Ioana se smulge din brațele bărbatului şi încearcă să fugă. Rusul îi pune din nou piedică. Cade. Rusul se aruncă asupra ei cu toată greutatea. Îi apucă sânii cu putere. Ceilalți trei ruşi îl prind strâns pe tovarăşul lor şi îl ridică:

— Serviciul nu s-a terminat!, țipă unul dintre ei.

Toți patru ies din casă. Ioana e în mijlocul lor. Ca ostatică şi ghid. Câinii îi privesc de la depărtare pe duşmanii care merg, conduşi de Ioana Apostol, să se asigure, la lumina lanternelor că nu sunt soldați români ori germani în satul Iarmaroc.

În două ore va fi miezul nopții. Ziua de 23 August 1944 nu s-a încheiat. E o zi lungă. Cumplit de lungă. Cea mai lungă din întreaga istorie a României. Pentru că nici morții, nici viii nu o vor uita vreodată.

*

Soldații lasă tancul în curte. Însoțiți de Ioana, scotocesc satul. Bat cu picioarele în toate uşile de lemn ale caselor. Uşile se deschid. Niciuna nu este zăvorâtă. Din prag, inamicul proiectează

înăuntru o rază luminoasă a unei lanterne de buzunar. Constată că nu e nimeni.

Trec la casa următoare. Ioana caută cu deznădejde un mijloc să scape. Dar ruşii nu o slăbesc din ochi nici măcar un pas. O încadrează strâns. Simte răsuflarea lor arzătoare, acră, înțepătoare de la alcool, tutun şi oboseală. Înaintea bisericii Ioana se opreşte. A înțeles că o evadare nu e cu putință. Plină de deznădejde, priveşte crucea de fier de deasupra bisericii. O imploră pe Maica Domnului: „Preasfântă Fecioară Maria, tu, care eşti femeie, mă rog ție, nu îngădui să fiu violată de duşman!"

Ioana plânge. Ruşii o târăsc. Ioana, cu ochii la cruce, se roagă mereu: „Dacă tu mă laşi să fiu violată, tu, Preacurată Fecioară Maria, mă arunc în fântână ori îmi pun capăt zilelor cu toporul. Violată, n-am să mai pot sta înaintea soțului meu când se va întoarce. N-am să-l mai pot privi şi primi pe soțul meu, dacă tu, Preacurată, Preasfântă Fecioară Maria, vei îngădui să fiu violată!"

— Liniştește-te, femeie!, ordonă rusul care vorbeşte româneşte. Cum te cheamă?

„Tu eşti o sfântă, dar tu eşti femeie, Fecioară Maria! Nu îngădui să fiu violată! Tu nu poți să îngădui una ca asta! Te rog, salvează-mă! Doar tu poți să mă salvezi. Te rog, Fecioară, salvează-mă de la viol!"

— Răspunde: cum te cheamă?, întreabă rusul, trăgând-o pe Ioana de mână.

— Mă cheamă Ioana Apostol.

Priveşte crucea şi adaugă: „Îmi pun încrederea în tine, Preasfântă Fecioară! Doar tu poți să mă salvezi de la viol!"

— Nu-ți vom face nici un rău dacă ne spui adevărul şi dacă nu sunt soldați germani şi români în sat, spune rusul. Niciun rău.

— N-o să mă violați?, întreabă Ioana.

Chipul i se luminează.

— Prefer să mor decât să fiu violată... Îl aştept pe soțul meu de patru ani, cu cinste. E omul din fotografie. L-ați văzut. Deci n-o să mă violați? Voi face tot ceea ce-mi veți cere. Tot ceea ce vreți. Numai să nu mă violați. Vreau ca soțul meu să mă afle aşa cum m-a lăsat. Vă implor!

Interpretul traduce tovarăşilor săi cuvintele Ioanei. Ruşii izbucnesc în râs. O iau pe Ioana de mijloc, înțelege atunci că inamicii au decis să o violeze şi că rugămintea ei absurdă îi face să râdă. Se zbate şi încearcă să fugă. O prind din urmă. Începând din acea clipă bărbații o țin de amândouă mâinile. Nu mai poate fugi.

— De ce vrei să fugi?, întreabă rusul. E cu neputință să fugi! E o prostie să încerci ceva ce nu se poate!

Îi explică Ioanei:

— Soldații, în război, au nevoie de femei. Femeile sunt făcute pentru soldați. Eşti femeie. Aşadar, făcută pentru noi. Femeile ştiu asta. Când e război, rămân mereu acasă, aşteptându-i pe soldați. Chiar în oraşele complet arse, unde nu a mai rămas decât cenuşă, rămân mereu câteva femei care îi aşteaptă pe soldați. Tu, de exemplu, ne aştepți aici. Pe vârf de munte. Singură. Într-un sat părăsit... De ce să fugi acum? Femeile sunt singurul lucru singurul lucru bun pe care războiul îl aduce soldaților.

Ruşii se aprind. Unul dintre ei o ia pe Ioana de mână. O strânge din toate puterile. Îi caută gura. O îmbrățişează.

— Mai întâi serviciul!, strigă altul.

E un nou răgaz pentru Ioana. Soldații scotocesc mereu prin sat. Iată-i iarăşi înaintea bisericii.

„Nu vrei să mă salvezi, Preasfântă Fecioară?, repetă Ioana, cu ochii întorşi către cruce. Orice femeie vrea să rămână curată, Preasfântă Fecioară! De ce nu mă ajuți să rămân aşa? Te asigur că, dacă nu mă vei ajuta, am să iau toporul care e acasă, sub scară şi am să-mi crăp capul cu el înainte să intru cu ruşii în casă, unde vor să mă violeze! Tu nu vei fi singura ființă curată. Voi fi şi eu, cu toate că nu sunt sfântă ca tine!"

Ioana plânge în hohote. Casa este aproape. S-a hotărât să se sinucidă. Ruşii măresc pasul, căci se grăbesc să profite de ea. Deodată, Ioana îşi aduce aminte de un cântec pe care-l cântă femeile la Iarmaroc:

„Femeie, dacă bărbatul tău te bate, dă-i să bea. După ce-a băut, bărbatul nu va mai putea ridica brațul.

Femeie, dacă bărbatul tău te mustră, dă-i să bea. Se va culca şi nu va mai putea să deschidă gura.

Femeie, dacă bărbatul tău vrea să plece cu o altă femeie, dă-i să bea. Dă-i să bea până ce va cădea jos. Atunci vei putea să-l calci în picioare."

— Vreți să beți țuică?, le propune Ioana duşmanilor.

— E ceva de băut?

— Eu nu am decât țuică.

Ioana e mulțumită. Le va da să bea ruşilor. Ruşii vor cădea pe jos. Bând, vor fi beți, vor adormi. Nu vor putea să o violeze. Va fugi.

— Sora soțului meu, continuă ea, femeia paracliserului, e o femeie înțeleaptă. Are țuică pentru femeile care nasc. Are acasă o damigeană plină cu țuică. Poate să fie ca o vadră. Când femeile care nasc beau țuică, durerile încetează. Se pomenesc mai apoi cu copilul lor în brațe, fără să ştie că au născut.

Ioana şi soldații ruşi intră în casa paracliserului. Damigeana şi sticlele de țuică sunt la locul lor în beci. Țuica amestecată cu ierburi şi ulei de mac îi adoarme pe cei care o beau şi-i face insensibili la durere. Ruşii iau damigeana şi sticlele. Se întorc cântând împreună cu Ioana.

Satul e pustiu. Casa Ioanei e toată luminată. Câinii stau la depărtare de tânăra femeie care râde împreună cu duşmanii ei. Dar noaptea abia a început. Până a doua zi, 24 august 1944, ziua Sfântului Bartolomeu, multe ceasuri vor mai trece. Ceasuri întunecate...

Norii se preumblă pe ulițe, printre casele din Iarmaroc, asemenea unor rufe albe, asemenea unor cârpe. Norii şterg urmele duşmanilor care au mers pe ulițe. Câinii stau cu ochii deschişi. Cu toții. Toată noaptea. Veghează în jurul casei Ioanei Apostol, soția lui Tomiță.

*

Noaptea de 23 august aproape s-a încheiat. Cerul negru, ca o sutană de monah, e pătat larg de sânge spre răsărit. Ionel a fost alungat de la mănăstire. Se grăbeşte să ajungă în sat. În curtea Ioanei Apostol e un tanc pe care Ionel îl vede de departe. Copilul înțelege că inamicul a intrat în satul Iarmaroc. Aşa cum prevăzuse, de altfel, locotenentul Fanoti... Deodată Ionel nu se mai gândeşte la convoiul pe care voia să-l prindă din urmă. Nu se mai gândeşte la mama şi la tatăl său. Vrea să-l vadă pe duşman cu propriii săi ochi. Strecurându-se, se apropie de tanc. Nimeni. Nimic nu mişcă... Ionel ajunge la tancul uriaş, nemişcat, din fața casei. Pe tanc citeşte: „Made în U.S.A.” Deasupra, steaua sovietică. Ionel nu se miră. Românii ştiu că ruşii vor cuceri România mulțumită armelor furnizate de americani. Misiunea americanilor e de a-i înarma pe ruşi, pentru a putea să cucerească întreg pământul.

Aproape de tanc sunt doi câini morți. Ionel se îndepărtează. Nu-i priveşte. E înspăimântat de cadavre.

Înaintea uşii, afară, Ioana Apostol stă ghemuită. Culcată la fel ca un câine. Doarme pe prag. Cu părul desfăcut. Cu bluza ruptă. I se văd sânii.

— Cățea!, spune Ionel.

Scuipă. Ioana îl dezgustă. La fel cum îl dezgustă cadavrele câinilor. Dă cu piciorul în trupul femeii ghemuite pe pragul propriei case.

— Scoală-te, cățea spurcată!, îi spune Ionel.

Se uită cu dispreț la femeia dezbrăcată. Scuipă încă o dată. Spune fără să o privească pe Ioana:

— Te-ai culcat cu ruşii. De-asta ai vrut să rămâi singură în sat!

Ioana se trezeşte. Poartă pantaloni albi. Pantalonii soțului ei Tomiță. Pantalonii sunt prea largi pentru ea... Ioana se uită la Ionel ca într-un vis. Cu mâinile la ochi începe să plângă. Îşi dă seama în ce hal este. Îi este ruşine. E deznădăjduită. Vrea să fugă, dar trupul ei e ca de mort.

Casa e închisă pe dinafară cu o bârnă de stejar.

— Te sfătuiesc să-ți iei bocceaua şi să dispari unde vei vedea cu ochii, spune Ionel. Ca măcar Tomiță să nu te afle aici, cățea ce eşti! Uită-te la tine... N-ai vrut să pleci cu tot satul. Voiai să vină duşmanii ca să te culci cu ei! Ptiu!

Ionel o scuipă. Ioana, în picioare, plânge, acoperindu-şi fața cu mâinile, sub părul despletit.

— Câți ruşi ai în casă?, întreabă Ionel.

— Patru, răspunde Ioana.

Vrea să cadă în genunchi înaintea lui Ionel. Să-i ceară iertare. Să-l implore. Să n-o mai chinuie! Să n-o mai disprețuiască! Dar Ionel rămâne neînduplecat.

— Bărbatul tău, Tomiță, luptă de patru ani împotriva ruşilor şi tu, tu îi aştepți acasă ca să te culci cu ei! Cu duşmanii... În patul lui Tomiță! În casa lui... Cățea! Pleacă!

Ionel ia o piatră. Vrea să o alunge pe femeie aşa cum ai alunga un câine. Femeia rămâne nemişcată. Plânge înaintea copilului. Ionel se ridică pe vârfuri. Priveşte pe fereastră în casă. Cei patru soldați inamici dorm. Unul dintre ei stă în mijlocul patului. Ceilalți trei zac pe podea. Trupurile lor sunt nemişcate ca nişte cadavre. Masa e răsturnată. Icoana şi fotografia lui Tomiță sunt rupte în bucățele, pătate de sânge. Pe podea, sticle sparte.

Ionel se caţără pe pervazul ferestrei. Vrea să ştie dacă ruşii trăiesc. Da, respiră... Unul dintre ei sforăie. Ceilalţi patru seamănă cu nişte porci.

— Cățea!, strigă Ionel, fără să se uite la Ioana.

Ionel se întreabă de unde e sângele ce inundă casa. Nici ruşii, nici Ioana nu au răni. Totuşi, cineva a fost rănit în casă... Pe jos e o baltă de sânge.

— De unde e sângele?, întreabă Ionel.

— De la un câine care a fost rănit şi care a intrat în casă, unde a murit la picioarele mele.

Ionel scuipă... Observă că ruşii au hainele încheiate şi zac în sânge, în mizerie, ca nişte porci. Aşa cum uneori oamenii de la ţară, atunci când vin beţi de la cârciumă, adorm chiar în locul în care cad.

Spectacolul nu e nou pentru Ionel.

— Ce s-a întâmplat?, întreabă el.

— Au venit noaptea. Mai întâi am auzit bubuituri. Apoi un câine rănit a venit să zgârie uşa. Am deschis. Nu ştiam că ruşii sunt afară. Au ţipat la mine: „Sus mâinile!" Le-am ridicat. M-au luat prizonieră.

Ioana plânge. Îşi acoperă din nou chipul. Copilul se uită la pantalonii cu care Ioana este îmbrăcată. Pantalonii sunt fără pată.

— Ruşii au vrut să mă violeze, spune Ioana.

Nu îndrăzneşte să-l privească pe copil. Continuă:

— Am încercat să fug. A fost cu neputinţă. Atunci m-am gândit că, dacă le dau de băut, vor cădea morţi de beţi. Un bărbat beat nu poate să violeze o femeie. Le-am dat să bea. Era singurul lucru pe care-l puteam face ca să nu mă violeze.

— Şi aţi băut împreună?, întreabă Ionel, cu dispreţ şi dezgust. Răspunde! Ai băut cu ruşii?

— Am băut, răspunde Ioana.

— Ruşii aveau băutură?

— Nu. Eu le-am dat băutura. Ţuică. Ţuica voastră. Mama ta avea o damigeană cu ţuică pentru naşteri...

— Ai intrat la noi şi ai furat ţuica făcută de mama! Ai furat băutura ca s-o dai ruşilor! Treaba ta! Te priveşte. Nu ştiu cum o să faci. Ai face bine să dispari, în orice caz, numai să nu dai ochii cu mama. Nici cu oamenii din sat. Nici cu Tomiţă. Dacă te întâlneşti cu ei, o să arunce cu pietre după tine, ca într-o cățea. Căci aşa meriţi, gunoi ce eşti!

— Trebuia să-i îmbăt pe ruşi, spune Ioana. Eram singură, femeie. Erau patru bărbaţi înarmaţi... Nu puteam să-i birui. Trebuia să-i îmbăt. Înţelege-mă. Nu puteam să fac altfel.

Ioana îl ia de mână pe Ionel. Spune plângând:

— Toţi patru mă ţineau de mâini, aşa, cu putere. Nu puteam să scap de ei.

Cu dezgust, Ionel îşi desprinde mâinile din cele ale femeii. Şterge mâna pe care Ioana a strâns-o. Se uită la ea cu luare-aminte.

— De ce te-ai îmbrăcat cu pantalonii soţului tău?

— Nu ştiu de ce, spune Ioana, plângând. Eram în pericol. Voiam să rămân curată. Poate că din acest motiv m-am îmbrăcat cu pantalonii. Nu-mi amintesc. Mi-au turnat ţuică amestecată cu ierburi. Forţat. Nu-mi amintesc deloc. Ştiu doar că m-am zbătut. M-am luptat. Am făcut tot ce era cu putinţă. Tot. Îţi jur! Am luptat ca un bărbat... Nu ştiu decât atât: deodată, mi-am amintit că o sfântă îşi punea straie bărbăteşti când era în primejdie. Ca să nu fie violată de soldaţi... Am început să-i implor pe ruşi. Apoi mi-am pus pantalonii lui Tomiţă. Cum făcuse sfânta.

— Nu e nicio sfântă care a purtat pantaloni, spune Ionel. Baliverne! Unde ai văzut tu o icoană cu o sfântă ce poartă pantaloni?

Ioana plânge. Într-adevăr, n-a văzut niciodată, în nicio icoană, o sfântă cu pantaloni. Ştie toate icoanele din biserică. Ionel are dreptate. Nu există. Totuşi, Ioana, în lupta ei din această noapte cu ruşii, a văzut înaintea sa o sfântă cu pantaloni, care o sfătuia să se îmbrace la fel ca ea. Sfânta spunea că şi ea fusese în primejdie să fie violată de soldaţi. Ioana Apostol nu ştie că strămoşii săi pe când locuiau în Apus, când erau „apostolici", adică romano-catolici îngenuncheau înaintea unei sfinte cu pantaloni care purta acelaşi nume ca ea: Sfânta Ioana a Franţei. Uitată de mai multe generaţii, Sfânta Ioana franţuzoaica i s-a arătat Ioanei Apostol pentru a o ajuta să scape din aceeaşi primejdie. Ioana Apostol nu ştie de existenţa Ioanei a Franţei. Această sfântă nu e în calendar, nici în icoane. Totuşi, ea a venit să o ajute pe româncă. Din negura vremurilor.

Ioana Apostol plânge în picioare înaintea casei sale. Poartă pantaloni la fel ca Ioana a Franţei, care era îmbrăcată astfel ca să nu fie violată de soldaţii ocupanţi, de englezi.

— Nu ştii dacă ai fost sau nu ai fost violată de ruşi?, întreabă Ionel.

— Ştiu că m-am zbătut cu toate puterile, răspunde Ioana.

— Dar cum s-a sfârşit totul?

— Doar Dumnezeu ştie. Eu nu ştiu decât asta: m-am apărat cu toată puterea pe care poate să o aibă o femeie. Cu deznădejde. Cu furie, ca o lupoaică.

Ionel se mai uită o dată pe fereastră la ruşii ce dorm în casă. Băiatul constată că soldaţii au hainele încheiate de sus până jos. Şi deduce, fără îndoială, că bărbaţii nu au violat-o pe Ioana. Ionel se bucură. Tot ceea ce este pur îl bucură.

— Inamicul are arme?, întreabă el.

— Nu. S-au dezarmat unii pe alţii. S-au bătut din cauza mea. Şi-au smuls unul altuia arma. Sunt sub scară.

Ionel intră fără teamă în cameră. Ruşii dorm adânc. Copilul îi examinează pe soldaţi pe rând. Niciunul nu este înarmat. Ionel îi lasă să doarmă. Închide uşa pe dinafară. O bate pe Ioana pe umăr, aşa cum fac bărbaţii. O încurajează.

— Dacă ţi-ai pus pantaloni, nu te-au violat. Şi ei sunt îmbrăcaţi. Nu trebuie să-ţi fie ruşine, Ioana! Trebuie să te mândreşti. Aşa cum trebuie să o slăveşti pe sfânta care te-a sfătuit să-ţi pui pantaloni. Sunt martor la izbânda ta şi te fericesc.

Ioana şi Ionel adună aşa cum ai aduna vreascuri armele, pistoalele şi mitralierele ruşilor. Le pun grămadă lângă tanc.

— Merg după armata română, spune Ionel.

E nespus de mândru.

— Îi voi anunţa pe ofiţerii români că Ioana Apostol eroina ţării a făcut, de una singură, cu mâinile goale, patru prizonieri cu armele lor şi un tanc. Voi aduce armata română să vină şi să-i ia în primire pe prizonierii Ioanei. Şi Ioana va fi decorată.

Ionel îi dă Ioanei un sărut pe frunte. O ajută să urce pe tanc. Îi dă o mitralieră. Îi explică cum trebuie să o ţină.

— Nu uita că sunt prizonierii tăi! Păzeşte-i bine! Nu pot ieşi din casă decât pe uşă. Casa ta e o fortăreaţă. Dacă vor să iasă, trage. Păzeşte-i până ce mă întorc cu armata română căreia îi vei preda.

Ioana urcă pe tanc. Îndreaptă către uşă ţeava mitralierei. Din când în când, Ionel, îmbrăcat în alb, ca un înger, se vede pe deal, grăbindu-se spre vale pentru a veni cu armata română pe platoul înverzit.

Ioana nu vrea să se mai gândească la Tomiţă. Un asemenea gând o umple de teamă. Ştie că a săvârşit o faptă strălucită. Că va fi menţionată în ziare, celebrată în cărţile de istorie. E o femeie care a făcut patru prizonieri... A capturat cu mâinile goale un tanc

uriaş, mitraliere, arme. Asta nu poate fi opera unei femei! Ioana este mândră.

În acest timp, lacrimile îi curg pe chip. Ar vrea să ştie cu certitudine un lucru: ruşii au violat-o ori ba? Dacă au violat-o, ar vrea să moară. Imediat. Pentru a nu risca să întâlnească vreodată privirea soţului ei. Plânge. Lacrimi mari îi cad pe mitralieră şi pe tancul capturat.

*

Ionel a plecat în zori. Ziua se apropie de sfârşit. Ioana Apostol stă nemişcată, pe tanc. Aşteaptă. Nimeni nu-i vine în ajutor... Lumina soarelui se prelinge arzătoare, ca aurul topit, peste Munţii Carpaţi, peste satul Iarmaroc, peste tancul supraîncălzit ca un cuptor şi peste fruntea ca de ceramică a femeii care aşteaptă, sus pe tanc, cu mitraliera pe genunchi.

Ioana găseşte în tanc un creion şi o hartă a României. Întoarce harta şi, pe spatele ei, îi scrie o scrisoare lui Tomiţă:

„Sunt în faţa casei, a casei noastre, şi îţi scriu. Sunt pe un tanc rusesc care a intrat azi noapte în curte. L-am capturat. În casa noastră sunt închişi patru soldaţi inamici. Sunt prizonierii mei. Au venit astă noapte cu tancul. Au încercat să mă violeze. Eram singură în sat. Toţi oamenii au fost evacuaţi ieri la prânz. M-am apărat de viol cu toate puterile mele. M-am îmbrăcat cu pantalonii tăi. I-am îmbătat pe inamici. Acum dorm. Parcă sunt morţi. Le-am dat să bea ţuică amestecată cu ierburi, care se dă femeilor ce nasc pentru a le cruţa de dureri. În zori, Ionel a plecat după armata română. Aştept aici, căci nu vreau să părăsesc casa. Ai scris că vii. Aşadar, o să mă găseşti acasă, moartă sau vie. Aş putea fugi acum. Dar nu vreau să părăsesc casa. Te aştept.

Numai că îmi este cumplit de frică, Tomiţă. Am un tanc, o mitralieră, arme şi câteva lăzi de cartuşe. Soldaţii sovietici dorm, îmbătaţi de ţuică, care are în ea narcotice. Sunt dezarmaţi şi închişi în casă. Sunt patru. Sunt bărbaţi. Ştiu să lupte. Eu nu sunt decât o biată femeie.

Îţi scriu acum, mai cu seamă pentru a uita de frică. Ştiu că prizonierii mei se pot trezi dintr-un moment în altul. Ionel spunea că sunt o eroină. Numele meu va fi scris în ziare şi în cărţile de istorie. Că oamenii satului vor primi, mulţumită eroismului meu, îngăduinţa de a se întoarce din surghiun. Că toţi oamenii îşi vor

recăpăta casele. S-ar face mare dreptate dacă s-ar putea întoarce. Căci, atunci când au plecat, câmpurile nu erau culese. Recolta e verde. Va putrezi pe câmp dacă oamenii nu se vor întoarce. Ar fi mare păcat. Pâinea e Trupul lui Hristos. Pentru mine, singura izbândă este că nu am fost pângărită. Am rămas curată şi credincioasă soţului meu. Ţie, Tomiţă. Har Preasfintei Fecioare, Preasfintei Maici a lui Dumnezeu care m-a ajutat!

Se va lăsa curând noaptea. Nu am nădejde decât de la Dumnezeu din cer şi de la armata noastră de pe pământ. Soarta mea e în mâinile lor. Căci inamicii se vor trezi. Sunt mai puternici. Şi eu sunt singură."

Un nor de praf se iveşte în vale. Un automobil mic un fel de jeep urcă spre Iarmaroc. Ioana se ridică în picioare, pe tanc, pentru a-l vedea mai bine. Plânge de bucurie. Face semne.

— Armata română!, strigă Ioana. Vine armata română! Osana!

Câinii sunt adunaţi în jurul tancului. Animalele o privesc fix pe stăpâna lor.

„Vor să mă încânte?", îşi spune Ioana supărată.

Alungă câinii. Ei nu se mişcă. Privirea lor pare să spună: „Fugi, Ioana! Cât mai ai vreme. În curând, va fi mult prea târziu. Eşti în primejdie de moarte!"

Ioana e fericită. Nu înţelege avertismentul de moarte pe care i-l transmite privirea câinilor. Sus, pe tanc, face semne cu amândouă mâinile militarilor români din automobil ce vin către ea cu toată viteza.

Deasupra platoului, îngerul satului Iarmaroc, îngerul bisericii Sfântului Ignaţiu de Loyola, şi îngerul Ioanei Apostol aştern un nor alb ca o perdea pe fereastra albastră a cerului. Din milă. Pentru a nu vedea ce se va petrece cu femeia lui Tomiţă Apostol.

Căci îngerii, precum câinii, nu ştiu să vorbească oamenilor.

XXIV. SFÂRŞITUL SĂRBĂTORII NAŢIONALE

În seara sărbătorii naționale, locotenentul Marcel Fanoti s-a instalat în clădirea colegiului din Paşcani. A dormit în patul căpitanului Konrad Vitalis. În zori a fost deşteptat de telegrafist. Din capitală sosesc informații şi ordine. Patru membri ai familiei Fanoti sunt membri ai guvernului. Ai noului guvern. Locotenentul ştie că de două luni americanii tratează cu familia Fanoti, cu ambasadorii români de la Ankara, Cairo, Lisabona şi Stockholm. Americanii oferă familiei Fanoti o sumă fabuloasă, ca ea să favorizeze livrarea României către soviete.

Această târguială, după lungi şi aspre dezbateri, a sfârşit prin a ajunge la o înțelegere. Cele două părți au căzut de acord asupra prețului. Şefii diferitelor partide politice româneşti, Palatul Regal şi Statul Major acceptă propunerea americanilor, s-au angajat să livreze teritoriul românesc sovietelor. Primele plăți au fost făcute tot prin mijlocirea familiei Fanoti, în condițiile şi la termenele convenite.

Livrarea efectivă a României către trupele sovietice n-a putut fi efectuată decât cu mare întârziere: cu o zi în urmă, pe 23 August 1944.

Sovietele au garantat viața, bunurile şi menținerea în funcție a tuturor persoanelor care au participat la tranzacție. Politicienii, diplomații şi gazdele Palatului Regal sunt cu toții în afara oricărei primejdii. Dar ei trebuie să supravegheze, pe teren, livrarea României trupelor sovietice fără niciun incident. E o condiție *sine qua non*.

O țară este livrată unei puteri străine exact cum s-ar livra o fermă. Totul trebuie să fie cedat în bună stare noului proprietar. Fanoti are instrucțiuni stricte în acest sens. Dar, în timpul zilei de 23 August şi în cursul nopții de 23 spre 24 august, ziua Sfântului Bartolomeu, nu a întâlnit deloc trupe sovietice.

Locotenentul se îmbracă cu grijă. Poartă aceeaşi uniformă ca în ajun. A adăugat doar o brasardă tricoloră cu steaua sovietică alături de emblema regală. E acum comisar regal pentru livrarea teritoriului trupelor sovietice. Toți militarii germani din regiunea Paşcani sunt ucişi, spânzurați de copaci şi de stâlpii de telegraf,

de-a lungul drumurilor, pentru ca soldații sovietici să-i poată vedea. Însă soldații sovietici nu apar. Locotenentul e trist...

Toate cadavrele militarilor germani au fost jefuite până la unul. În birou se află brichete, ceasuri, aparate de fotografiat. Toate aceste obiecte plus importantele provizii de băuturi alcoolice îi aşteaptă pe ruşi. Dar ruşii nu sosesc, cu toate că depeşele din capitală anunță prezența armatei sovietice la Paşcani de douăzeci şi patru de ore.

În camera locotenentului se prezintă jandarmul Untaru.

— Toată noaptea, spune el, am circulat ca să descopăr măcar o unitate sovietică. N-am văzut nicăieri. Totuşi, ştiu că există în regiune. Dar n-am dat de ele. De informatori nu ducem lipsă. Toți i-au văzut pe ruşi trecând, dar nimeni nu ştie unde s-au oprit.

Fanoti se îmbracă. Îşi dă cu pudră. Se parfumează. În cursul dimineții, alte patrule călare sunt trimise să-i caute pe ruşi pentru a le livra țara. Fără niciun rezultat. Spre seară, jandarmul Untaru intră fericit la locotenentul Fanoti:

— Victorie, domnule locotenent! Am descoperit o unitate sovietică. Se află în satul Iarmaroc. Pe platou. La cincizeci de kilometri apus de Paşcani. O unitate sovietică de geniu. Instalează radare pe platou.

Locotenentul e sceptic.

— Un copil ne-a anunțat prezența sovietelor pe platou, dă asigurări Untaru. Într-o oră această informație a fost confirmată din diverse surse. Trebuie să mergem acolo. Vom lua legătura cu ei. Sovietele nu vor putea spune că le evităm. E datoria noastră să le facilităm intrarea în țară.

După o jumătate de oră, locotenentul Marcel Fanoti pleacă din Paşcani spre Iarmaroc. Face acelaşi drum pe care l-a făcut în dimineața precedentă, pentru a prezida evacuarea locuitorilor din Iarmaroc. Abia dacă îşi aminteşte de *feldwebel*-ul german care, în ajun, era aşezat lângă el şi conducea camionul. Cu chipul limpede, ca o lampă aprinsă, atârnă acum spânzurat de un arbore din Paşcani.

Înaintea ofițerului se înalță Carpații, asemenea unor ziduri albastre ce urcă la cer. De cele două părți ale drumului se întind câmpuri nesfârşite de porumb, asemenea unor valuri verzi. Locotenentul Fanoti urcă spre platou în maşina pe care a luat-o în ajun de la căpitanul Konrad Vitalis. E un Horch decapotabil. În el se află patru persoane: locotenentul, aproape de el jandarmul-

interpret Untaru, şoferul şi, lângă acesta, un soldat cu mitraliera în mână.

Deodată, se vede satul Iarmaroc, cu casele albe, asemenea unor cuburi de zahăr, răspândite pe platoul verde.

— Opreşte!, comandă locotenentul Fanoti.

În faţa maşinii priveşte prin binoclu, exact cum în ajun privea lanurile de porumb căutând silueta lui Tomiţă Apostol ce culegea urzici. Binoclul încrustat cu argint şi sidef se fixează asupra unei case. Lui Fanoti nu-i pasă că e chiar casa lui Tomiţă Apostol, ţăranul pe care l-a împuşcat în ajun.

— Un tanc!, spune locotenentul Fanoti. Un tanc sovietic!

Untaru, şoferul şi santinela observă şi ei tancul. Un tanc negru şi mare cât casa lui Tomiţă.

— E cineva pe tanc, spune Untaru. Un om stă nemişcat şi se uită la noi.

Un fior de teamă trece precum curentul electric prin trupurile celor patru militari din maşină. Ştiu că ocupanţii tancului pot deschide focul asupra lor. Toţi patru pot fi împuşcaţi într-o secundă.

— Puneţi drapelul alb!, ordonă locotenentul Fanoti.

Adaugă:

— E posibil ca unele unităţi să nu ştie că noi, românii, suntem acum aliaţii fideli ai Rusiei sovietice. Poate aceşti oameni ne iau drept inamici. Flutură drapelul alb! Ar fi o prostie să ne lăsăm seceraţi de mitralieră din greşeală.

Santinela ridică jumătatea unui cearşaf alb, agăţată alături de steagul românesc, steagul colegiului din Paşcani.

— Ridică-te în picioare şi flutură drapelul alb ca să se vadă, imbecilule!, ţipă locotenentul furios. Nu ţi-am ordonat să fluturi drapelul alb ca să ne scoţi ochii, ci ca ruşii de pe tanc să-l vadă. Să vadă că nu suntem inamicii lor, că le suntem aliaţi. Că venim ca ambasadori.

Ioana Apostol, nespus de fericită, în picioare, pe tanc, face semne de bun venit militarilor români.

— Ruşii ne-au făcut semn să ne apropiem, spune Fanoti.

E nespus de palid. Examinează cu binoclul, cu multă atenţie, tancul. Ghemuit, în spatele maşinii comandă:

— Demarează încet... Cât mai încet cu putinţă...

Maşina se apropie de satul Iarmaroc.

— Pe tanc e o femeie, spune locotenentul.

— Da, e o femeie, confirmă Untaru. O femeie cu pantaloni albi.

Militarii îşi închipuie că e vorba de o persoană auxiliară din trupele sovietice. În Rusia, femeile luptă pe front exact ca bărbaţii. Sunt femei tanchiste, infanteriste; femei la artilerie şi chiar femei în marina de război.

— Trăiască regele! Trăiască armata română! Trăiască România!, ţipă Ioana Apostol, gesticulând.

Poartă pantalonii albi ai soţului ei; s-a îmbrăcat cu ei în timpul nopţii pentru ca ruşii să nu o violeze. Pantalonii sunt mult prea lungi pentru ea. Peste pantaloni, îşi poartă catrinţa. Fanoti nu aude decât strigătul Ioanei. După gesturi, înţelege că spune ceva amical.

Maşina cu drapelul alb şi drapelul tricolor românesc se află la câteva sute de metri de tanc. Înaintează încet şi se opreşte, în cele din urmă, în faţa casei lui Tomiţă Apostol.

— Spune-le în rusă că suntem militari români. Că venim ca prieteni!, ordonă Fanoti lui Untaru. Spune-le că le aducem de băut, de fumat, mâncare şi că de aici înainte suntem aliaţi pe viaţă şi pe moarte.

Fanoti aduce, într-adevăr, daruri ruşilor. În Horch e un sac plin cu ceasuri, brichete, lanterne de buzunar şi aparate de fotografiat, luate de la militarii germani ucişi în timpul nopţii. Fanoti aduce ruşilor ţuică, vin, mâncare. Tremură de teamă. Nu ştie cum îi vor primi ruşii.

Jandarmul-interpret Untaru strigă cât poate de tare, traducând în ruseşte cuvintele locotenentului Fanoti:

— Nu înţeleg nici un cuvânt în rusă, ţipă Ioana Apostol. Veniţi mai aproape şi vorbiţi româneşte. Sunt româncă.

— Venim ca prieteni, repetă Fanoti.

E neîncrezător şi mereu plin de teamă. Femeia care spune că e româncă nu se dezlipeşte de tanc. Are în mână o mitralieră. O mitralieră rusească. Un model cu încărcător circular, asemănător unei farfurii negre. E o armă cumplită.

— Veniţi ca salvatori! Îmi pierdusem curajul!, strigă Ioana. Apropiaţi-vă!

Ioana plânge de bucurie. Horch-ul opreşte aproape de tanc. Femeia aruncă mitraliera. Coboară şi se aşază în genunchi. În faţa locotenentului Marcel Fanoti... Ioana nu ştie că în ajun soţul ei, Tomiţă, se aşezase, la fel ca ea, în genunchi, înaintea locotenentului Marcel Fanoti, rugându-l să nu-l împuşte ca pe un câine.

Ioana cuprinde cizmele lăcuite ale locotenentului, îşi apasă, mângâietoare şi recunoscătoare, pe cizmele lăcuite ale locotenentului, fruntea sa arsă de soare.

— Dumnezeu să vă aibă în pază!, spune Ioana. Dumnezeu să vă răsplătească! Aţi salvat o biată femeie. Nu mai puteam.

Plânge, dar e fericită. Acum, e un ofiţer aici! Ioana nu mai e singură. Nu mai e abandonată. E apărată. Militarii îi servesc drept scut. Nu va mai fi ameninţată cu violul.

— Unde sunt ruşii?, întreabă locotenentul.

— În casă. Dorm. Slavă lui Dumnezeu, aţi ajuns înainte să se trezească... Ionel, nepotul meu, e cel care v-a anunţat şi v-a rugat să veniţi.

Locotenentul, jandarmul şi cei doi soldaţi români privesc spre tancul rusesc. Se uită la Ioana Apostol. Sunt convinşi că Ioana face parte din personalul auxiliar rus. Totuşi, ceva la ea li se pare suspect. Rămân neîncrezători şi prudenţi.

— Câţi ruşi sunt aici?, întreabă locotenentul.

— Patru.

Pot să vorbesc cu ei?

— Faceţi cu ei ce vreţi, spune Ioana. Nu vă cer decât un singur lucru: să mă apăraţi de ei. Luaţi-i! Să păzeşti patru prizonieri nu e un lucru pe care îl poate face o femeie singură. Din fericire, sunteţi aici!

Ioana plânge din nou. E tot în genunchi, copleşită de oboseală şi de tristeţe. Rămâne îngenuncheată la fel ca România. Nu din servilism. Din cauza foamei! A nedreptăţii... Rămâne îngenuncheată, la fel ca România, doborâtă de contradicţiile istoriei.

Ioana ar vrea să se ridice. Nu mai are putere. Nicio mână nu se întinde către ea pentru a o ajuta.

Locotenentul Fanoti o priveşte neîncrezător, cu asprime. Buzele lui subţiri şi ochiul lui de metal iau un aspect imperios. Schimbarea e totală.

— Ruşii care sunt în casă sunt prizonieri?, întreabă Fanoti. Unde sunt nemţii?

— Nu e niciun neamţ, răspunde Ioana.

— Cine i-a făcut prizonieri pe ruşi?

— Eu.

Acum femeia lui Tomiţă Apostol se ruşinează că i-a făcut prizonieri pe ruşi. Nu se cade pentru o femeie.

— Ruşii au venit cu tancul?, întreabă Fanoti

— Cu tancul.

— Cine era în sat când a venit tancul?

— Eu, singură. Oameni au plecat în surghiun. Au fost evacuați ieri la prânz. Sunt singură în sat.

— I-ai făcut prizonieri pe ruşi de una singură, fără nici un ajutor?

— De una singură, răspunde Ioana.

De această dată e mândră.

— Erau patru, aveau un tanc. Tu erai singură şi, totuşi, i-ai făcut prizonieri?

— Ăsta e adevărul, spune femeia.

Înțelege că isprava pe care a făcut-o e una nemaipomenită. Este jenată.

Locotenentul Fanoti îşi dă seama de situație. E cu totul altfel decât şi-ar fi putut închipui. Nu-l deranjează. N-are decât o idee: să tragă maximum de profit din situația dată.

— Ridică-te!, îi ordonă.

Ioana e în picioare. Locotenentul o priveşte sever, aşa cum un judecător îl cântăreşte pe acuzat:

— Lucrurile nu sunt limpezi. Spui că, singură în sat, ai văzut venind un tanc cu patru soldați sovietici. Că i-ai făcut prizonieri pe soldați. Că sunt în casa ta. Aşa e?

— Aşa e, spune Ioana.

— Lămureşte-mă, cum a fost cu putință? Nicicând nu s-a mai văzut aşa ceva.

Ioana îşi pleacă ochii. Îi este ruşine. E femeie. Inima îi bate puternic în pieptul rămas aproape virgin, cu toate că a alăptat doi copii. Nu poate să spună, cu de-a sila, cu voce tare, înaintea acestor soldați, anumite lucruri pe care femeile preferă să le păstreze doar pentru ele. Dar i se ordonă să vorbească. Trebuie să se supună. Murmură:

— Soldații inamici au vrut să abuzeze de mine, domnule locotenent. Au vrut să mă violeze. Sunt femeie măritată. Femeie cinstită. M-am apărat. Mi-am apărat trupul şi sufletul. Aşa cum ar face orice femeie. Asta e tot.

— Faptele… Faptele!, ordonă locotenentul.

Ochiul îi este aspru, plin de cruzime.

— Dar asta e tot!, protestează Ioana, roşind.

Îi este ruşine.

— Povesteşte cum s-au petrecut lucrurile. Minut cu minut. Spune tot, exact cum s-a întâmplat.

— Le-am dat să bea țuică. Țuică făcută în sat de o femeie înțeleaptă, pentru femeile care nasc şi care, astfel, nu mai simt durerile. Ruşii au băut țuică. E o băutură cu gust bun, dar care te adoarme. Imediat. Şi au adormit. Şi-acum dorm. Mă temeam că se trezesc. Dumnezeu să vă păzească că ați venit la timp! Sunt salvată.

— La ce oră s-au petrecut toate astea?

— După miezul nopții.

— În zadar să povesteşti mai mult!, concluzionează locotenentul. Ai auzit proclamația Majestății Sale Regele?

— Nu.

— Nu-i nimic. Nimeni nu este scutit să respecte legea. Ori o proclamație regală cu caracter de lege. În special cea de ieri, 23 August. Mai departe. Vom examina mai apoi situația ta juridică.

Locotenentul Fanoti, urmat de jandarmul interpret Untaru şi de cei doi soldați, se îndreaptă către casa lui Tomiță Apostol. Ioana îi urmează.

— Deschide uşa!, ordonă locotenentul Fanoti.

Ioana dă bârna de stejar, ce închide uşa pe dinafară, la o parte.

— Deschide-o complet!

Ioana trage zăvorul. Uşa se deschide larg, lovindu-se de perete. În interior, cei patru oameni se ridică. Patru oameni cu părul vâlvoi, nebărbieriți; se retrag către fundul camerei şi se sprijină cu spatele de perete. Sunt patru soldați ruşi. Prizonierii Ioanei. Ridică brațele. Privesc cu teamă pe cei patru militari români, înarmați până în dinți, care au intrat pe uşă. Ruşii ridică mâinile cât pot de sus. Au ochii roşii. Sunt încă mahmuri de la țuica amestecată cu narcotice. Băutură folosită de femeile din Iarmaroc pentru a naşte fără dureri.

După câteva secunde, consternarea, surpriza şi teama se risipesc şi ruşii se liniştesc. Înțeleg, dintr-odată, că nu vor fi împuşcați pe loc.

— Lăsați mâinile jos!, ordonă locotenentul Fanoti.

Untaru traduce. Ruşii îşi lasă brațele jos. Se privesc unul pe altul ca pentru a-şi lua rămas bun pe vecie. Gesturile se succed într-o fracțiune de secundă, dar par că se întind pe ceasuri întregi. Ruşii, cu spatele la perete, se înghesuie din instinct unii în alții. Fiecare dintre cei patru vrea să simtă prezența celorlalți. Să nu fie singur în momentul morții. Să moară împreună. Tovărăşeşte.

— Nu vă fie teamă, tovarăşi!, spune locotenentul Fanoti.

Apropiindu-se de prizonieri, le întinde mâna cu mănuşa din piele de porc. Ruşii ezită, deoarece fiecare luptător de pe front este, într-un anume fel, obişnuit cu gândul că adversarul l-ar putea împuşca. Soldații ruşi îi privesc pe locotenent şi pe soldați, inamicii lor români, care, fără îndoială, îi vor împuşca. Ezitând, ruşii întind mâna unul după altul şi strâng încet, cu un aer absent aşa cum se petrece întotdeauna cu prizonierii –, mănuşa lui Fanoti.

— Explică-le în ruseşte că am venit ca prieten, spune Marcel Fanoti jandarmului-interpret.

Untaru traduce... Pe buzele celor patru soldați sovietici se iveşte un surâs trist, resemnat, amestecat cu neîncredere şi ironie. Sovieticii sunt tineri. Dar sunt soldați. Au făcut războiul. Ştiu că adesea, înainte de a-i împuşca pe prizonieri, cel care va trage le strânge mâna, le surâde exact cum a făcut locotenentul Marcel Fanoti şi le spune: „Sunt prietenul tău." După ce îți surâde, după ce ți-a vorbit ca prieten şi ți-a strâns mâna, inamicul te doboară cu o rafală. Ruşii ştiu asta. Vor să evite întreaga mascaradă. Toți patru preferă ca inamicul, fără să aştepte, să-şi pregătească arma şi să tragă, ciuruindu-i. În zadar să surâdă! În zadar să rostească cuvinte prieteneşti! În zadar să le strângă mâna!

— Untaru, tradu cuvânt cu cuvânt ce-ți voi spune!, reluă locotenentul Fanoti.

— La ordinele dumneavoastră!, spune țiganul-interpret.

— Spune-le prietenilor noştri sovietici că, după patru ani de neînțelegeri, noi, românii, am revenit la sentimentele noastre dintotdeauna. Am redevenit aliați pe viață şi pe moarte ai marilor noştri vecini de la Răsărit, ruşii.

Untaru traduce.

Pe măsură ce vorbeşte, cei patru prizonieri sovietici surâd din ce în ce mai trist, cu un aer tot mai resemnat.

— Ați înțeles?, întreabă locotenentul Fanoti.

Soldații ruşi se privesc unul pe altul. Murmură câteva cuvinte în limba lor. Rusul care ştie româneşte spune:

— Domnule locotenent, eu şi cei trei tovarăşi ai mei vă cerem să ne împuşcați imediat, aşa cum dumneavoastră, militarii fascişti, obişnuiți să faceți. Scutiți-ne de discursuri. Nu suntem atât de tâmpiți să luăm de bune cuvintele pe care inamicii ni le spun înainte de a ne executa. Suntem prizonieri. Ucideți-ne şi încheiați această comedie! Nu ne e teamă.

Cei patru oameni sunt sinceri. Vor să fie împuşcaţi cu adevărat. Sunt deprimaţi din pricina alcoolului, după o noapte de beţie. După o astfel de noapte, sunt sleiţi de puteri. Ruşii vor, mai bine, să fie împuşcaţi imediat. Să nu fie obligaţi să rămână în picioare, să discute. Mai cu seamă să discute. Nu conta subiectul.

— N-am venit să vă împuşc, dragi tovarăşi!, protestează locotenentul Fanoti.

Apropiindu-se şi mai mult de ruşi, pune mâna pe umărul celui care vorbeşte româneşte:

— Dragi camarazi, sunt comisarul regal pentru predarea României armatelor sovietice.

— Împuşcaţi-ne şi scutiţi-ne de vorbele voastre amăgitoare!, spune nervos rusul.

Fanoti repetă explicaţia, ca rusul să traducă pentru tovarăşii săi. Aceştia încep să asculte ceea ce li se spune. În ochii lor roşii de alcool se ivesc sclipiri de inteligenţă. Reînnoadă legătura cu viaţa. Trupurile lor renasc spre o nouă viaţă. Au încetat să mai fie idioţi şi inerţi.

— Cum se face că vă predaţi chiar voi ţara?, întreabă rusul care vorbeşte româneşte. Nu poate fi adevărat! Aţi capitulat?

— N-am capitulat, spune Fanoti. Am schimbat inamicul.

Continuă:

— România a fost, este şi va fi mereu o ţară care aspiră la cultură şi la civilizaţie. Vocaţia României este cultura. Din greşeală, ea s-a îndepărtat de ţările civilizate, de farurile planetei: Franţa, Anglia, întregul Occident. Vreme de patru ani am luptat împotriva Rusiei, care este ajutată de toate naţiunile civilizate. În loc să-i ajutăm pe ruşi să obţină victoria, cum au făcut-o toate naţiunile luminate, toate astrele civilizaţiei şi culturii, toate ţările de veche tradiţie...

Ruşii ascultă, nevenindu-le să creadă.

— Nu vă miraţi, adaugă Fanoti. România e o ţară care are vocaţia culturii. E o vocaţie înnăscută; avem cultura în sânge. E motivul pentru care optăm pentru civilizaţie, fie şi cu preţul suveranităţii noastre naţionale, al libertăţii, al drepturilor noastre pe pământul sfânt al Patriei. Renunţăm la independenţă. Numai aşa vom fi alături de marile naţiuni ale Occidentului. Acum îi vom ajuta pe sovietici, aşa cum o fac ţările civilizate. Cu toţii... Chiar dacă sovietele vor cuceri ţara noastră. Ce importanţă are ţara, din moment ce urmăm toate naţiunile aceeaşi cale? Cultura şi civilizaţia sunt ţintele noastre dintotdeauna. Atâta să fie răul

pentru Patrie! Pentru libertate, noi, românii, suntem mult prea firavi pentru a fi naționaliști și pentru a ne dori independența.

Ruşii sunt încă şi mai neîncrezători. Interpretul le traduce. Nu ştiu dacă ar trebui să râdă. Niciunul nu ştie dacă nu cumva locotenentul îşi bate joc de ei înainte să-i împuşte.

— Untaru, ia armele care sunt acolo şi dă-le celor care au misiunea de a le purta!, ordonă locotenentul.

Jandarmul şi cei doi soldați iau armele şi le dau ruşilor. Aceştia le privesc. Văd că sunt încărcate. Totuşi, mirarea celor patru oameni nu se risipeşte. Rămân nehotărâți cu armele în mână. Nu ştiu ce ar trebui să facă. Locotenentul român, cu toate că n-ar fi fost de crezut, n-a mințit!

— Sunt fericită că războiul s-a încheiat!, spune cu voce tare Ioana.

Constată cu satisfacție că românii se poartă bine cu prizonierii. I-a fost cumplit de teamă ca nu cumva prizonierii să fie împuşcați.

— Untaru, mergi la maşină şi adu o sticlă de şampanie ca să ciocnim cu aliații noştri! Dacă n-am fi venit, rămâneau prizonieri. Puteau să cadă în mâinile unei bande de fasciști. Au noroc că am venit. I-am salvat.

Deodată Fanoti se întoarce către Ioana Apostol.

— Femeie, eşti măritată?

— Da, răspunde Ioana. Soțul meu e la război de patru ani. Acum, că Dumnezeu ne-a dăruit pace, soțul meu o să vină cât de curând. Mi-a scris că va veni. Îl aştept. Războiul s-a încheiat. Tomiță, soțul meu, se va întoarce. Cu siguranță n-o să mai întârzie.

Ioana e fericită.

— Femeie, îți dai seama ce faptă ai săvârşit?, întreabă Fanoti. Ai făcut prizonieri, azi noapte, patru soldați sovietici. E adevărat? Da ori ba?

— E-adevărat, spune Ioana, dar nu mă fericiți. Am făcut doar ceea ce o femeie trebuie să facă pentru a-şi apăra cinstea şi onoarea.

Ioana vorbeşte smerit. Adaugă:

— Orice femeie îşi apără trupul. Curăția conjugală... Erau patru soldați pe timp de război. Au dat de o femeie singură. Voiau să profite. Era firesc să mă apăr.

— Eşti vinovată, spune locotenentul Fanoti.

Ochiul îi este ca de sticlă. Îşi strânge buzele. În jurul lui, cei doi soldați români şi soldații sovietici rămân nemişcați.

— Ieri, 23 August, regele a proclamat că sovietele devin aliații noştri. Or, tu i-ai îmbătat pe cei patru soldați aliați, i-ai dezarmat şi i-ai închis. Eşti vinovată, aşadar.

— Eu, vinovată!, țipă Ioana. Întreabă-le pe mama şi pe sora ta dacă o femeie care se apără de viol e vinovată.

— Eşti vinovată că pe timp de război ai sechestrat militari. Vei fi aspru pedepsită.

— Pedepsită că mi-am apărat trupul de un viol?

— Ai putut să te culci cu fascişti. N-aveai decât să te culci acum cu aceşti soldați aliați. Regele şi-a sacrificat țara, guvernul a sacrificat independența şi suveranitatea României pentru ca noi să fim din nou aşezați în rândul națiunilor civilizate. Şi tu, o țărancă, nu vrei să te culci cu un militar aliat!

Ioana tremură de indignare. Trupul îi este asemenea unei săgeți gata să țâşnească din arc.

— În numele legii, te arestez!, strigă locotenentul. O să fii trimisă la ocnă. Astfel, aceşti soldați vor vedea că suntem aliații lor sinceri, că nu tolerăm să li se aducă vreo ofensă.

— Ticălosule!, țipă Ioana Apostol.

Îl scuipă în față pe locotenent. Se aruncă asupra lui şi, cu amândouă mâinile, îi smulge epoleții. Locotenentul încearcă, plin de furie, să o îndepărteze pe femeie. Nu reuşeşte. Atunci Untaru se repede şi o ia pe Ioana de umeri. O încăierare de câteva clipe. Femeia se agață cu disperare de uniforma ofițerului pe care o sfâşie. Jandarmul ia revolverul şi o loveşte pe Ioana în cap. Cade în țărână la picioarele locotenentului. Mâinile îi sunt încleştate pe epoleții smulşi.

Fanoti nu se mai stăpâneşte. Abia scăpat, smulge revolverul din mâinile jandarmului şi-l descarcă până la ultimul cartuş în trupul frumos şi fără apărare al soției lui Tomiță Apostol. Sângele se prelinge pe pământ şi pe epoleți. Ruşii vor să intervină. Vor să o salveze pe femeie. Dar e prea târziu. Ioana moare, senină, cu fața către cer. Surâde, murind, soțului ei Tomiță. I-a făgăduit că-l aşteaptă. Tomiță o va afla vie sau moartă dar o va afla acasă.

— Să mergem!, comandă locotenentul Fanoti. La Paşcani, vom sărbători eliberarea.

Înainte de a părăsi satul Iarmaroc, locotenentul se apropie de casa lui Tomiță Apostol şi pe peretele alb scrie cu un creion negru, cu litere de o şchioapă:

„În această casă, locotenentul Marcel Fanoti a eliberat patru soldați aliați şi a executat pe loc, fără drept de apel, femeia fascistă care îi ținea sechestrați.”

PECETEA INFAMIEI

„Mă vedeam înaintea unei mulțimi exasperate, în fața plutonului de execuție, plângând de nenorocirea pe care ei nu o puteau înțelege şi iertând! la fel ca Ioana d'Arc! preoți, profesori, maeştri, vă înşelați predându-mă justiției! N-am făcut parte niciodată din acest popor... Sunt din stirpea care se veselea întru chinuri; nu înțeleg legile... Vă înşelați...

Da, am ochii închişi la lumina voastră."

Arthur RIMBAUD

JURNAL INTIM

Paris, ianuarie 1960. Iată, în curând se împlinesc zece ani de când durează asta. O dramă. O dramă care nu se mai sfârşeşte.

Odinioară, eu şi soția mea am trăit nenumărate drame. Închisoare, exil, persecuții, foame, torturi, confiscarea tuturor bunurilor inclusiv a hainelor pe care le purtam. În mai multe rânduri...

Suntem amândoi antrenați în durere. Campioni.

Dar suferința noastră de acum cea care durează de zece ani întrece de departe tot ceea ce noi am suportat mai înainte.

Paris locul în care suferim de şase ani e un mare oraş. O metropolă. Într-un mare oraş, cei fără de lege pot să se ascundă. Mai bine decât în pădure. E motivul pentru care trăim amândoi la Paris. E unicul motiv. Totuşi, oricât de prudenți suntem, se întâmplă să fim uneori descoperiți. Să fim identificați. Atunci, concetățenii noştri se dezlănțuie împotriva noastră. Vor să ne calce în picioare. Să nu lase să mai rămână ceva din persoana noastră.

Cauza dramei sunt eu. Doar eu. Sunt însemnat cu pecetea infamiei.

E mult prea târziu pentru a protesta că n-am meritat această înfierare. Că martorii care au făcut depoziție împotriva mea erau criminali şi mincinoşi. Că judecătorii au fost complici. E mult prea târziu pentru a ieşi la liman.

Faptul e consumat. Pecetea infamiei s-a gravat în carnea mea. Cu fier roşu, adânc. Doar moartea poate să o şteargă.

Or, e pecetea care distinge cea mai ruşinoasă infamie a secolului. Fiecare epocă deține o infamie care, în ochii oamenilor acelei epoci, le depăşeşte pe toate celelalte.

Vreme de veacuri şi veacuri, oamenii au considerat că infamia supremă era de a fi lepros.

Se agăța un clopoțel de gâtul celui lepros. Erau expulzați. Leprosul era izgonit departe de sate şi de oraşe.

Uneori era ucis cu pietre. Alteori era ars de viu. Era înfometat până ce moartea îl prindea din urmă. Era zidit într-o casă părăsită ori era aruncat într-o peşteră a cărei intrare era astupată.

În numele moralei, al curățeniei publice şi civismului, în acest chip se petrecea tratarea leprosului. Când leprosul murea, orice cetățean dormea, în sfârşit, liniştit cu conştiința datoriei împlinite.

Astăzi, suprema infamie e de a fi fascist. Aceasta declanşează la contemporanii noştri aceeaşi reacție ca lepra de odinioară.

Dacă vreți să vă debarasați de un vecin ori de un oarecare concurent, e îndeajuns să ieşiți în stradă şi să strigați că rivalul dumneavoastră e fascist. Mulțimea se repede asupra lui pentru a-l linşa fără niciun proces. Urgent. Ei bine, eu sunt marcat cu această pecete! Mă confrunt cu infamia supremă. Sunt un fascist.

Orice individ onorabil are datoria de a arunca asupră-mi cu pietre. De a mă scuipa în față. De a-mi arunca pubele în cap.

Anumiți oameni sunt incapabili de violență. Ca, de pildă, vecinul de la Porte de Saint-Cloud. E un om cultivat. Când mă întâlneşte pe stradă trece pe trotuarul celălalt. Astfel ca tălpile acestui om onest să nu fie murdărite de infamia pe care o răspândesc tălpile mele de fascist, căci nu doar persoana mea e marcată de pecetea infamiei supreme a secolului, ci şi obiectele pe care le ating sunt infame. Tălpile mele sunt infame. Trotuarul pe care păşesc la Paris se infectează şi el vreme de câteva ceasuri, se infectează cu infamia fascistă.

Anumiți oameni sunt obligați totuşi să-mi strângă mâna, dar mai apoi îşi spală palmele cu antiseptice.

Existența mea de zece ani e un infern.

Faptul că sunt încă în viață îmi dă uneori sentimentul că sunt mai rezistent decât un campion la box. Încasez zilnic lovitură după lovitură în plină figură şi totuşi nu sunt făcut knock-out.

Dar nu e vorba de rezistență. Explicația e cu totul alta.

La început, când loviturile cădeau ca ploaia asupra mea din toate părțile, eram complet asurzit. Mă clătinam. Aşa cum face un boxer pe ring mai înainte de a se prăbuşi. Vedeam ca prin ceață. Nimic clar. Cădeam pe scară. Mă prăbuşeam pe stradă. Eram luat de poliție, de ambulanță. De sute de ori... Capul meu era însângerat, la propriu şi la figurat. La rândul meu, făceam imposibilul pentru a provoca incidentele în speranța că unul dintre acestea va fi ultimul. Adică moartea. Acest ultim incident se lăsa însă aşteptat...

Soția mea cu toate că şi ea încasa exact aceleaşi lovituri ca mine rămânea în picioare. Nu se clătina. Era tare ca stânca. Asta mă mira.

Dar inevitabilul s-a produs. Deodată, forțele soției mele s-au epuizat şi ele. S-a prăbuşit. Brusc, aşa cum se prăbuşeşte o coloană de marmură. Părul ei a albit într-o noapte. I-au apărut riduri pe față. Inima a început să îi bată cu o viteză anormală. Soția mea, doborâtă, frântă, a trebuit să rămână la pat.

Această afundare a consoartei mele a declanşat în mine un resort. În minutul în care ea a căzut, m-am ridicat eu. În picioare, ca un automat, am devenit un altul.

Bineînțeles, nu uitam că sunt întotdeauna omul ce port pecetea infamiei. Dar eram puternic, gata să înfrunt orice adversar. Aveam acum de împlinit o sarcină primordială. Esențială. Eram omul care trebuia să o salveze pe soția sa. Pe consoarta sa. Asta era tot.

Soția mea suferea ca o căprioară rănită de moarte. Rănile acumulate de zece ani în trupul, în inima şi în creierul său se deschiseseră toate dintr-odată şi sângele curgea în şuvoaie.

Se deşteaptă noaptea. Vede primejdia în care trăim. Îşi dă seama că la fiecare colț de stradă ne aşteaptă cineva cu o bâtă pentru a ne lua la bătaie. Că proviziile ne sunt tăiate. Că în jurul nostru nu există decât valuri de ură şi de ostilitate agresivă.

— Nu visez decât la un singur lucru, spune ea. Să fiu la închisoare. Acolo celulele au ziduri de beton şi uşi zăvorâte. Acolo oamenii nu pot să intre pentru a mă călca în picioare, pentru a-mi arunca pubele în cap. În închisoare, pâinea de zi cu zi e asigurată. Acolo nu poți muri de foame.

Adaugă:

— Infamia cu care eşti marcat e o nedreptate criminală. Eu, care am trăit mereu alături de tine, cunosc adevărul.

— Pecetea infamiei pe care mi-au aplicat-o e acum de neşters. Oricât de nedreaptă ar fi, nu o mai poți înlătura. Nu se mai poate reveni asupra ei, sunt fascist.

— Şi dacă am merge să trăim într-o țară fascistă!, mi-a propus soția mea. Într-o țară fascistă nu e o infamie să fii fascist. Dimpotrivă! Acolo vom fi stimați.

O licărire de speranță strălucea în ochii săi. Ideea că există o cale de salvare. Să mergi într-o țară fascistă!

— Nu!, am răspuns eu.

— Deoarece eşti marcat cu pecetea fascistă, care e o marcă cu denumire controlată, nu putem trăi decât într-o țară fascistă. Să mergem! Hai!

— Nu!, am răspuns.

— Eşti catalogat ca fascist la Paris, a insistat ea. Întreaga planetă urmează moda de la Paris. Să mergem într-o țară fascistă! Nu mai pot!

— Chiar într-o țară fascistă vom fi uciși. Şi acolo vom fi marcați cu pecetea infamiei. Exact ca aici. Doar că acolo mă vor ucide mai repede. Acolo mă vor gaza. Ori mă vor împuşca. Fasciştii nu ucid ca antifasciştii, la foc mărunt şi din spate. Nu e decât o chestiune de metodă şi de durată. Diferența esențială e că acolo vom fi omorâți pentru reversul peceții pe care o purtăm aici. Acolo vom fi uciși ca antifasciști. Uiți că port şi pecetea antifascistă!

Într-adevăr... Ne aducem aminte.

La cinci zile după căsătoria noastră, care a avut loc la Bucureşti, pe data de 29 august 1939, a izbucnit cel de-al Doilea Război Mondial. Franța şi Anglia au declarat război Germaniei.

Războiul a fost cadoul nostru de nuntă.

În septembrie 1939, România ca toate țările balcanice avea în frunte un guvern aşa-zis democratic. Adică teleghidat de Paris şi de Londra.

La Bucureşti, prim-ministrul se numea Armand Călinescu. Un prim-ministru în Balcani era un agent al Parisului şi al Londrei. O regulă fără excepție.

Germania, încă de la începutul războiului, a vrut să vadă în țările balcanice guverne şi prim-miniştri teleghidați de Berlin.

Aşadar, începuse lupta pentru sferele de influență.

În România, Germania voia să aducă la putere organizația naționalistă Garda de Fier. Pentru a grăbi schimbarea guvernului, pe 21 septembrie 1939, adică la mai puțin de trei săptămâni de la începutul războiului, Garda de Fier l-a asasinat teleghidată de Berlin pe prim-ministrul Armand Călinescu. Şi de atunci s-a sfârşit pentru totdeauna în România cu guvernele Londrei şi Parisului...

Aveam în acea vreme 23 de ani. Asasinarea prim-ministrului m-a tulburat. Nu mi se părea poetic să asasinezi oameni. Să iei puterea cu forța. Să organizezi teroarea prin bande armate. Niciun fel de poezie... Aşadar, am sărit la bătaie. Cu propriile arme, scriind versuri incendiare împotriva crimei, împotriva tiraniei, împotriva violenței, împotriva complotului bandelor înarmate.

Am scris o carte de versuri pentru a apăra libertatea. Cartea se numea Armand Călinescu. Era numele victimei.

În timp ce scriam, miliția înarmată a Gărzii de Fier îmbrăcată în cămăşi verzi devenea din ce în ce mai numeroasă. Întreaga țară

era înarmată. Întreaga țară purta cămaşă verde. Cu pistoale. Cu cizme. Cu mantale negre.

Am fost chemat sub drapel într-o unitate de vânători de munte. Trimis într-o garnizoană la Braşov. Pe vârful Munților Carpați. Chiar în uniformă, am continuat să scriu la cartea mea intitulată Armand Călinescu.

Zăpada era de doi metri.

La Braşov locuia un magistrat-poet care se numea Gherghinescu Vania. Pe soția lui o chema Domnița. Toți poeții români i-au dedicat poeme Domniței. Era frumoasă ca un astru, soție de poet, muziciană şi bolnavă de ftizie.

Într-o seară, fiind la soții Gherghinescu, le-am citit pasaje din cartea mea Armand Călinescu.

Poetul Gherghinescu şi Domnița s-au înspăimântat.

— Nimeni să nu afle că ai scris acest poem!, mi-a spus magistratul. Să nu-l citeşti niciodată cuiva!

— Poemul meu Armand Călinescu va apărea în curând în librării. Am semnat contractul cu editorul.

— Garda de Fier te va împuşca pe loc. De îndată ce va apărea, mi-a spus Domnița. Pentru nimic în lume să nu publici aceste versuri! Ascunde-le! Îngroapă-le, arde-le! Îți rişti viața!

Nu mi-a fost teamă. Dimpotrivă. Eram mândru. Riscam să fiu împuşcat la 23 de ani pentru că scrisesem un poem dedicat libertății. Împotriva violenței şi dictaturii. Pentru un poet, onoarea de a fi împuşcat e un lucru extrem de rar.

— Nu mi-e teamă de moarte, am răspuns.

Eram îmbujorat de plăcere. Domnița ştia că moartea nu-i înfricoşează pe poeți. Dar infirmitatea este urâtă. Îi înfricoşează pe poeți mai mult decât moartea.

— Garda de Fier va trage asupra ta, a spus Domnița. Dar nu e sigur că vei muri. Vei rămâne mutilat, infirm pe toată viața. Nu publica acest poem!

Nici nu voiam să aud...

— Ai părinți, a spus magistratul-poet. Mama şi tatăl tău trăiesc, trebuie să te gândeşti şi la ei, nu doar la tine. Nu ai dreptul să le provoci atâta durere.

— Pentru nicio mamă şi pentru niciun tată nu există pe pământ o glorie mai mare decât să aibă un fiu poet asasinat pentru că a cântat libertatea.

Am plecat hotărât să-mi public poemul. La puțină vreme, am încheiat manuscrisul. L-am dus la librăria Socec din Bucureşti.

Era o editură mare, care fusese fondată cred de către evrei francezi stabiliți în România.

Directorul librăriei Socec tot un evreu se numea Emil Ocneanu.

— Am să scot cartea dumneavoastră cât se poate de repede. În cele mai bune condiții grafice, mi-a spus directorul Ocneanu.

Cuvintele lui îmi confirmau gândul că scrisesem o carte foarte importantă. Editorul mi-a oferit un acont din drepturile de autor. Era un lucru nemaiîntâlnit pentru o culegere de poeme.

Nu ştiam că valoarea cărții mele nu era una literară, ci politică. Armand Călinescu era, în realitate, singura carte care stigmatiza complotul fascist al cărui efect, prin asasinarea lui Armand Călinescu, a fost să pună capăt regimului democratic pro-occidental al României.

În martie 1940 mi s-a decernat premiul regal de poezie pentru un alt volum de versuri, intitulat *Caligrafie pe zăpadă*. Cele două cărți au fost tipărite la Bucureşti, în timp ce trupele germane înaintau asupra Parisului, invadând Franța.

Am dus criticului literar român Şerban Cioculescu primul exemplar ieşit de sub tipar al cărții Armand Călinescu.

Criticul locuia în Cotroceni. Unul dintre cartierele rezidențiale ale Bucureştiului. În acelaşi cartier în care locuia văduva prim-ministrului asasinat. Eram însoțit de soția mea. Şerban Cioculescu ne-a invitat la masă. Pentru mine, ca tânăr poet, faptul de a sta la masă cu cel mai sever critic literar era o consacrare literară. La fel de importantă ca premiul regal de poezie pe care tocmai îl primisem.

— Vă felicit pentru curajul dumneavoastră!, mi-a spus Şerban Cioculescu strângându-mi mâna. Trebuie să fii dotat de natură cu un curaj fizic şi moral extraordinar pentru a publica în acest moment o carte împotriva Gărzii de Fier şi a-i da ca titlu numele prim-ministrului asasinat de Garda de Fier. În orice caz, sunteți singurul poet român care a avut acest curaj. E un mare risc la care v-ați angajat. Garda de Fier este peste tot. Legionarii sunt organizați militar şi înarmați în toate cartierele Bucureştiului, în toate oraşele şi în toate satele țării. Numărul lor creşte de la o zi la alta.

Şerban Cioculescu a privit-o pe soția mea şi a spus:

— Soțul dumneavoastră şi-a asumat un risc imens. La acest risc sunteți părtaşă şi dumneavoastră.

— Soțul meu e un poet, a spus soția mea. Poezia şi libertatea sunt unul şi acelaşi lucru. Îşi urmează destinul său de poet. Şi eu îmi urmez soțul.

— Riscați sigur, doamnă, să ajungeți văduvă, i-a spus Şerban Cioculescu. Garda de Fier nu glumeşte. Nici nu stă de vorbă cu cineva. Garda de Fier împuşcă.

— Am să fiu văduva unui poet asasinat pentru că a slăvit libertatea, a răspuns soția mea. Va fi o glorie pentru mine.

Eu şi soția mea eram nespus de sinceri în tot ceea ce spuneam. Eram mândri să facem ceea ce făceam. Nu ne era teamă. Nu încă... Nu înțelegeam deloc de ce altora le era teamă. Nu înțelegeam de ce nu eram decât noi doi pe baricadele poeziei şi libertății şi pentru ce prietenii noştri ne vorbeau fără încetare de primejdie.

Şerban Cioculescu şi soția sa erau profesori. Studiaseră la Paris, la Sorbona. În timpul mesei n-au vorbit decât de căderea Parisului. De ocuparea Franței. Mi se părea că iubeau mai mult Franța decât România, îmi spuneau că publicând Armand Călinescu ajutam Franța ocupată. Nu am dat niciun fel de importanță acestor cuvinte. Îmi spuneau:

„Cine luptă împotriva crimei, violenței şi complotului, luptă pentru Franța."

În zilele ce au urmat, împreună cu soția mea ținându-ne de mână fericiți –, am dăruit exemplare ale cărții mele tuturor prietenilor din Bucureşti.

Evenimentele politice şi militare se derulau cu repeziciune. Regele Carol al II-lea a fost detronat şi expulzat. Garda de Fier a luat puterea. Asasinii lui Armand Călinescu erau miniştri. În România guvernau legionarii. La puțină vreme după ce a luat puterea. Garda de Fier a declanşat rebeliunea. Rar se întâmplă ca un guvern să facă el însuşi o revoluție. Garda de Fier a făcut revoluție pentru că, cu ocazia unei revoluții, pot fi exterminați în câteva ceasuri toți adversarii. Deviza acestor oameni era: „Cine nu e cu noi e împotriva noastră!" într-o singură noapte, toți funcționarii superiori ai fostului regim, care au putut fi prinşi, au fost transportați în fortul subteran de la Jilava, lângă Bucureşti, şi asasinați.

În aceeaşi noapte, evreii din capitală au fost adunați şi asasinați.

În zorii zilei, cadavrele goale au fost duse la abatoarele comunale.

Oameni spânzurați atârnau de copacii de pe bulevarde, de stâlpii de telegraf şi de felinare. Unii erau spânzurați vii, de subțiori. Oricine nu făcea parte din Garda de Fier putea să fie exterminat.

Simultan, pe străzi, se derula o ceremonie bizară. Toți legionarii morți în luptă ori uciși de poliția lui Carol al II-lea erau acum deshumați, aduși la Bucureşti şi plimbați în sicrie, în procesiune, de-a lungul oraşului. Asasinii lui Armand Călinescu aveau țara în mâinile lor. Eu, autorul cărții Armand Călinescu, ştiam că voi fi în primul lot al inamicilor ce trebuiau împuşcați.

Măcar să fi ales un alt titlu al cărții! Aş fi putut fi salvat. În situația dată, era destul de greu.

În ziua rebeliunii am îmbrățişat-o pe soția mea şi am părăsit casa mai devreme ca de obicei. Eram sigur că nu mă voi mai întoarce. Încă din capul locului, ştiam că la puțină vreme după publicarea cărții voi fi împuşcat. Sosise acel moment. Armand Călinescu era încă expus în unele vitrine ale librăriilor. Le priveam în trecere.

Pe bulevardul Brătianu, în plin centrul Bucureştiului, inevitabilul s-a produs. Cineva m-a ajuns din urmă şi mi-a pus mâna pe umăr. M-am întors. Un revolver era ațintit în pieptul meu. În față, cu revolverul în mână, era Ştefan Mihai Lazăr. Un huligan notoriu. Îl cunoşteam. Îl întâlnisem adeseori la maestrul yoghin Mircea Eliade.

— Virgil Gheorghiu, a sosit ora pedepsei tale! Te împuşc ca să scap pământul de un ticălos!

Apăsa cu țeava revolverului în pieptul meu. Era în cămaşă verde, cu chipul congestionat.

În jurul nostru s-au strâns oameni. Ştefan Mihai Lazăr a început să explice mulțimii motivele pentru care urma să mă împuşte. Nu auzeam explicațiile pe care le da. Auzeam că pronunța numele meu ca un nume infam. Cetățenii care ne înconjurau s-au interpus între noi. L-au apucat pe Mihai Lazăr de mâini. I-au imobilizat mâna care flutura revolverul. Mulțimea m-a forțat să plec. M-am îndepărtat. În spatele meu îl auzeam pe Mihai Ştefan Lazăr țipând furios, protestând că era împiedicat să mă împuşte.

După o vreme, n-am mai auzit vociferările. Scăpasem. Soarta n-a vrut să fiu împuşcat de acest om. Acum eram luat la ochi. Ştiam că voi fi împuşcat de un altul. Probabil se dăduse deja ordin să fiu împuşcat, căci Lazăr îşi îndreptase revolverul asupra mea.

Ştiam, aşadar, că un altul mă va împuşca.

Străzile erau pline de legionari în cămaşă verde, îmbrăcați cu mantale de piele ori cu haine negre îmblănite. Înarmați. Cu cizme. Cu căciuli de blană neagră. Erau peste tot. Oricare dintre ei putea să mă ucidă. Simțeam cum sângele îmi clocoteşte în tot trupul precum vinul ce fierbe.

Mă întrebam dacă cel ce urma să mă ucidă era de asemenea un om cunoscut, la fel ca Ştefan Mihai Lazăr. E mai plăcut să fii împuşcat de cineva cunoscut.

Nu ştiam timpul în care îşi va face apariția asasinul meu. Putea să apară la fiecare pas. Putea, de asemenea, să apară peste o oră sau după-amiază. Mă întrebam pe ce stradă voi fi ucis. Strada pe care voi fi împuşcat poate va fi o stradă pe care am trecut de nenumărate ori. Îmi spuneam că moartea ar fi mai uşoară dacă muream pe o stradă pe care o cunoşteam bine. Mă decisesem să nu mă îndrept spre casă. Nu trebuia să fiu împuşcat înaintea soției mele. Nici sub ochii vecinilor. Nu e demn, nu e poetic, nici bărbăteşte să cazi împuşcat ca un câine. Voiam neapărat în centrul Bucureştiului. Era o moarte demnă de un poet. Un poet trebuie să moară în centrul capitalei.

Aşadar, îmi urmam drumul pe Calea Victoriei şi pe Bulevardul Elisabeta. Am dat ocol grădinii Cişmigiu. Cadavre abandonate se aflau pe toate trotuarele. Vitrinele magazinelor erau sparte. Patronii celor mai multe magazine erau evrei. Poate că toți erau deja morți.

Certitudinea morții îmi devenise familiară. Ştiam că eram marcat cu pecetea infamiei. Eram un antifascist. Eram, aşadar, o ființă exterminabilă. Eram, în acest oraş, un gunoi. Tot aşa cum sunt acum la Paris, marcat cu pecetea inversă, pecetea altei infamii.

Deodată îmi amintesc de editorul meu, cu sentimentul unei calde şi vii solidarități umane. Totuşi, cu Emil Ocneanu, editorul, nu fusesem prieten niciodată. Diferențele dintre noi erau nespus de mari. Era mult mai mare decât mine. Era editor. Era milionar. Eram tânăr, poet şi sărac.

Dar iată că acum mă gândeam la Emil Ocneanu ca la un camarad. Ca la un prieten din copilărie.

Şi pentru Ocneanu situația era nespus de gravă. Poate că fusese deja împuşcat. Poate că era deja dus, gol, la abator. Atârnat în cârligele în care se agață vitele. Ucis. La fel ca cei care au fost ucişi în acea noapte.

Situația lui Emil Ocneanu era mult mai rea decât a mea. Nu era doar editorul poemului meu Armand Călinescu. Era, totodată, evreu. Fapt nespus de grav.

Pentru prima oară trupul şi creierul meu au intrat în panică. O panică irațională. Cunoscută de cei în afara legii în clipa în care se simt încolțiți. „Trebuie să-l văd neapărat pe Ocneanu", mi-am spus.

Era o idee fixă. Mă pătrunsese ca o săgeată şi nu o mai puteam scoate. Mi se părea inadmisibil să mor fără să-l revăd pe Emil Ocneanu. Ca şi când ar fi fost fratele ori tatăl meu.

Mă aflam pe o străduță în spatele casei poetului Eugen Ionescu. O casă frumoasă, ale cărei ferestre dădeau deasupra grădinii Cişmigiu.

Editura Socec se afla pe Calea Victoriei, vizavi de Poşta centrală. Aproape alergam. Deodată m-am oprit şi mi-am spus: „Mai bine să-mi iau rămas bun de la Emil Ocneanu la telefon!"

Am intrat într-un bistrou. Telefonând, fremătam de disperare la gândul că Ocneanu poate murise deja. Sute şi sute de evrei fuseseră ucişi în cursul nopții. Editorul putea să se afle printre ei.

Viața şi moartea lui Emil Ocneanu mi se păreau lucrurile cele mai importante din lume. Apoi, el devenise, dintr-odată, singura persoană de la care mă simțeam dator să-mi iau rămas bun. Nici astăzi nu pot să-mi explic acest lucru.

Emil Ocneanu nu era mort. Am obținut prin secretara sa legătura telefonică şi am auzit vocea editorului. O voce fermă şi calmă, ca şi când oraşul nu ar fi fost presărat cu cadavre. Ca şi cum nu ar fi curs sânge pe toate străzile. M-a întrebat cum stau cu sănătatea. Era o întrebare stupidă. Apoi mi-a spus că legionarii, în cursul nopții, arseseră toate exemplarele cărții mele Armand Călinescu.

— Cartea dumneavoastră a fost arsă în subsolurile galeriilor La Fayette.

Galeriile La Fayette se învecinau cu Prefectura poliției.

Am încercat să-i vorbesc lui Ocneanu. Pentru a-mi lua rămas bun. Mi-a tăiat vorba. Mi-a spus să mă liniştesc. Totul era în perfectă ordine.

— Mergeți şi vă odihniți undeva. Mergeți de urgență. O să vă prindă bine. Trebuie să părăsiți Bucureştiul.

Emil Ocneanu a închis telefonul. Părea bine dispus. Vesel chiar.

Mai târziu, am aflat cum s-a produs miracolul. În realitate, nu era vorba de vreo minune, ci de faptul că Emil Ocneanu era milionar. Şeful poliţiei legionare al cărui nume era Ilie Stângă, dacă nu mă înşel a fost ucis puţin după asta de propriii săi camarazi pentru că primise bani de la evreii bogaţi. Primise bani de la Emil Ocneanu şi-l protejase. Aceasta era cauza seninătăţii editorului. Îi salvase pielea. Mă salvase şi pe mine. Şi, de asemenea, pe Virgil Montaureanu, directorul librăriilor Socec. Şi pe mai mulţi. Mai târziu am vrut să ştiu ce sumă plătise Ocneanu pentru a-mi salva viaţa.

— A fost o sumă forfetară, pentru mai multe persoane, mi-a răspuns el.

În cursul aceleiaşi zile îmbrăcam uniforma de vânător de munte. Plecam la Braşov. Sub uniforma de soldat, pierdut printre alţi soldaţi, nu se mai vedea pecetea infamiei antifasciste cu care eram stigmatizat.

Viaţa mea era salvată. Însă accesul la universităţi, ca şi la toate organizaţiile profesionale, de scriitori şi jurnalişti, îmi era interzis.

Sunt exact douăzeci şi unu de ani de atunci. Amintirea tuturor acestor evenimente încă mă mai tulbură.

„Existenţa poetului e plină de primejdii", îmi spuneam. Aşa cum e viaţa soldaţilor în linia întâi. Ca viaţa echilibriştilor suspendaţi la trapez. Un poet e mereu în luptă, la limita existenţei. Pe malurile cele mai îndepărtate dintre viaţă şi moarte. Dacă n-aş fi protestat împotriva asasinatului lui Armand Călinescu de către fascişti, n-aş fi putut fi poet. Aş fi încetat, de asemenea, să fiu poet dacă, peste câteva luni, n-aş fi protestat împotriva asasinatelor comise de antifascişti. Nenumărate asasinate...

În acelaşi fel cum am scris împotriva Gărzii de Fier şi împotriva complotului fascist, atunci când fasciştii l-au asasinat pe Armand Călinescu, am scris în *Ard malurile Nistrului* împotriva asasinilor antifascişti, care au nimicit o treime din populaţia Basarabiei. Jumătate dintre cărţile mele au fost arse de fascişti, iar cealaltă jumătate, de antifascişti. O soartă pe măsura cărţilor unui poet.

Soţia mă ascultă. E de părerea mea. Dar plânge în hohote ascultându-mă. Nu mai poate. Nu mai iese din casă. Din când în când, o conduc la doctorul Meţianu. Nici la doctor nu vrea să meargă decât după lăsarea serii. Pentru a nu întâlni pe cineva. Pentru a nu fi umilită. Pentru a nu mai primi pubele în cap. Căci

Parisul este crud. Implacabil. Parisul cunoaşte secretul torturilor lente care ucid un poet. Sunt pe lista neagră a tuturor ziarelor. Pe lista neagră la radio, la televiziune, în librării, la reviste. Pe lista celor care trebuie să fie copleşiți de şicane administrative. Bombardat şi ucis prin scrisori anonime, prin denunțuri, prin mulțime de mizerii şi de calomnii. Zdrobit. Ca la carte.

— Îi urăşti?, mă întreabă uneori soția mea. Îi urăşti pe cei care au vrut să ne ucidă şi pe cei care vor să ne ucidă astăzi?

Atunci o iau în brațe şi îi spun:

— Nu, draga mea. Nu am nici un motiv să-i urăsc. E viața lor, nu a mea. Un poet este de la naşterea sa marcat cu pecetea infamiei. Un poet trebuie să fie zdrobit de contemporanii săi. Masele îi ucid mereu pe poeți. Pecetea antifascistă încinsă, aplicată în carnea mea la Bucureşti, şi pecetea fascistă arzândă, aplicată la Paris, sunt doar simple pretexte ca masele să mă poată zdrobi. E în ordinea lucrurilor să-i ucizi pe poeți. Dacă aş fi trăit acum o mie de ani, contemporanii m-ar fi marcat cu o pecete de lepros. Mi-ar fi pus un clopoțel la gât, m-ar fi ucis cu pietre. Dacă aş fi trăit în Evul Mediu, aş fi fost marcat ca eretic şi ars pe rug. Tot aş fi fost ucis de contemporanii mei. Ca astăzi. E soarta poeților. Pentru că poeții refuză apelurile controlate. Se ghidează după marele orologiu al eternității, şi nu după cel de la L'Hotel de Ville.

Poeții trăiesc în ritmul bătăilor inimii lor. Nu se lasă teleghidați decât de creierul lor. Mulțimile nu-i iartă. Îi ucid, aşadar, pe poeți. Cu ură. Cu pasiune. E adevărat că, după ce i-au văzut ucişi, mulțimile ridică monumente poeților asasinați. Dacă măreția unui poet se măsoară în ura şi dragostea pe care le suscită alternativ printre contemporani atunci sunt un mare poet. Contemporanii mei mă înalță în ovații până la cer fiind copleşit de glorie –, pentru a mă arunca apoi în noroi şi a mă călca în picioare, ca pe cel mai mare dintre ticăloşi. De la vârsta de 15 ani, de când am debutat ca poet, mulțimile mă aclamă şi mă poartă în triumf. Apoi, aceleaşi mulțimi mă aruncă în noroi şi mă calcă în picioare. Iar dacă nu mor, mă ridică din nou. Şi tot aşa, în valuri alternative. Exact ca fluxul şi refluxul mareei.

— Aş prefera să fiu în închisoare, îmi spune soția mea. E frumos ce spui. Trupul meu, creierul meu, inima mea nu mai pot îndura. Nu uita că sunt femeie! Nu mai pot!

— În curând suferințele noastre vor lua sfârşit. La fel ca suferința oricărui poet. În cele din urmă, poeții nu vor mai fi asasinați, nici călcați în picioare de mulțime.

— Când? Când se vor încheia toate astea?, mă întreabă ea.

Îi explic:

— Ai văzut viermele de mătase? Îşi dizolvă propriile aripi, picioarele, inima, trupul de fluture. Ca să facă mătase. Preface tot ceea ce este material în mătase.

Din trupul său nu ies decât câțiva metri de fir de mătase. Apoi moare. Exterminat de el însuşi. În tot acest timp, aproape de el, uzinele de textile produc în fiecare ceas milioane de metri de fir de mătase artificială. Concurența este atât de mare, că viermii de mătase vor dispărea complet din natură.

Poetul îşi consumă şi el întreaga ființă pentru a produce câteva imagini. Alături de el, uzinele de cinema, cele ale televiziunii şi revistele ilustrate produc pe secundă milioane de imagini de „poezie" din plastic. În curând poetul va dispărea din natură, la fel ca viermele de mătase.

Poate că vom fi ultimii poeți care vor fi ucişi de mase.

Mâine nu vor mai fi poeți călcați în picioare de mulțime. Nici la Paris, nici la Bucureşti. Nicăieri. Pentru că nu vor mai fi poeți. Niciunul. Şi nici poezie nu va mai fi.

Cuprins

I. MISIUNE ÎN ZORI 5
II. PRINŢII FANARIOŢI 29
III. SOŢIA ÎMPUŞCATULUI 33
IV. ORDINUL DE SALVARE 38
V. RĂZVRĂTITA 40
VI. PÂINEA VERDE 43
VII. INVENTARUL 46
VIII. CONFRUNTAREA 50
IX. LA UMBRA BISERICII 54
X. CALUL LUI HRISTOS 60
XI. SURGHIUNUL 64
XII. LUPOAICA 67
XIII. DEZERTORUL 70
XIV. NEFERICIREA UNUI CAL 74
XV. MOARTEA CALULUI LUI HRISTOS 78
XVI. A OPTA TAINĂ 81
XVII. SCANDALUL 83
XVIII. ALARMA 88
XIX. GRĂIRI ÎN MUNTE 90
XX. MASACRUL 92
XXI. AURUL SFÂNT 108
XXII. TRIMITEREA LA MOARTE A ALIAŢILOR 111
XXIII. RUŞINE ŞI GLORIE 125

XXIV. SFÂRŞITUL SĂRBĂTORII NAŢIONALE 139
PECETEA INFAMIEI 151
JURNAL INTIM 152

Comenzi: www.librariasophia.ro

Difuzare: SUPERGRAPH Str. Ion Minulescu nr. 36. sector 3. 031216, Bucureşti

Tel.: 021-320.61.19;
fax: 021-319.10.84
e-mail: contact@supergraph.ro www.librariasophia.ro www.sophia.ro

Vă aşteptăm la LIBRĂRIA SOPHIA str. Bibescu Vodă nr. 19, 040151, Bucureşti, sector 4 (lângă Facultatea de Teologie) tel. 021-336.10.00; 0722.266.618 www.librariasophia.ro

Constantin Virgil Gheorghiu (1916 – 1992) s-a născut în localitatea Războieni, Neamț. Studiază filosofia şi teologia la universitățile din Bucureşti şi Heidelberg. În 1940, primeşte Premiul Regal de poezie pentru cartea *Caligrafie pe zăpadă*. În 1942, va fi numit secretar de legație la departamentul Relații Culturale din cadrul Ministerului Afacerilor Externe al României.

După instalarea regimului comunist în România, în 1948, se stabileşte în Franța, unde, după o promițătoare carieră de jurnalist şi poet în România, îşi va lansa primul său roman din lumea liberă *Ora 25*, ce va fi tradus, în scurt timp, în zeci de limbi. Până în 1992, în îndelungatul său exil parizian, va publica peste treizeci de romane, ce vor cunoaşte, de asemenea, mai multe ediții pe toate continentele lumii.

Cravaşa (apărut în 1960) este romanul în care Gheorghiu încearcă o radiografie a absurdului, condensând în paginile acestuia prin lirismul consacrat deja în cărțile sale anterioare drama unei singure zile: 23 august 1944.

Monahi, militari, țărani conturează, în pagini tulburătoare, o Românie aflată pentru a câta oară? la o nouă răscruce de drumuri...